

BIG BAZAAR
Grocery, Sweets & Catering
 *Fresh Vegetables Every Thursday
 *Book your catering now.
Baljinder S. Ben
Ph: 317-640-2400
 Like our Facebook page:
 BigBazaarIndianGrocery
 5425 E. Thompson Rd., Indianapolis IN 46237

Mela
INDIAN RESTAURANT • PUB
 ਮੇਲਾ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦਾ ਖਾਣਾ ਇਕ ਵਾਰ ਖਾਓਗੇ, ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਓਗੇ
Baljinder S. Ben
Ph: 317-869-2400

You dont marry the person you can live with
 You marry the person you can't live without
ROK USA
Coming Soon

Buying/Selling in Michigan
 All types of Residential & Commercial properties. Gas Stations, Liquor Stores, Hotels, Plazas, Truck Terminals etc.
Raj S. Shergill
 Broker
 5820 N Canton Center Rd, Suite 145
 734-751-4455 (Cell)
 Rajshergill@yahoo.com
CANTON REALTY

Twenty-Fourth Year of Publication ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢
 ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ
 Email: punjabtimes1@gmail.com
 www.punjabtimesusa.com
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
 Punjab Times, Vol 24, Issue 05, February 4, 2023 20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਚੁਫੇਰਿਉਂ ਘੇਰਾ ਪੈਣ ਲੱਗਾ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਲਈ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ: ਬਰਾੜ

ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਨੇ ਮੋਦੀ-ਤੰਤਰ ਹਿਲਾਇਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ 10 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨਵੇਂ ਉਸਲਵੱਟੇ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ 'ਭਾਰਤ ਜੋੜੋ ਯਾਤਰਾ' ਜਿਥੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਰੂਹ ਫੂਕਣ ਅਤੇ ਹਮਖਿਆਲ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਏਕੇ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦੇਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਥੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਸਾਂਝੀ ਬੈਠੀ ਭਾਜਪਾ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਮਹਿੰਗਾਈ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਫੁੱਟਪਾਊ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਘਿਰੀ ਹੋਈ ਜਾਪ ਰਹੀ ਹੈ।

ਨਿਤੀਸ਼ ਦੀ ਦੇ-ਟੁਕ: ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਮਰਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਾਂਗਾ

ਪਟਨਾ: ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ 'ਮਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ' ਦੇਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂਨਾਈਟਿਡ) ਦੇ ਆਗੂ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਾਫ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਨਿਤੀਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮਰ ਜਾਣਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਸਾਨੂੰ ਕਦੇ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਗੁਜਰਾਤ ਦੰਗਿਆਂ ਬਾਰੇ ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ 'ਇੰਡੀਆ: ਦਿ ਮੋਦੀ ਕ੍ਰਾਸਚੈਂਜ' ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਪੈਰੋਂ ਕੱਢਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਗੁਜਰਾਤ ਦੰਗਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਿੱਧੇ-ਅਸਿੱਧੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦਾ ਰੋਲਾ ਪਾ ਕੇ ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਤੁਰੰਤ ਬੈਠ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦੀ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿੱਤਰ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਖਤੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਸਣੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਯੂਟੀਵਰਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਉਧਰ, ਅਮਰੀਕੀ ਕੰਪਨੀ ਹਿੰਡਨਬਰਗ ਰਿਸਰਚ ਦੀ ਅਡਾਨੀ ਗਰੁੱਪ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਉੱਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਬਾਰੇ ਵੱਡੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦਾ ਰੋਣਾ ਰੋ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਵਾਂਗ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦਾ ਪੱਤਾ ਖੇਡਣ ਦੀ

ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਹਿੰਡਨਬਰਗ ਨੇ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਭਾਰਤ 'ਤੇ 'ਗਿਣਿਆ-ਮਿਥਿਆ ਹਮਲਾ' ਹੈ। ਹਿੰਡਨਬਰਗ ਨੇ ਸਾਫ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਜਾਂ ਵਧਾਅ ਚੜ੍ਹਾਅ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਰਾਹੀਂ ਢਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ

ਹੈ ਕਿ ਨਿਊਯਾਰਕ ਆਧਾਰਿਤ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ 24 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮਗਰੋਂ ਅਡਾਨੀ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਲਿਸਟਿਡ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ 70 ਬਿਲੀਅਨ ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਹੁਣ ਤੱਕ

ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ, ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਸਿਆਸਤ ਕਰਦੀ ਆਈ ਹੈ। ਭਗਵਾ ਧਿਰ ਨੇ ਹਰ ਔਖੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ 'ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਖਤਰੇ' ਦਾ ਰੋਲਾ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਰਦੇ ਢੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਹਾਲਾਤ ਕੁਝ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਕਾਰਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਭਾਰਤ ਜੋੜੋ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਨਵਾਂ ਅਕਸ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ। 7 ਸਤੰਬਰ 2022 ਨੂੰ ਕੰਨਿਆਕੁਮਾਰੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਇਹ ਯਾਤਰਾ 30 ਜਨਵਰੀ 2023 ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਵਿਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਨੇ ਨਵੀਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸਿੱਧੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੋਣਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਅਦਾਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀਆਂ, ਮਹਿੰਗਾਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ-ਪੱਖੀ ਮੁੱਦੇ ਉਠਾਏ ਗਏ।

ਇਸ ਸਾਲ ਮੇਘਾਲਿਆ, ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ, ਨਾਗਾਲੈਂਡ, ਕਰਨਾਟਕ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਅਤੇ ਤਿਲੰਗਾਨਾ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਵੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ 2024 ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਸੈਮੀਫਾਈਨਲ ਵਜੋਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ, ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਲ-
(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਅਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ (ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ) ਦੇ 39 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਨਰਲ ਕੁਲਦੀਪ ਬਰਾੜ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਨੂੰ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਮਿਲੀ ਸੀ ਤੇ ਅਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਕੋਲ ਨਾ ਤਾਂ ਢੁਕਵੇਂ ਵਸੀਲੇ ਸਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਸੀ। ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ ਦਾ ਇਹ ਇੰਟਰਵਿਊ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਉੱਤੇ ਨਸ਼ਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਵੱਲੋਂ ਗੁਜਰਾਤ ਦੰਗਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਹਮਲਾਵਰ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਕਰੀਨਿੰਗ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ ਨੇ ਇਕ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਅਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਨੂੰ ਉਪਰੋਂ ਦਿੱਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਮੁਤਾਬਕ ਕੀਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਠੀਕ ਉੱਥੇ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਰਿੰਗ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਕ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਏ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਲੜਨਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਗੜੇ ਮਾਹੌਲ ਲਈ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਵਿਗੜਾ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਰੋਕਣ 'ਚ ਦੇਰੀ ਕੀਤੀ।

India Palace Restaurant
 And Banquet Hall
 Restaurant-Fine Indian Cuisine
 4213 Lafayette Road, Indianapolis, IN
 (Ph:317-298-0773)
 Banquet Hall Available Up to 550 People
Amber Indian Restaurant
 Restaurant-Fine Indian Cuisine
 12510 N. Meridian St., Carmel, IN
 Ph: 317-580-0828
 We do private party's & catering at your home or business.
Call, Lakhvir S. Johal
Ph: 317-709-7800
 www.indianpalaceindy.com
 www.AmberIndianRestaurantCarmel.com

Singh Auto Group
 3983 ST RD 38E
 Lafayette, IN 47905
Ph: 765-607-1300
 www.singhautosgroup.com
Best Buy Motors
 1805 Elmwood, Lafayette, IN 47904
Ph: 765-449-0490
 Www.bestbuymotorsin.com
University Motors
 3312 Klondike Rd, West Lafayette, IN 47906
Ph: 765-497-1100
 www.universitymotors1.com
 Serving Indian American community over 30 years in Midwest for their auto needs.
 ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਡੀ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ:
Jaspal S. Ghotra: 765-337-5151

Buying Or Selling Home In Chicagoland And Suburbs ?
 We Can Help You With
 Buying Selling Investing Managing
Pradeep Singh
 Realtor (14 Years of Experience)
 +1 847-322-5832
 www.pradeepsinghrealtor.com
 20 S Roselle Rd Schaumburg IL 60193

RAJVEER GILL
 847-907-1525
 Regal Jewels
 NEW SPECIALS EVERY MONTH
22KT GOLD & DIAMONDS
 MITO COLLECTION
 KAALJ COLLECTION
 ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਲੋਗ, ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਆਪਣਾ ਸਟੋਰ
 2625 W. DEVON AVE. CHICAGO, IL 60659
 773-262-4377 773-517-0574
 www.RegalJewels.com

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ 646ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ **ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ**

ਸਮੂਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ 646ਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਰਬਾਰ, ਫਿਸ਼ਰਜ਼ (ਇੰਡੀਆਨਾ) ਵਿਖੇ 3, 4 ਅਤੇ 5 ਫਰਵਰੀ 2023 ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਧੂਮ ਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮੂਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ:

ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

3 ਫਰਵਰੀ 2023

(ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ)

ਅਰੰਭ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ

5 ਫਰਵਰੀ 2023

(ਐਤਵਾਰ)

ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ
ਭਾਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਜਥਾ
ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ
ਕਰੇਗਾ।

ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਈ ਦਿਲਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਥਾ ਰਾਹੀਂ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਝਾਤ ਪਾਉਣਗੇ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਅੱਤ ਵਰਤੇਗਾ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਰਬਾਰ, ਫਿਸ਼ਰਜ਼ (ਇੰਡੀਆਨਾ)

12200 E. 131st. Fishers, IN 46037

Ph: 317-773-8446

Matrimonials

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Ravidasia Sikh family looking for a suitable match for their April 25, 1989 born, 5'2" daughter, working as a nurse in India. The boy must be USA citizen, well settled, with family values. Caste no bar. Serious enquiries only. Please Contact us at: 209 596 3193

48-51

Looking for a suitable Ramgarhia Sikh Dhiman match for our beautiful daughter (green card holder), 29 years, 5' 7", MSC - Physics (India), and licensed paraprofessional educator, residing in Chicago area. Please contact: manpreets1211@gmail.com

46-49

Jatt Sikh family looking for a Jatt Sikh match for their 34 years, 5' 4" daughter. Master of Business Administration, Marketing, Food media. Permanent Resident of Canada. Mother retired govt. Principal, Brother Sarpanch of village & now preparing for MLA Election, urban and rural property. Boy wanted from jatt sikh family only. Contact us at: +1 4373328422 or E-mail at: puneetasra17october@gmail.com

40-43

Khatri sikh family looking for a US citizen, Green card, H1 or work permit match for their Oct' 84 MS, divorcee issueless US Citizen daughter working in New York upstate. Contact us at +91-7888508778 (WhatsApp No.)

40-43

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

US settled, Jatt Sikh, well educated, landlord family seeks professionally qualified match for US Citizen, handsome, turbaned boy, 6", 26, B.E. Computer Science, excellent salary, teetotaler, well versed in both cultures. Please respond with recent photographs and detailed particulars at singhusa2022@gmail.com, or WhatsApp: +1-248-854-0003

5-8

Sikh Arora family looking for a suitable match for their 5'-8" B.tech. PMIM son, living in Canada (getting P R soon). Father Associate Professor in a college having Urban Agriculture land also. Want sikh beautiful girl with professional qualifications. Please Contact us at: +9198963-19944 (India).

4-7

Khatri Hindu family looking for a suitable match for their son US Citizen 38, 5'9" divorced with full custody of child, non-smoker/non-drinker. Caste and religion no bar. Well settled in California.

Please contact Whatsapp/Phone: 909-286-5400"

3-6

ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਰਾਮਗੜੀਆ ਸਿੱਖ, 36 ਸਾਲ, ਕੱਚ 5'11" ਡਿਗਰੀ ਹੋਲਡਰ, ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦੇ ਲੜਕੇ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿੰਦੀ ਸੋਹਣੀ ਸੁਨੱਖੀ (ਤਲਾਕਸੂਦਾ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਵਾਲੀ ਵੀ ਵਿਚਾਰਨਯੋਗ) ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕੋਈ ਜਾਤੀ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ। ਚਾਹਵਾਨ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ: 765-602-6904 (ਵਟਸਐਪ)।

2-5

An educated Jatt Sikh family looking for a suitable match for their 42, 5'10" son - US citizen, a lawyer working at a major US University. Doctorate degree from US. Divorced, shared custody of two kids. Please contact us at: dsr9822@gmail.com

2-5

Khatri Sikh family residing in USA looking for a compatible Sikh match from USA or Canada for their US citizen Turbaned son, 1984 born, 5'10", never married, BS & MS (USA), working as an Engineer with a pharmaceutical company in Pennsylvania. Caste no bar. Serious enquiries only. Please contact us with complete details and picture at WhatsApp +1-331-280-7906 or E-mail at sanjogmatri27@gmail.com

1-4

Looking for suitable, educated match for Jatt Sikh boy, born in 1995, 5'10, well settled in USA, own business, back home from moga, Punjab. Prefer girl in USA or Canada. Please send biodata and most recent pictures to whatsapp 17345482767 or Email- satnambhullar1966@gmail.com

1-4

Looking for a suitable match for our USA green card holder, 5'7" 1987 born Sikh Tonk Kshatriya son. All family members are settled in the USA. Educational level includes business management and currently works in transportation. Serious inquiries please contact @ 314-309-4408 or E-mail at: santokhkainth53@gmail.com.

1-4

Suitable Jatt Sikh match for US born Jatt Sikh Gill boy 30, 5'8.5" and is of healthier build. Only sibling belonging to a well to do family with land and property in India and US. Currently manages the family owned Gas station. Call 269-506-0599 and/or email gill9256@gmail.com

1-4

Jatt Sikh family looking for a suitable Jatt Sikh girl for their US born 27 years, 5'11", Mechanical Engineer son. Boy is well established and doing a federal job. Girl must be Engineer or Doctor. Serious enquiries only. Please contact us at 678-448-2202.

53-3

Khatri Sikh family looking for a beautiful educated Sikh girl from USA, Canada, or India for their USA citizen son, born in 1987, 5'11", mechanical engineer working in automotive company. Upper cast, no bar. Please contact us at 1-586-604-6191 or email at maninderoberoi1@gmail.com

51-54

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਬੋਪਾਰਾਏ 29 ਸਾਲ, 5'10" ਰੰਗ ਗੋਰਾ ਜੀਓਫਿਜ਼ਿਕਸ ਗਰੈਜੂਏਟ (ਮੈਨੀਟੋਬਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੰਨੀਪੈਂਗ ਕੈਨੇਡਾ) ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੀ ਆਰ, ਮੈਨੇਜਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਲੜਕੇ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਸਿਟੀਜ਼ਨ/ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਪੜ੍ਹੀ ਲਿਖੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੜਕੇ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਹਨ। ਚਾਹਵਾਨ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ: 734-968-1195 or e-mail: kaurgurvinder1965@yahoo.com

50-53

Ramgharia Sikh family looking for a suitable match for thier US citizen, 1990 born, 6 feet son, Working as an Engineer in Michigan. Please contact us @ 734-419-3292.

49-52

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@live.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

Etihad, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

For Emergency
Call anytime at
847-673-3825

EARLY BIRD SALE!!!!

Domestic fares
available

ਇਲੀਨਾਏ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਫਰਵਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਮਹੀਨੇ ਵਜੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ

ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ (ਇਲੀਨਾਏ): ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਲੀਨਾਏ ਸਟੇਟ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਲਈ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਲੀਨਾਏ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਜੇ.ਬੀ. ਪ੍ਰਿਟਜ਼ਕਰ ਨੇ ਸਾਲ 2023 ਦੇ ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਨੂੰ 'ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਮਹੀਨਾ' ਐਲਾਨਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦਿਵਸ ਦੇ ਨੇਮਾਂ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਸਾਲ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ 21 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਾਈ ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਇਹ ਦਿਵਸ ਯੂਨੈਸਕੋ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰਸੂਦਾ ਹੈ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਬੋਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ 9ਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਉਤਪਤੀ 7ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ 113 ਮਿਲੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ, ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਇਸਾਈ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ, ਵੱਲੋਂ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਯੂ.ਕੇ. ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਵੀ ਮਿਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਮਲੇਸ਼ੀਆ, ਪੂਰਬੀ ਅਫਰੀਕੀ ਮੁਲਕਾਂ, ਯੂ.ਏ.ਈ., ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਅਤੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਿਚ ਵੀ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਕੱਲੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਲੱਖ ਲੋਕ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਸਨੀਕ ਇਲੀਨਾਏ ਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ

ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਮਹੀਨਾ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਮੈਟਰੋ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਉਲੀਕੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਮਾਗਮ 25 ਮਾਰਚ ਨੂੰ 'ਕਾਲਜ ਆਫ ਡੂਪੇਜ' ਵਿਖੇ 'ਰੰਗਲਾ ਪੰਜਾਬ' ਤਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਬੋਰਡ ਆਫ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਠੋ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਅਤੇ ਇਲੀਨਾਏ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਵਸਨੀਕ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਾਹਿਤ, ਕਲਾ, ਸੰਗੀਤ, ਨਾਚ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਫਿਲਮਾਂ, ਮੇਲੇ ਅਤੇ ਰੀਤ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨਿੱਕ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਅਜਿਹਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਗੌਰਵ ਅਤੇ ਸਾਹਸ ਸਦਕਾ ਹਰ ਥਾਂ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਏਸ਼ਿਆਈ-ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਂਗਰਸਮੈਨ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਸੌਧ ਪੰਜਾਬੀ ਸੀ। ਹੋਰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਨੌਬੇਲ ਇਨਾਮ ਜੇਤੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਖੁਰਾਣਾ, ਲੁਸੀਆਨਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਗਵਰਨਰ ਬੋਬੀ ਜਿੰਦਲ, ਦੱਖਣੀ ਕੈਰੋਲੀਨਾ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਗਵਰਨਰ ਨਿੱਕੀ ਹੇਲੋ, ਕਾਂਗਰਸਮੈਨ ਰੋ ਖੰਨਾ, ਆਸਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਕਲਪਨਾ ਚਾਵਲਾ, ਫਾਈਬਰ ਆਪਟਿਕਸ ਦਾ ਪਿਤਾਮਾ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਪਾਨੀ, ਪੈਂਟੀਅਮ ਚਿਪ ਦੇ ਖੋਜੀ ਵਿਨੋਦ ਧਾਮ, ਮਾਸਟਰਕਾਰਡ ਦੇ ਸੀ.ਈ.ਓ. ਅਜੈ ਬਾਂਗਾ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮਾਣ ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ !

ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਉੱਘੇ ਬਿਜ਼ਨਸਮੈਨ ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਫਲ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਉੱਦਮਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ, ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਨਿਭਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨਿਰੰਤਰ ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ 'ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਸਨਮਾਨ' ਨਾਲ ਨਿਵਾਜੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਮਿੱਡ-ਵੈਸਟ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਲੋਂ ਸ. ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ !

ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਪਿਛਲੇ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਵਜੋਂ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਿਆ, ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਵਲੋਂ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਜਸਵੀਰ ਕੌਰ ਢਿਲੋਂ, ਡਾ. ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ ਸੰਧੂ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ (ਨਿੱਕੀ) ਸੇਖੋਂ, ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ, ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ, ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਜੱਸੀ ਗਿੱਲ, ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ, ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ, ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ, ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ, ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਭਾਰਤੀ ਅੰਬੈਸੀ ਅੱਗੇ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 25-30 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਲੰਮੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ 7 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ

ਇਸੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਅੰਬੈਸੀ ਅੱਗੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਤੇ ਇੰਡੀਆਨਾ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਠੰਢ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ

ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਉਥੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਰਾਹਗੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵੰਡੇ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ

ਵੱਡੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ, ਬਲਾਤਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੇ ਬਗ਼ੈਰ ਹੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਦੂਜੇ

ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਪਾ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਸ. ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ

ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿਚ ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ 26 ਜਨਵਰੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਅੰਬੈਸੀਆਂ ਅੱਗੇ ਜਾਗਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਕੀਤੇ।

ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਮੁਜ਼ਾਹਰਾਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਹੱਕ ਅਤੇ

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਸਮੇਤ ਦੂਜੀਆਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਕੌਮਾਂ 'ਤੇ ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਵੱਡੇ-

ਪਾਸੇ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕੌਮੀ ਕਾਰਜਾਂ ਹਿੱਤ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਨੂੰ 10-15 ਸਾਲ ਉਪਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਉਠ ਰਹੇ

ਜੱਗੀ ਜੇਲ੍ਹ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਿਆਂ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਡੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਟਰੇਚਰ ਰੱਖਣ 'ਤੇ ਹੀ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਗਮ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਲੇਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਕੀਤੀ ਵਿਆਖਿਆ

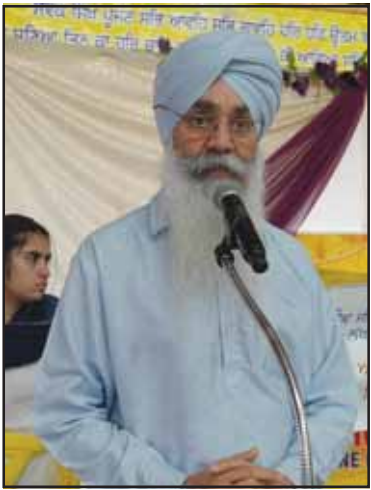
ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਗਮ ਲੰਬੇ ਐਤਵਾਰ

ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਮਗਰੋਂ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਆਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ। ਉਪਰੰਤ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸਰਵਣ ਕਰਵਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਲੇਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬੜੇ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ। ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਰੂਪ ਅਤੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ। ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕੀਤਾ। ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ

ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਹੈ। ਭਾਗ ਲੈਣ

ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਹੈ। ਭਾਗ ਲੈਣ

ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬੱਚੇ ਸਵੇਰੇ 11 ਵਜੇ 'ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ, ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ' ਦੇ ਜੈਕਾਰੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਕੇਸਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਤੇ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ' ਵਾਲੇ ਬੈਨਰ ਫੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਨੀਲੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਚੁੰਨੀਆਂ ਤੇ ਦਸਤਾਰਾਂ ਬੰਨ੍ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਕੂਲ ਦੀ ਵਰਦੀ ਤੇ ਖਾਲਸਾਈ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਵਿਚ ਸਜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਜਾਹੋ-ਜਲਾਲ ਅਨੋਖਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਿਰਜ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰ ਕੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਅਚੰਭਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਲੇਖ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਾਬਿਲ-ਏ ਤਾਰੀਫ ਤੇ ਦਿਲ ਟੁੰਬਵਾਂ ਸੀ।

ਨਿਉਯਾਰਕ ਤੋਂ ਸਾਰੰਗੀ ਤੇ ਵੱਡ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਏ ਸਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ 'ਤੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੀ-ਕੇ ਦੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਉਪਰੰਤ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ 10 ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ, ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ, ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਤੇ ਪੰਜ ਕਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪਾਵਨ ਪੰਕਤੀਆਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਦੂਸਰੇ ਲੈਵਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਤੀਸਰੇ ਤੇ ਚੌਥੇ ਲੈਵਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਮੇਰਾ ਬੈਦੁ ਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦਾ', 'ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ , ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ', 'ਪੰਥੀ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਥਾਨੁ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਕੇ ਸੰਗਤ

4 ਤੋਂ 7 ਲੈਵਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਢਾਡੀ ਵਾਰਾਂ ਗਾ ਕੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਜੋਸ਼ੀਲੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹਰ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਨਿਵੇਕਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿਰਜਿਆ ਤੇ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਿਚ ਕਮਾਲ ਦੇ ਵਿਖਿਆਨ ਦਿੱਤੇ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਬੀਰ ਰਸੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਵਿਖਿਆਨ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਅੰਦਾਜ਼ ਸੰਗਤ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਤੇ ਗਹਿਰੀ ਛਾਪ ਛੱਡ ਗਏ। ਹਰ ਬੱਚੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਨਾਲ ਹਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ 'ਚੋਂ ਦੂਜੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੱਕ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਬਹੁਤ ਢੁਕਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੁਨਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਖਾਲਸੇ

ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲਿਆ। ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ, ਕਾਰ ਸੇਵਕਾਂ ਤੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਸਟਾਫ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਭਰਵਾਂ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰੇ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੇ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੈਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਬੱਚਿਆਂ, ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਵਾਲੰਟੀਅਰਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸੰਗਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਰਕਿੰਗ ਲਾਟ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸੰਗਤ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਹਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਤੇ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਜਰਮਨ ਇਕਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਲੰਬੀ 27 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਹ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਇਸੇ ਕਾਰਨ 30-32 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜਲਾਵਤਨੀ ਕੱਟ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਇਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਜਰਮਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ. ਕੰਗ ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜੇ ਕਾਰਨ ਜਿੱਥੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਡਾ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਸ. ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੰਗ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਚਾਨਕ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ 'ਤੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਕਾਈ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ

ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੀਜ਼ਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਕੂਲ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਗਮ ਹਰ ਸਾਲ ਜਨਵਰੀ ਤੇ ਤੀਜੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਏਗਾ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਤੇ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਸਕੂਲ ਟੀਚਰਾਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ, ਵਾਲੰਟੀਅਰਾਂ ਤੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਅਣਖੋਕ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਇੱਕ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਛੜੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਬਖਸ਼ੇ ਤੇ ਸਮੂਹ ਕੰਗ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਬਲ ਬਖਸ਼ੇ।

Noblesville

Trucks & Trailer Repair Shop

15203 Stony Creek Way,
Noblesville, IN 46060

Truck & Trailer Alignment
Truck Oil Change
Truck & Trailer Brakes
Shock and Chambers
Drive Lines & AC Work
Tire Chnage, Repair, And
Balance
Reefer Oil Change * DPF
Work
Nox Sensor
Truck & Trailer Bushings
Air Compressor * Air Dryer
Radiator Change

Sam Bhullar: 317-995-2020
Gurbaksh S Randhawa
Call: 317-800-2976

Reliable

Trucks & Trailer Repair Shop

7401 Brookville Road
Indianapolis, IN 46239

Truck & Trailer Alignment
Truck Oil Change
Truck & Trailer Brakes
Shock and Chambers
Drive Lines & AC Work
Tire Chnage, Repair, And Balance
Reefer Oil Change * DPF
Work
Nox Sensor
Truck & Trailer Bushings
Air Compressor * Air Dryer
Radiator Change

Gurbaksh S Randhawa:
317-800-2976
Sam Bhullar: 317-995-2020

Reliable

Semi Trucks & Trailer Repair Shop

5520S Harding St., Suite : C,
Indianapolis, IN 46217

Truck & Trailer Alignment
Truck Oil Change
Truck & Trailer Brakes
Shock and Chambers
Drive Lines & AC Work
Tire Chnage, Repair,
And Balance
Reefer Oil Change * DPF
Work
Nox Sensor
Truck & Trailer Bushings
Air Compressor * Air
Dryer
Radiator Change

Jasbir Singh: 317-702-6302
Gurbaksh S Randhawa:
317-800-2976

TRUCK PARTS KING USA

Heavy duty Trucks &
Trailer Parts

7401 Brookville Road
Indianapolis, IN 46239

We will sell Trucks & Trailers tires
as well.

COMING SOON...

Gurbaksh S Randhawa
Call: 317-800-2976
Sam Bhullar: 317-995-2020

‘ਸਵੇਰਾ’ ਵਲੋਂ 11 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਮਨਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਲੋਹੜੀ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਸਵੇਰਾ (ਸਿੱਖ ਵਿਸੈਂਟ ਇਰਾ) ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ ਇਸ ਵਾਰ ਦਾ ਲੋਹੜੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ‘ਲੋਹੜੀ ਹਰ ਜੀਅ ਦੀ, ਪੁੱਤ ਦੀ ਨਾਲੇ ਧੀ ਦੀ’ 11 ਮਾਰਚ 2023, ਦਿਨ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਜ਼ੋਰਾਂ ‘ਤੇ ਹਨ। ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਬੀਬੀ ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਮਾਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਐਤਕੀਂ ਵੀ ਲੋਹੜੀ ਐਟਲਾਂਟਿਸ ਬੈਂਕਇਟ 1273 ਨੌਰਥ ਰੋਡ ਰੋਡ, ਅਰਲਿੰਗਟਨ ਹਾਈਟਸ, ਇਲੀਨੋਇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮ 6 ਤੋਂ 11 ਵਜੇ ਤਕ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਲੋਹੜੀ ਦੇ ਗੀਤ, ਗਿੱਧਾ, ਭੰਗੜਾ, ਨਵੇਂ ਜਨਮੇ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਨਵ-

ਵਿਆਹੀਆਂ ਜੋੜੀਆਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੋਹੜੀ ਦੇ ਸ਼ਗਨ ਮਨਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਵਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਰੌਣਕ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ 40 \$ ਦੀ ਟਿਕਟ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਜ਼ੀਜ਼ ਖਾਣਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਖਾਣੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੇ ਕੇ ਪੰਮਾ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਪਾਰਟਨਰ ਅਦਭੁਤ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਹਨ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੰਬੰਧੀ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਬੀਬੀ ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਮਾਨ ਨਾਲ 847-890-2390 ‘ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ ਨੌਕਰੀਆਂ ਘਟੀਆਂ

ਓਟਵਾ: ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ ਲਗਭਗ ਹਰੇਕ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ 20,700 ਨੌਕਰੀਆਂ ਘਟ ਕੇ 8,50,300 ਅਸਾਮੀਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਕੌਮੀ ਔਕੜਾ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਈ ਮਹੀਨੇ ਇਹ ਔਕੜਾ 10 ਲੱਖ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਿਖਰ ‘ਤੇ ਸੀ। ਸਿਨਹੂਆ ਖਬਰ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਔਕੜਾ ਦਫਤਰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੇਸ਼ੇਵਰ, ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਵਾਲੇ ਸੈਕਟਰਾਂ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀਆਂ ‘ਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਘਾਰ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਏਜੰਸੀ ਮੁਤਾਬਕ ਉਸਾਰੀ ਸੈਕਟਰ

ਵਿਚ ਨੌਕਰੀਆਂ ਵਧੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਨਿਵਾਸ ਤੇ ਖੁਰਾਕ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਰਿਟੇਲ ਟਰੇਡ ਤੇ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਿੰਗ ਵਿਚ ਬੇੜਾ ਬਦਲਾਅ ਆਇਆ ਹੈ। ਜੌਬ ਵੈਕੋਸੀ ਅਨੁਪਾਤ, ਜੋ ਕੁੱਲ ਲੋਬਰ ਦੀ ਮੰਗ ਤੇ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ‘ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਨਵੰਬਰ 2022 ਵਿਚ 4.8 ਫੀਸਦ ਸੀ। ਜੂਨ 2021 ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੀ ਦਰ ਹੈ। ਨਵੰਬਰ 2022 ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਜੌਬ ਵੈਕੋਸੀ ਲਈ 1.2 ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਤੇ ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਇਸ ਔਕੜੇ ‘ਚ ਵਰਚੁਅਲੀ ਕੋਈ ਬਦਲਾਅ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਅਮਰੀਕਾ ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਲਵੇਗਾ ਐਚ-1ਬੀ ਵੀਜ਼ਾ ਅਰਜ਼ੀਆਂ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ 2023-24 ਲਈ ਹੁਨਰਮੰਦ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਾਮਿਆਂ ਲਈ ਐਚ-1 ਬੀ ਵੀਜ਼ਾ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਪਹਿਲੀ ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਲੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਚ-1 ਬੀ ਵੀਜ਼ੇ ਇਕ ਗੈਰ ਪਰਵਾਸੀ ਵੀਜ਼ਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਮਰੀਕੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿੱਤਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਤੇ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ (ਯੂ.ਐਸ.ਸੀ.ਆਈ.ਐਸ.) ਵੱਲੋਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਅਕਤੂਬਰ 2023 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਰਹੇ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਲਈ 1 ਤੋਂ 17 ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਐਚ-1 ਬੀ ਵੀਜ਼ਾ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

Singh Tax & Accounting Services LLC.
Individual & Business Taxes, Accounting, Payroll & Financial Consulting Services.

Services: Individual & Small Businesses Tax Filing, Tax Planning, Set up of new Businesses, IRS Audit representation & Amended Tax Returns

ਫਾਰਮ ਭਰਨ, ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ, ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ, ਓ. ਸੀ. ਆਈ., ਰਿਨਿਊਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਸਬੰਧੀ ਮਦਦ

ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ‘ਚ ਟਰਾਂਸਲੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
Ph: 248-982-2036

Office Locations
 Michigan: 36167 Ford Rd. Westland, MI 48185
 Minnesota: 6043 Hudson Rd, Suite#399A Woodbury, Minnesota 55125

Mohan Singh
 Master in Taxation.
 IRS Enrolled agent,
 Notary Public

Email : jhand_mohan@yahoo.com; www.SinghTaxServices.com

Sistar Mortgage
 Minimizing Cost, Maximizing Investment
 www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer (NMLS 353442)
 Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile
(586) 802-7385 Fax
 Balbir.Grewal@SistarMortgage.com

Loans Available In Most States!

**Refinance up to 125% value of the house.*

- Residential Loans (Purchase, Refinance & Cash Out Refinance).
- Self Employed and H1 Visa
- Jumbo loans
- Commercial Property With Business or Business Only.
- Business Equity Line of Credit.
- Multi Unit Investment Property.

AVEER TRAVEL SOLUTIONS LLC
 ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

- US Passport Services
- Indian Passport Renewal
- US Citizenship Application
- Green Card Renewal
- OCI & Renunciation
- Airport Pick-up & Drop-Off Services
- EAD Renewal
- Flight Tickets
- Visa Services
- Notary Services
- Power of Attorney

Contact: Aman Kaur Ph: 847-338-2141
 (Consular Expert with more than 10 years of experience)
 E-mail: Aveertravel@gmail.com

ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।
 For Airport Drop-Off and Pickup Indy to Chicago Please Contact AVI at:
 847-226-2323
 Located in INDIANAPOLIS (IN)

GoldenKey LENDING
 ਗੋਲਡਨ ਕੀਅ ਲੈਂਡਿੰਗ
 ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਲੈਣ ‘ਚ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਸਤੇ HOUSE LOAN ਲੈਣ ‘ਚ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

HOME LOANS MADE SIMPLE
 The feeling of attachment, togetherness
 We understand what a home means
 Manny Singh Nagra
 Principal Broker
 Star Alliance Brokerage, INC
 Contact Us at
 317-620-4100
 317-750-1900

REAL ESTATE | RESIDENTIAL & COMMERCIAL
 325 S. College Avenue, Indianapolis, Indiana 46202
 NMLS 147421
 www.goldenkeylending.com

Moving to Indiana?
 Contact Ray Dhaliwal @ 317-993-4987

Listing and Selling Homes in Indianapolis Area.
 Good relations with all the well reputed leading Builders in the Area.
 Specialized in Pre-Sale homes for Investment and Residential purposes.

Helpful in Easy and Accessible Home Loans at best Interest Rates.
CENTURY 21 SCHEETZ
RAYD@C21Scheetz.com

Ray Dhaliwal
 Real Estate Broker

ਵਿਡੀਓ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕਾਂ ਦੀ ਹਵਾ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਇਲੀਨੋਇ ਸਟੇਟ ਦਾ ਮਹਾਂਨਗਰ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। 1886 ਵਿਚ ਇੱਥੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਅੱਠ ਘੰਟਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਧਨਾਢ ਫੈਕਟਰੀ ਮਾਲਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਅਮਨ-ਅਮਾਨ ਨਾਲ ਹੜਤਾਲਾਂ ਅਤੇ ਗੇਟ-ਬੰਦੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਕਈ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਗਈਆਂ। ਅਖੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਗ ਨੂੰ ਬੁਰ ਪਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਹਵਾਵਾਂ ਚੱਲਣ ਕਾਰਨ ਵਿਡੀ ਸਿਟੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਏਥੇ ਸਾਹਿਤਕ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਹਵਾਵਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਟਕਕਾਰ ਆਤਮਜੀਤ ਬਣੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਉਹ ਏਥੇ ਨਾਟਕੀ ਪਾਠ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਲੈਕਚਰ ਅਤੇ ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸੇ ਲੜੀ ਤਹਿਤ 21 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਨੇਪਰਵਿੱਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਨਾਟਕ 'ਸਾਹਨੀ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ' ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜੋ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਨਾਟਕ ਹੈ। ਨਾਟਕ ਦੇਖਣ ਲਈ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਭਵਨ ਦੇ ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਏ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਡਾਕਟਰ ਆਤਮਜੀਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੋਸਲੇਟ ਜਨਰਲ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕਲਚਰ ਕੌਂਸਲ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਹੱਸਾਸ ਸੁਖ਼ਸ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਰਵੱਈਆ ਬਹੁਤ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਵਿਚ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਹੱਦੀ ਦੇਖ ਕੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਆਤਮਜੀਤ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਗੋਲੈਂਡ ਵਿਚ ਮੁੱਢਲੀ ਪਛਾਣ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੀ ਦਿਵਾਈ ਅਤੇ ਇਵਜ਼ਾਨੇ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਨਾਟਕ ਲਿਖਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਉਹ ਬੁਦ ਲੰਮੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਆਤਮਜੀਤ) ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੱਲ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹਰੇਕ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀਏ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਵਾਲੇ ਉਰਦੂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਕੰਧਾਂ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਡਾਕਟਰ ਆਤਮਜੀਤ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਨ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਬੋਲੀ ਮਾਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਮਾਤੀ ਤਾਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਸੋਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਲੋਕ ਸਮਝਦੇ ਹਨ

ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਗੰਦੀ ਬੋਲੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲ-ਚਾਲ ਵਿਚ 'ਚਲੂਣੇ', 'ਟੱਟੀ' ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਬਹੁਤ ਚੁੱਭਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਮਾਸਟਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਦਿਆਂ ਹਰ ਦੂਜੇ ਜਾਂ ਤੀਜੇ ਫ਼ਿਕਰੇ ਵਿਚ 'ਸਿੱਟ' ਨੂੰ ਕਿਉਂ 'ਫਿੱਟ' ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ? ਜਦੋਂ ਸੈਂਡੀ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਗੰਦੀਆਂ ਗਾਲ਼ਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ

ਵਾਲੀ ਕੁਰਸੀ ਉੱਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਭਾਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਦੇਵੇਗਾ। ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਮਾਸਟਰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਇਸੇ ਰਤਨ ਚੰਦ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬੜੇ ਠੋਸ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਨੋਬੇਲ ਇਨਾਮਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਏਨਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਬੋਲੀ ਸਾਡੇ ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਰਾਹ ਦਾ ਕਦੇ ਰੋੜਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਕ ਹੋਰ

ਉਰਦੂ ਦਾ ਮੈਂ ਦੇਖੀ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਪੁੱਛਦੇ ਓ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ ਬੋਲੀ, ਹਾਂ ਜੀ ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਏ, ਬੁਲ੍ਹਾ ਮਿਲਿਆ ਏਸੇ ਵਿਚੋਂ, ਏਸੇ ਵਿਚੋਂ ਵਾਰਿਸ ਵੀ ਧਾਰਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਏਸੇ ਵਿਚੋਂ, ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਏ ਹਾਂ ਜੀ ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਏ

ਫਾਉਂਡਰ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਗੋ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਹਾਸਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਫਰੋਲਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਦਾ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਭਰਪੂਰ ਆਨੰਦ ਮਾਇਆ। ਅਸੀਂ ਹੱਸੇ ਵੀ ਅਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਮ ਵੀ ਹੋਈਆਂ।' ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਗਿੰਨੀ ਜੌਲੀ ਅਕਸਰ ਪੱਛਮੀ ਨਾਟਕ ਦੇਖਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਸੀ। ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ ਨੇ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਿਆ, 'ਸਾਹਨੀ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਇੰਨਾ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਭੁੱਲੀ-ਵਿਸਰੀ ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚਿੱਠੀ ਆਈ ਹੋਵੇ ਕਿ ਪੁੱਤ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਬਿਮਾਰ ਹਾਂ, ਇਕ ਵਾਰ ਆ ਕੇ ਮਿਲ ਜਾ। ਅੱਖਾਂ ਨਮ ਹੋਈਆਂ; ਸਮਝ ਪਈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮਾਵਾਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਜਨਮ-ਦਾਤੀ, ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਏ ਬਗੈਰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਜੋ ਹੋਣਾ!'

ਇਸ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੁਨੇਹੇ ਪਿੱਛੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਅਤੇ ਕਲਾਤਮਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਫ਼ਾਈਵ ਰਿਵਰਜ਼ ਥੀਏਟਰ ਦੇ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਨੌਸਿੱਖੀਏ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਣਖ਼ੋਖ ਮਿਹਨਤ ਵੀ ਦਿਸ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਭਿਨੈ ਦਾ ਪੱਧਰ ਏਨਾ ਉੱਚਾ ਸੀ ਕਿ ਕਈ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵੇਲੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮਾਸਟਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਜਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਦਾ ਰੋਲ ਇਕੋ ਕਲਾਕਾਰ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਾਟਕ ਦਾ ਇਕ ਕਲਾਕਾਰ ਕੁਮਾਰ ਪਵਨਦੀਪ ਸਿਨਿਸਿਨੈਟੀ ਤੋਂ 5 ਘੰਟੇ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਕਰ ਕੇ ਰੀਹਰਸਲਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਮਾਨ ਗੰਭੀਰ ਬਿਮਾਰੀ 'ਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦਿਆਂ ਵੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਟੀਮ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਅਤੇ ਸਿਰਤ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਜਗਜੀਤ ਰਾਣਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਮਾਨ ਬੋਧੂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਆਪਣਾ ਜਾਦੂ ਸੀ। ਧਨੀ ਰਾਮ ਚਾੜ੍ਹਕ, ਉਸਤਾਦ ਦਾਮਨ, ਬਾਬਾ ਨਸ਼ਮੀ ਅਤੇ ਗੁਰਬਜਨ ਗਿੱਲ ਦੀਆਂ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੇ ਨਾਟਕ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਭਾਰਿਆ। ਸਾਰੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਨਾਟਕ ਦੇ ਅੰਤ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਤਾੜੀਆਂ ਵਜਾਈਆਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਝੋਲੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਇਹ ਨਾਟਕ 4 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਦੋਬਾਰਾ ਖੇਡਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 'ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਸਾਰੰਗੀ ਹਾਂ' ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਮੰਚਨ ਵੀ ਜਲਦੀ ਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਡੀਓ ਸਿਟੀ ਦੀ ਅਤਿ ਦੀ ਸਰਦੀ ਵਿਚ ਇਹ ਨਾਟਕ ਨਿੱਘ ਵਰਤਾ ਰਹੇ ਹਨ।

-ਵੇਰਵਾ ਤੇ ਤਸਵੀਰ: ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ
ਫੋਨ: 717-575-7529

ਮਾਸਟਰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਦਰੁਸਤ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਗਾਲ਼ਾਂ ਕੱਢਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਗੰਦੀ ਜਾਂ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਗੰਦ ਤਾਂ ਬੰਦੇ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਸਟਰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਸੈਂਡੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਆਪਣੀਆਂ ਝੰਗੀਆਂ ਉੱਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਗੰਦੀ ਗਾਲ਼ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਲਿਖ ਕੇ ਅਤੇ ਹਿੱਕ ਤਾਣ ਕੇ ਕਿਉਂ ਤੁਰਦੇ ਹਨ?

ਨੋਬੇਲ ਇਨਾਮ ਜੇਤੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਖੁਰਾਣਾ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਿੱਤਰ-ਮੰਡਲੀ ਅਤੇ ਘਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਅਤੇ ਰਾਜਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਰਤਾ ਭਰ ਵੀ ਸੁੱਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਂਦੀ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦੀ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ। ਟੈਗੋਰ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਹੀ ਸਾਹਨੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਜ ਉਹ ਸਾਡੀ ਬੋਲੀ ਦਾ ਮਾਣ-ਮੱਤਾ ਲੇਖਕ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਟਕਕਾਰ ਨੇ ਸੈਂਡੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਉਸ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਉੱਤੇ ਬਹਿਸ ਦਾ ਬੀਜ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਜੰਮੇ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਦੀ ਬੋਲੀ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਪੈ ਗਈ। ਪਰ ਨਾਟਕ ਦੀ ਖੂਬੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁਹਰੇ ਹੈ ਪਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਯੋਗ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਉਸਤਾਦ ਦਾਮਨ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਇਆ ਇਹ ਗੀਤ ਦਿਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਟੁੰਬਦਾ ਹੈ:

ਏਹਦੇ ਬੋਲ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ, ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਨੇ ਰਹਿੰਦੇ

ਤਪਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰੇਤਾਂ ਉੱਤੇ, ਇਕ ਠੰਢੀ ਛਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਏ

ਹਾਂ ਜੀ ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਏ।

ਮਾਸਟਰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਸੈਂਡੀ ਭਾਰਤੀ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨੋਬੇਲ ਜੇਤੂਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਗੁਗਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੀ ਵੀ ਰਮਨ, ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਨ ਚੰਦਰਸ਼ੇਖਰ, ਮਲਾਲਾ ਯੂਸਫ਼ਈ, ਅਮਰਤਿਆ ਸੇਨ, ਕੈਲਾਸ਼ ਸਤਿਆਰਥੀ, ਮਦਰ ਟੈਰੇਸਾ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਉਂ ਨਾਟਕਕਾਰ ਨੇ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਭਾਵੁਕ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਇ ਤਰਕ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਨਾਟਕ ਨੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਉੱਤੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਛੱਡਿਆ।

ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਕੋ-

ਭਾਰਤ ਦਾ 74ਵਾਂ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੋਸਲੇਟ ਜਨਰਲ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਨੇ ਲੰਬੀ 26 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦਾ 74ਵਾਂ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ। ਸਵੇਰੇ, ਰਵਾਇਤੀ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੀ ਅਸਦੁਦੀਨ ਓਵੈਸੀ, ਮਾਣਯੋਗ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ, ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਜਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

ਜਿਸ ਦੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖੁਬ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੁਤਨੂੰ ਸੁਰ ਦੁਆਰਾ ਤਬਲੇ

ਗੀਤ 'ਵੰਦੇ ਮਾਤਰਮ' 'ਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਡਾਂਸ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਈਸ਼ਾਨ ਅਹਿਮਦ, ਨਲਿਨੀ ਪਾਰਿਖ, ਅਤੇ

ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਕੋਸਲ ਜਨਰਲ ਸੋਮਨਾਥ ਘੋਸ਼ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਘੋਸ਼ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ ਕੀਤੀ। ਭਾਰਤੀ ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ, ਵਪਾਰਕ, ਭਾਈਚਾਰਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ, ਅਕਾਦਮਿਕ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਸਰਕਲਾਂ ਦੇ ਲਗਭਗ 250 ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਭਾਗ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ,

'ਤੇ ਸੂਰਯਦੀਪ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਰੋਦ ਗਾਇਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਲਾਪਦਮਾ ਭਰਤਨਾਟਿਅਮ ਡਾਂਸ ਅਕੈਡਮੀ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ: ਅੰਜਲੀ ਵਰਗੀਸ਼, ਰੋਸ਼ਮਾ ਬਾਮਸ, ਸ਼੍ਰੀਆ ਪਠੱਕਲ ਅਤੇ ਰਾਧਾ ਸ਼ੇਨ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ

ਰਣਜੋਏ ਗਾਂਗੂਲੀ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੁਆਰਾ ਹਿੰਦੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ 'ਚ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੀ ਚਿਣਗ ਜਗਾਈ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤੀ।

ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਯੂ ਐਨ ਓ ਦੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਯੂ.ਕੇ. ਦੇ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਅਤੇ ਸੇਵਿੰਗ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸੰਸਥਾਪਕ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲੰਬੇ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਜੇਨੇਵਾ, ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਵਿਚ 'ਕੌਮੀ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਦਿਵਸ' ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਗਠਨ ਆਈ ਐਚ ਆਰ ਸੀ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਏ ਸਮਾਗਮ 'ਦਿ ਡੈਮੋਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਅਦਰਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਆਫ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ' ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖੇ।

ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ।

ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ, ਸੈਂਡੀਊ ਹੀਰਾ ਨੇ ਬਸਤੀਵਾਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਸਲਵਾਦ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਨੂੰ 'ਜਾਇਜ਼' ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਨੈੱਟਵਰਕ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਹੋ ਰਹੇ ਲੁਕਵੇਂ ਕਤਲੇਆਮ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ।

ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਭਰਵੀਂ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰਾਨੀਆ ਮਾਦੀ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀ ਸੰਘ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਆਸੀ ਸਲਾਹਕਾਰ, ਮਿਸਟਰ ਸੰਦੇਵ ਹੀਰਾ, ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ਼ ਸਾਇਨਿਫਿਕ ਰਿਸਰਚ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਡੀਕੋਲੋਨੀਅਲ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਨੈੱਟਵਰਕ ਲਈ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ, ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਈਦ ਬੁਆਮਾਮਾ, ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਅਤੇ 'ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਫਾਰ ਇਮੀਗ੍ਰੇਂਟਸ' ਅਤੇ ਵਰਕਿੰਗ-ਕਲਾਸ ਨੋਬਰਹੱਡਜ਼ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਮੈਂਬਰ, ਨੇ ਆਪਣੇ

ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਇਸ ਸਾਂਝੀ ਉਮੀਦ ਨਾਲ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਕੇ, ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਅਤੇ ਸੇਵਿੰਗ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸਲਾਮਿਕ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਿੰਗਰਾ ਸਿੰਘ ਮਾਨ (ਫਰਾਂਸ) ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 4 ਫਰਵਰੀ 2023

ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਪੈੜਚਾਲ

ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੰਚਾਂ ਉੱਤੇ ਬੜਾ ਅਜੀਬ ਇਤਫਾਕ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ.ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ‘ਇੰਡੀਆ: ਦਿ ਮੇਦੀ ਕੁਐਸਚਨ’ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਹਲਕਿਆਂ ਅੰਦਰ ਬੜੀ ਚਰਚਾ ਛੇੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਪਿਛਾਂਹ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓ ਚਰਚਾ ਵੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਚਰਚਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਯੋਗ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਖਾਸ ਮਿੱਤਰ ਗੌਤਮ ਅਡਾਨੀ, ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਧੋਖਾਧੜੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਘਿਰ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਿਹੜੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਸ਼ਰ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਅਡਾਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਤਕੜਾ ਹਿਲੂਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਡਾਨੀ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਨਸ਼ਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ‘ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਹਾਲ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਕੀਕਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਬੜਾ ਕੀਤਿਆਂ ਸੁੱਟ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਗੌਤਮ ਅਡਾਨੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿਚ 2024 ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਹੈ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਜੇ ਕਿਆਸਆਰਾਈਆਂ ਹੀ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਯੋਗ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਕੜਾ ਝਟਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸਵਾਲ ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਦੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾ ਕਦੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਨੇ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਕਾਰਜ ਸ਼ੈਲੀ ‘ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਿਆਂ 2002 ਵਿਚ ਮੁਸਲਾਮਨਾਂ ਦੇ ਹੋਏ ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਗਾਹੇ-ਬਗਾਹੇ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਮੰਚਾਂ ਉੱਤੇ ਉਭਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਬਣੀ ਕਿ ਹਰ ਵਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਾਹ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ ਗਈ। ਉਪਰ, ਗੌਤਮ ਅਡਾਨੀ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਅਡਾਨੀ ਇੰਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ਜ਼ ਦੇ ਫਾਲੋ-ਅੱਪ ਪਬਲਿਕ ਆਫਰ ਤਹਿਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ 20,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਭਾਵੇਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਵਿਕ ਗਏ ਪਰ ਹਿੰਡਨਬਰਗ ਰਿਸਰਚ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਰੇ ਨੂੰ ਤਕੜਾਖੋਰਾ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਅਡਾਨੀ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਡਿੱਗਣ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਹੁਣ ਤੱਕ 70 ਬਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਿੰਡਨਬਰਗ ਰਿਸਰਚ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਨਾਥਨ ਐਂਡਰਸਨ ਦੀ ਬਣਾਈ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਕਰਦੀ ਹੈ। 2017 ਵਿਚ ਬਣੀ ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਬਿਜਲਈ ਵਾਹਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਮਰੀਕੀ ਕੰਪਨੀ ਨਿਕੋਲਾ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ, ਸਿਹਤ ਬੀਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਮਰੀਕੀ ਕੰਪਨੀ ਕਲੋਵਰ ਹੈਲਥ, ਖੇਡਾਂ ਬਾਰੇ ਸੱਟਾ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਫਕਿੰਗਜ਼, ਉਰਜਾ ਕੰਪਨੀ ਐਂਰਮੈਟ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਅਦਾਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਡਾਨੀ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਤਕੜੀ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ਹੈ।

ਸਿਆਸੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤੀਜੀ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ 2024 ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਵਾਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਤੀਜੀ ਘਟਨਾ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ‘ਭਾਰਤ ਜੋੜੋ ਯਾਤਰਾ’ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਭਾਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਇਕਵਾਰ ਫਿਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਆਗੂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਹੀ ਕਵਾਇਦ ਹੈ ਪਰ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਗਈ, ਸਿਆਸੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਬਦਲਦੇ ਗਏ। ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਫਿਰਕੂ, ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਅਤੇ ਫੁੱਟ-ਪਾਉ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ-ਮੁਕਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਥੇਬੰਦਕ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਪਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੱਚਮੁੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਹੁਣ ਉਠਣ ਜੋਗੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰੂ ਸਿਆਸਤ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਲਗਾਤਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਨਾਲ ਮਾੜਾ ਵਿਹਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਸਿਆਸਤ ਕਰਨ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਜਗਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਜੇ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਵਾਲੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਗੌਤਮ ਅਡਾਨੀ ਵਾਲੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਪਿੜ ਵਿਚ ਕਾਰਗਰ ਫੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ 2024 ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਵੱਡੀ ਵੰਗਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਮਸਲਾ ਸਮੁੱਚੀ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦੇ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸੱਜੇ ਪੱਖੀ ਸਰਕਾਰ ਹੋਣ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਗੌਤਮ ਅਡਾਨੀ ਦੀਆਂ ਧੋਖਾਧੜੀਆਂ ਨਸ਼ਰ ਹੋਣਾ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਇਹ ਸੋਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੋਦੀ ਵਰਗਾ ਲੀਡਰ ਭਾਰਤ ਲਈ ਮਾਰੂ ਸਾਬਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਗੁੰਝਲਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ‘ਤੇ ਹੀ ਹਕੀਕਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇਗੀ।

ਆਮ ਆਦਮੀ ਕਲੀਨਿਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਦਾ ਕੁਹਾੜਾ

ਮੁਹੱਲਾ ਕਲੀਨਿਕ ਜਾਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਕਲੀਨਿਕ ਹਕੀਕੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸਿਹਤ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਪੜਾਅ ਹਨ। ਕਲੀਨਿਕ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਡਾਕਟਰ, ਫਾਰਮਾਸਿਸਟ, ਕਲੀਨਿਕਲ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਅਤੇ ਸਵੀਪਰ-ਕਮ-ਹੈਲਪਰ ਸਭ ਠੇਕਾ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੱਕੀ ਤਨਖਾਹ ਜਾਂ ਭੱਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਗੇ ਬਲਕਿ ਕਲੀਨਿਕਾਂ ਵਿਚ ਇਲਾਜ ਲਈ ਪਹੁੰਚਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਤੈਅ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੁੱਚੇ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਨੌਜਵਾਨ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨਵਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਪੱਤੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਨਵਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਪੱਤੀ
ਈਮੇਲ: n4navkiran@gmail.com

27 ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ 400 ਆਮ ਆਦਮੀ ਕਲੀਨਿਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤੇ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 15 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੇ 100 ਕਲੀਨਿਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਲੀਨਿਕ ਸੁਵਿਧਾ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ‘ਤੇ ਰੰਗ ਰੋਗਣ ਕਰ ਕੇ ਚਾਲੂ ਕੀਤੇ ਸਨ; ਹੁਣ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਲੀਨਿਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਪੀ.ਐੱਚ.ਸੀ., ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਜਿਹੇ ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰਾਂ ‘ਤੇ ਰੰਗ ਰੋਗਣ ਕਰ ਕੇ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਸਮੇਤ ਕਿਸੇ ਪੈਰਾ-ਮੈਡੀਕਲ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੱਕੀ ਤਨਖਾਹ ਜਾਂ ਭੱਤਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕਲੀਨਿਕਾਂ ਵਿਚ ਇਲਾਜ ਲਈ ਪਹੁੰਚਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਤੈਅ ਹੋਵੇਗੀ।

ਘੱਟ ਮਰੀਜ਼ ਆਉਣ ‘ਤੇ ਵੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 50 ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਤਨਖਾਹ ਤੈਅ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਵੇਂ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ 50 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਰੀਜ਼, ਫਾਰਮਾਸਿਸਟਾਂ ਨੂੰ 12 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਰੀਜ਼ ਅਤੇ ਕਲੀਨਿਕ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਲਈ 11 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਰੀਜ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਕੁਝ ਕਲੀਨਿਕਾਂ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਇੱਧਰੋਂ-ਉੱਧਰੋਂ ਹੀ ਸਿਫਟ ਕਰ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ ‘ਜਿਹੜੇ ਰੋਗ ਨਾਲ ਬੱਕਰੀ ਮਰ ਗਈ, ਉਹੀ ਰੋਗ ਪਠੋਰੇ ਨੂੰ’; ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਿਗੂਣੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਾਲੀ ਠੇਕਾ ਆਧਾਰਿਤ ਭਰਤੀ ਤੋਂ ਅੱਕ ਕੇ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਡਾਕਟਰ, ਸਟਾਫ ਨਰਸਾਂ, ਫਾਰਮਾਸਿਸਟ, ਲੈਬ ਤਕਨੀਸ਼ੀਅਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਕਸਿਤ ਮੁਲਕਾਂ ਵੱਲ ਪਰਵਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੌਧਿਕ ਹੁੰਝੇ (ਬਰੇਨ-ਡਰੇਨ) ਵਾਲੇ ਇਸ ਪਰਵਾਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਥਿਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਾਲੀ ਠੋਸ ਨੀਤੀ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਬਾਂ ਬਦਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ‘ਆਪ’ ਸਰਕਾਰ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰ ਪਈ ਹੈ। ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਲੀਨਿਕਾਂ ‘ਚ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਕਈ ਡਾਕਟਰ ਤਾਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਠੇਕਾ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਕਲੀਨਿਕਲ ਕੰਮ ਦੇ ਬੋਝ ਤੋਂ ਅੱਕ ਕੇ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਨਮੋਸ਼ੀ ਦੇ ਡਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਡਾਕਟਰ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ‘ਤੇ ਭੇਜ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚੋਂ ਡਾਕਟਰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਕੰਮ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲੀਨਿਕਾਂ ਵਿਚ ਮਰੀਜ਼ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸਹੂਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਦਿਨ ਸਮੇਂ ਸਿਰਫ ਛੇ ਘੰਟੇ ਡਿਊਟੀ ਦੇਵੇਗਾ ਤੇ ਉਸ ਡਿਊਟੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਖੋਲ੍ਹ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਸਿਰਫ ‘ਰੈਫਰ ਹਸਪਤਾਲ’ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੈਂਸਰ, ਕਾਲਾ ਪੀਲੀਆ, ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗਾਂ ਜਿਹੀਆਂ ਗੰਭੀਰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ

ਅਪ੍ਰੈਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੱਧ ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਲੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਕਲੀਨਿਕ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰ ਪਈ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਕਲੀਨਿਕ ਸਿਰਫ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਦੇ ਹੀ ਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਤੇ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਹਰ ਪਿੰਡ/ਮੁਹੱਲੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਆਸ਼ਾ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੇ ਕੇ ਹੀ ਸਾਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਅਜਿਹਾ ਸੂਬਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ, ਸਬ ਸੈਂਟਰਾਂ, ਪੀ.ਐਚ.ਸੀ., ਸੀ.ਐਚ.ਸੀ., ਦਿਹਾਤੀ ਹਸਪਤਾਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਢਾਂਚਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਦਾਨੀ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾਨ ਕਰ ਕੇ ਉਸਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮੰਤਵ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਾਰੇ, ਹਰ ਪੱਧਰ ਦੇ ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਸਟਾਫ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਕਲੀਨਿਕ ਅਜਿਹੇ ਪਿੰਡ/ਬਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਮਸਲਾ ਠੇਕੇ ‘ਤੇ ਸਟਾਫ ਭਰਤੀ ਕਰਦਿਆਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਬ੍ਰਾਂਡ ‘ਮੁਹੱਲਾ ਕਲੀਨਿਕਾਂ’ ਦੀ ਤਰਜ਼ ‘ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਕਲੀਨਿਕ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਹੈ। ਜਦ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਕਮੇਡੀ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਸਾਈਕਲਾਂ, ਐਂਬੂਲੈਂਸਾਂ ਵਗੇਰਾ ‘ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਅਜਿਹਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਵੀ ਬਣਦਾ ਸੀ; ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਸਹੂਲਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਜਦ ਉਹ ਖੁਦ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਹਨ ਤਾਂ ਹਰ ਕਲੀਨਿਕ ‘ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦਾ ਮੂੰਹ ਚਿਤਾਉਂਦੀਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੋ ਅਜਿਹੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਖੇਤਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤਹਿਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਰੂਸ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਸਿੱਖਦਿਆਂ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਮੁਫਤ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਚੱਲਿਆ ਪਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸੰਸਾਰ ‘ਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵਧੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਸਿਹਤ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਖੁਦ ਪੈਰ ਪਿਛਾਹ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਕਰੋਨਾਵਾਇਰਸ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਵਰਗੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਹਾਉਂਦੇ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਮੁਲਕ ਵੀ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਣਦੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹੱਲੀਆ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ। ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇੱਕਮੱਤ ਹਨ ਤੇ ‘ਬਦਲਾਅ’ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ‘ਸੱਤਾ’ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ‘ਆਪ’ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਵੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬੇਪਰਦ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕਰਸਨਾ ਲੈਬੋਰਟਰੀ ਦਾ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨਾਲੋਂ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ‘ਤੇ ਸੀ.ਟੀ., ਸਕੈਨ, ਐਮ.ਆਰ.ਆਈ., ਟੈਸਟ ਆਦਿ ਹੋਇਆ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਭੇ ‘ਤੇ)

★ **ਠਾਹ-ਸੋਟਾ** -ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼★

ਪੈਰੋਲ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ?

ਹੁੰਦੇ ‘ਹੱਥ’ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਲੰਮੇ, ਨਿਆਂ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਰੋਲ ਮੀਆਂ। ‘ਕਾਰੋ’ ਕਰੇ ਕੋਈ ਭਾਵੇਂ ਮੁਸਟੰਡਿਆਂ ਦੇ, ‘ਬਾਬਾ-ਵਾਦ’ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤੋਲ ਮੀਆਂ। ਅੱਖੀਂ ਘੱਟਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ, ‘ਚੋਰ-ਮੋਰੀਆਂ’ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਟੋਲ ਮੀਆਂ। ਬੋਕ-ਰਾਜ ਹੀ ਭਾਵੇਂ ਹੁਣ ਆਖੀਏ ਜੀ, ਲੋਕ ਰਾਜ ਦਾ ਲਹਿ ਗਿਆ ਖੋਲ ਮੀਆਂ। ‘ਸੂਫ-ਮੋਟੋ’ ਦੇ ਕੰਨ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ, ਵੱਜ ਰਿਹਾ ਅਨਿਆਂ ਦਾ ਢੋਲ ਮੀਆਂ। ‘ਵੱਟ-ਬੈਕ’ ਜੋ ‘ਭੇਡਾਂ’ ਦਾ ਰੱਖਦਾ ਐ, ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਐ ਉਹਨੂੰ ‘ਪੈਰੋਲ’ ਮੀਆਂ।

ਹਿੰਡਨਬਰਗ ਰਿਪੋਰਟ, ਅਡਾਨੀ ਦੀ ਸਲਤਨਤ ਅਤੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਦੋ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। 'ਐਕਸਫੈਮ' ਦੀ 16 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਸਰਵਾਈਵਲ ਆਫ ਦਿ ਰਿਚੈਸਟ' ਨੇ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਵਧ ਰਹੀ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਉੱਪਰ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਰੋਨਾ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨਵੰਬਰ 2022 ਤੱਕ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਕੁਲ ਨਵੀਂ ਦੌਲਤ (42 ਖਰਬ ਡਾਲਰ) ਦਾ 63% ਯਾਨੀ, ਦੋ-ਤਿਹਾਈ ਹਿੱਸਾ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ 1% ਦੀਆਂ ਜੇਬਾਂ 'ਚ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ 5% ਧਨਾਢਾਂ ਕੋਲ ਮੁਲਕ ਦੀ 60% ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਦੌਲਤ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਦਕਿ ਮੁਲਕ ਦੀ ਹੇਠਲੀ 50% ਆਬਾਦੀ ਕੋਲ ਸਿਰਫ 3% ਦੌਲਤ ਹੀ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਅਡਾਨੀ ਗਰੁੱਪ: ਹਾਓ ਦਿ ਵਰਲਡ' ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਰਿਚੈਸਟ ਮੈਨ ਇੰਜ ਪੁਲਿੰਗ ਦਿ ਲਾਰਜੈਸਟ ਕੌਨ ਇਨ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਹਿਸਟਰੀ ਵਿੱਚ ਅਡਾਨੀ ਗਰੁੱਪ ਵੱਲੋਂ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹੋਰਾਫੇਰੀਆਂ ਅਤੇ

ਹਿੰਡਨਬਰਗ ਰਿਸਰਚ ਨੇ ਗੱਤਮ ਅਡਾਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬਾਰੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਜੋ ਖੁਲਾਸੇ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਫਰਾਡ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਹੋਏ ਘਿਨਾਉਣੇ ਫਰਾਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਹਿੰਡਨਬਰਗ ਰਿਸਰਚ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਅਡਾਨੀ ਗਰੁੱਪ ਵੱਲੋਂ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਅਕਾਊਂਟਿੰਗ ਧੋਖਾਧੜੀ, ਸਟਾਕ ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਅਤੇ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਡਾਨੀ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਬਚਾ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਕੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਉੱਪਰ ਅੰਦਾਜ਼ਨ 17 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੀ ਹੋਰਾਫੇਰੀ, ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਡਿਊਟੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਗੱਡੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਮਰੀਕੀ ਕੰਪਨੀ ਨਿਕੋਲਾ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਟਵਿੱਟਰ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਨਿਕੋਲਾ ਉੱਪਰ ਇਲਜ਼ਾਮ ਸੀ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਕੇ ਠੱਗਿਆ ਸੀ ਜਦਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਗੱਡੀਆਂ ਹੀ

ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਵਧਾ-ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ 85% ਵਧੇਰੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ 'ਚ ਘਿਰੇ ਅਡਾਨੀ ਗਰੁੱਪ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ 'ਚੋਣਵੀਆਂ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ' ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਏ ਗਏ ਇਲਜ਼ਾਮ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ

ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਨੌਂ ਹੋਰ ਲੈਣੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ 50571 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ ਝੱਲਣਾ ਪਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਨੇ ਅਡਾਨੀ ਨੂੰ ਦੁੱਗਣਾ ਕਰਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਲੱਗਭੱਗ ਅੱਧਾ ਕਰਜ਼ਾ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਅਡਾਨੀ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਡੁੱਬ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਐੱਲ.ਐਐ.ਸੀ. ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਮਾਲੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲੈ ਡੁੱਬੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਉਧਾਰ ਲਏ ਹੋਏ ਹਨ।

ਐਕਸਫੈਮ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ 2022 'ਚ ਹੀ ਅਡਾਨੀ ਦੀ ਦੌਲਤ ਵਿੱਚ 46% ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਰੋਨਾ ਮਹਾਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਮੁਲਕ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ 'ਚ ਮਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤਬਾਹ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਦੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੀ ਦੌਲਤ ਹੋਰ ਵੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਰੋਨਾ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨਵੰਬਰ 2022 ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਰਬਪਤੀਆਂ ਦੀ ਦੌਲਤ 'ਚ 121% ਜਾਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 3608 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ (ਪ੍ਰਤੀ ਮਿੰਟ ਢਾਈ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ) ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਅਜ਼ੀਮ ਪ੍ਰੇਮ ਜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੇ ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅਰਸੇ 'ਚ 23 ਕਰੋੜ ਭਾਰਤੀ ਗਰੀਬੀ 'ਚ ਧੱਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਮਈ 2014 'ਚ ਕੇਂਦਰੀ ਸੱਤਾ 'ਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਅਡਾਨੀ ਦੀ ਯਾਰੀ ਸੁਰਖੀਆਂ ਬਣਦੀ ਰਹੀ ਜਦੋਂ ਮੋਦੀ ਅਕਸਰ ਅਡਾਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਜੈੱਟ ਜਹਾਜ਼ 'ਚ ਸਫਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਕੇ ਮੋਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਫਰ ਅਡਾਨੀ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.-ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਡਾਨੀ ਨੇ ਦਰਿਆਇਲੀ ਨਾਲ ਧਨ ਖਰਚਿਆ ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਮੋਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੰਗੋਟੀਏ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਰਬਾਂ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ, ਰਿਆਇਤਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ। ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.-ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਪਹਿਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ 'ਚ ਟੈਕਸ ਨੀਤੀਆਂ, ਕਿਰਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਜੋ ਬੋਤਾਸ਼ਾ ਬਦਲਾਅ ਲਿਆਂਦੇ, ਉਸ ਨਾਲ ਅਡਾਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਰਪੋਰੇਟਾਂ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਵਸੀਲਿਆਂ ਅਤੇ ਦੌਲਤ ਉੱਪਰ ਵਿਆਪਕ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਰਾਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੌਕਲਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਮੋਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਚਹੇਤਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਲਾਹਾ ਲੈ ਕੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਸੀਲਿਆਂ, ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਇਕਾਈਆਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਉੱਪਰ ਧੜਾਧੜ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜੇ ਸਰਮਾਇਆ ਉਹ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਮਾਰਕੀਟ ਕਦਰ ਨੂੰ ਬਨਾਉਣੀ ਰੂਪ 'ਚ ਵਧਾ ਕੇ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਤੀਜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਅਡਾਨੀ 120 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਬਣੇਰ ਸਕਿਆ, ਅਡਾਨੀ ਆਪਣੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਸੂਚੀਦਰਜ਼ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਸਟਾਕ ਮੁੱਲ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅਰਸੇ 'ਚ ਔਸਤ 819% ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਵਧਾ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ 'ਚ ਆਪਣੀ ਦੌਲਤ ਤਿੰਨ ਸੌ ਗੁਣਾਂ ਵਧਾ ਲਈ। ਹੁਣ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਅਡਾਨੀ ਗਰੁੱਪ ਲਈ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਹੁਣ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਹੈ। ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਲੰਗੋਟੀਏ ਯਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਬੋਝ ਟੈਕਸ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ, ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਖ਼ਾਤੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਉੱਪਰ ਲੱਦਣ ਦੀ ਚਲਾਕੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਹੀ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਧੋਖਾਧੜੀ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣਗੇ।

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ
ਫੋਨ: +91-94634-74342

ਠੱਗੀਆਂ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਡਾਨੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ 'ਚ ਵੇਰਵੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਤੀਜੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਸ਼ਖ਼ਸ ਗੱਤਮ ਅਡਾਨੀ ਦੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਲਤਨਤ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰ, ਏਅਰਪੋਰਟ, ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ, ਯੂਟਿਲਿਟੀ ਅਤੇ ਮੁੜ-ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਉਰਜ਼ਾ ਸਮੇਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਡਾਨੀ ਦੀਆਂ ਧਾਂਦਲੀਆਂ ਦਾ ਕੱਚਾ ਚਿੱਠਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੇਅਰ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। 25 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਡਿਗਣ ਨਾਲ ਇਕ ਦਿਨ 'ਚ ਹੀ ਅਡਾਨੀ ਨੂੰ ਤਕਰੀਬਨ 6.1 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਗਿਰਾਵਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਅਮਰੀਕੀ ਸ਼ੌਰਟ ਸੈੱਲਰ ਕੰਪਨੀ 'ਹਿੰਡਨਬਰਗ ਰਿਸਰਚ' ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਪਰੋਕਤ ਰਿਪੋਰਟ ਸੀ। ਸ਼ਾਰਟ ਸੈਲਿੰਗ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ, ਇਹ ਕੰਪਨੀ ਸ਼ੇਅਰ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿੱਚ ਐਸੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ 'ਚ ਸੱਟਾ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਡਿਗਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੋਵੇ। ਹਿੰਡਨਬਰਗ ਰਿਸਰਚ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗਤਬਤੀਆਂ ਫੜਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਡਿਗ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਰੀਦ ਕੇ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕਮਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਲੀਆ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਡਾਨੀ ਦੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਲਤਨਤ

ਗਈ। ਐੱਫ.ਪੀ.ਓ. ਯਾਨੀ, ਜਦੋਂ ਸਟਾਕ ਐਕਸਚੇਂਜ ਵਿੱਚ ਸੂਚੀਦਰਜ਼ ਕੋਈ ਕੰਪਨੀ ਨਵੇਂ ਸ਼ੇਅਰ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਅਡਾਨੀ ਇੰਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ਿਜ਼ ਦੇ ਐੱਫ.ਪੀ.ਓ. ਉੱਪਰ ਘੋਰ ਸੰਕਟ ਛਾ ਗਿਆ।

ਅਮਰੀਕੀ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੰਪਨੀ ਹਿੰਡਨਬਰਗ ਰਿਸਰਚ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨੇਟ ਐਂਡਰਸਨ ਨਾਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਨੇ 2017 'ਚ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕੰਪਨੀ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫੌਰੈਂਸਿਕ ਵਿੱਤੀ ਖੋਜ ਦੀ ਮਾਹਿਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕੋਲ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਅਸਾਧਾਰਨ ਸੂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀਆਂ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖੋਜ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੋਜਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਡਨਬਰਗ ਰਿਸਰਚ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਕਾਰਨ ਸਬੰਧਿਤ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ਸੀ। 2020 'ਚ ਇਸ ਨੇ ਹੈਵੀ

ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਕ ਸਮੇਂ ਨਿਕੋਲਾ ਦੀ ਮਾਰਕੀਟ ਵੈਲਿਊ 34 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਸੀ ਜੋ ਸੁੰਗਤ ਕੇ 1.3 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਰਹਿ ਗਈ। ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨੇ ਇਕ ਜ਼ਿਊਰੀ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਟਰੈਵਰ ਮਿਲਟਨ ਨੂੰ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਫਰਾਡ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। 2016 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਿੰਡਨਬਰਗ ਰਿਸਰਚ ਐਸੀਆਂ ਦਰਜਨਾਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸਨਸਨੀਖੇਛ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਡਨਬਰਗ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਡਾਨੀ ਗਰੁੱਪ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਸਾਲ ਲਗਾ ਕੇ ਡੂੰਘੀ ਫ਼ਾਣਬੀਣ ਕਰ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਇਸ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਮੂਹ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ 85% ਤੱਕ ਡਿਗ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਰਿਪੋਰਟ ਆਉਣ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸ਼ੇਅਰ 25% ਤੱਕ ਡਿਗ ਵੀ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਹਿੰਡਨਬਰਗ ਰਿਸਰਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਉਹ ਜੋ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਫਰਾਡ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਜੇ ਸਭ ਤੋਂ ਘਿਨਾਉਣਾ ਫਰਾਡ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਘਿਨਾਉਣੇ ਫਰਾਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। 'ਅਸੀਂ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਵਿੱਖੇ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਅਕਾਊਂਟਿੰਗ ਧੋਖਾਧੜੀ, ਸਟਾਕ ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਅਤੇ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਡਾਨੀ ਇਸ ਵੱਡੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚਲੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਉਦਯੋਗ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸੌਖਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਡਿਊਟੀਦਾਰ ਦੇ ਇਹ ਮੁੱਦੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪਰਤਾਂ ਤੱਕ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ...।'

ਰਿਪੋਰਟ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਡਾਨੀ ਗਰੁੱਪ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਕਈ ਜਾਅਲੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਾਰੀਸ਼ਸ, ਆਬੂਧਾਬੀ ਅਤੇ ਕੈਰੋਬੀਅਨ ਦੀਪਾਂ ਜੋ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਦੇ ਅੱਡਿਆਂ ਵਜੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ, ਵਿੱਚ ਕਈ ਬੇਨਾਮੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਡਾਨੀ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਹੈ। ਅਡਾਨੀ ਦੀਆਂ ਲਿਮਿਟਡ ਕੰਪਨੀਆਂ ਉੱਪਰ ਭਾਰੀ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਖਮ ਵਾਲੀ ਹੈ ਪਰ ਉੱਚੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦਾ ਕੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ

ਹਿੰਡਨਬਰਗ ਰਿਸਰਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਉਹ ਜੋ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਫਰਾਡ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਜੇ ਸਭ ਤੋਂ ਘਿਨਾਉਣਾ ਫਰਾਡ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਘਿਨਾਉਣੇ ਫਰਾਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। 'ਅਸੀਂ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਵਿੱਖੇ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਅਕਾਊਂਟਿੰਗ ਧੋਖਾਧੜੀ, ਸਟਾਕ ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਅਤੇ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਡਾਨੀ ਇਸ ਵੱਡੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚਲੇ

ਆਮ ਆਦਮੀ ਕਲੀਨਿਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਦਾ ਕੁਹਾੜਾ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਕਰਨਗੇ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਭਾਈ ਸਸਤੇ ਹੀ ਕਿਉਂ, ਮੁਫਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਦਰਅਸਲ, ਸਰਕਾਰ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪਾਰਟਨਰਸ਼ਿਪ (ਪੀ.ਪੀ.ਪੀ.) ਤਹਿਤ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਕਰਸਨਾ ਲੈਬੋਰਟਰੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਭਿਆਲੀ ਕਰ ਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਪੈਰ ਧਰਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ; ਸੋ, ਜਦ ਸਰਕਾਰੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਖੁਦ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪੈਰ ਪਿਛਾਂਹ ਖਿੱਚਦਿਆਂ 'ਸਸਤੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ' ਦੇਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਪੂਰੇ

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਡਾਕਟਰਾਂ, ਦਵਾਈਆਂ, ਟੈਸਟ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਸਮੇਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਟਾਫ ਦੀ ਭਾਰੀ ਕਮੀ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਬਜਟ ਦਾ ਮਾਮੂਲੀ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਦੀ ਹੈ। 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੀ ਤਵੱਜੋ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਵਕਫੇ ਦੌਰਾਨ ਤਿੰਨ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਬਦਲ ਚੁੱਕੇ ਹੀ।

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਰਲ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣਾ ਸਿਆਸੀ ਬ੍ਰਾਂਡ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਬੋਧਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰੇ।

ਹਿੰਡਨਬਰਗ ਰਿਸਰਚ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਗੇ। ਹਿੰਡਨਬਰਗ ਰਿਸਰਚ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ-ਸਪਾਟ 88 ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਡਾਨੀ ਨੇ ਇਕ ਵੀ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ।

ਹਿੰਡਨਬਰਗ ਰਿਸਰਚ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਸ਼ੇਅਰ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿੱਚ ਅਡਾਨੀ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਜੋ ਖੁਲਾਸੇ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਬੁਠ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਅਥਾਹ ਹੋਰਾਫੇਰੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਸੁਪਰ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਕਮਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਨਾ ਸਿਰਫ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਨੂੰ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਟੈਕਸ ਛੋਟਾਂ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਪਰ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਸਗੋਂ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਟੈਕਸਾਂ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਬੈਂਕਾਂ-ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ 'ਚ ਜਮਾਂ ਪੂੰਜੀ ਵੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਆਪਣੇ ਲੰਗੋਟੀਏ ਕਾਰਪੋਰੇਟਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਗਾਂਗਕਾਂਗ ਆਧਾਰਿਤ ਪੂੰਜੀ-ਨਿਵੇਸ਼ ਗਰੁੱਪ ਸੀ.ਐੱਲ.ਐੱਸ.ਏ. ਅਨੁਸਾਰ ਅਡਾਨੀ ਨੇ ਜੋ 2 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ 'ਕਰਜ਼ਾ' ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਮਾਰਚ 2022 ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣੇ ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ 40% ਧਨ ਐੱਲ.ਐਐ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐੱਸ.ਬੀ.ਆਈ. ਸਮੇਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬੀਮਾ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਪਨੀ ਐੱਲ.ਐਐ.ਸੀ. ਨੇ 25 ਜਨਵਰੀ ਤੱਕ ਅਡਾਨੀ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਵਧਾ-ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਵਿੱਚ 81262 ਕਰੋੜ ਰੁਪਇਆ ਲਗਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ ਦੋ ਸ਼ੇਅਰ ਮਾਰਕੀਟ ਸੈਸ਼ਨਾਂ 'ਚ ਹੀ 18645 ਕਰੋੜ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਐਤਵਾਰ ਦਾ ਦਿਨ !

ਇਨਸਾਫ਼ ਮੋਰਚੇ ਲਈ 29 ਜਨਵਰੀ ਦਾ ਦਿਨ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ 'ਵਾਰਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇ' ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਾਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵਰ੍ਹਦੀਆਂ ਕਣੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਵਿਚ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਐਤਵਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲਈ ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਰਾਖਵਾਂ ਹੋ ਨਿੱਬੜਿਆ। ਉਂਜ ਤਾਂ 7 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਹੀ ਕੌਮੀ ਇਨਸਾਫ਼ ਮੋਰਚਾ ਦੇ ਕੰਪਲੈਕਸ ਅੰਦਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਲੱਗੀਆਂ ਰੋਣਕਾਂ ਵਿਚ ਜੋਸ਼ ਅਤੇ ਜਨੂੰਨ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ

ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ
ਫੋਨ: 99150-91063

ਚੇਤਨਾ ਨੇ ਵੱਡੀ ਥਾਂ ਮੱਲੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਰ ਅੱਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਮਦ ਉਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਨੇ ਇਸ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਵੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਹੋਣ ਲਈ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਵੀ ਦਿੱਤੀ।

ਅਸੀਂ ਦੁਪਹਿਰ ਡੇਢ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਜਦੋਂ ਵਾਈ ਪੀ ਐਸ ਚੌਕ ਵਿਚ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਵਾਲੰਟੀਅਰਾਂ ਨੇ ਚੌਕ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਗੱਡੀਆਂ ਦਾ ਜਾਣਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਵਾਗਤ ਲਈ ਚੌਕ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਅਤੇ ਚੌਕ ਤੋਂ ਉਤੇ ਸਾਰੇ ਰਾਹ ਕਤਾਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੱਲੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਂਜ ਵਜੋਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਮੋਹਾਲੀ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਸਕਣ ਜੋ ਦਿਨਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੀ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਘਰ-ਘਰ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਨਾਇਕ ਵਾਂਗ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਕਿਸਮ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਖਿੱਲਰੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਜਾ ਕੇ ਦਸ ਤਕ ਗਿਣਤੀ ਕਰੋ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਠ ਨੌਜਵਾਨ ਮਿਲਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ 20 ਤੋਂ 30 ਸਾਲ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਵੇਗੀ। ਏਸ ਲਈ ਇਹ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਉਹ ਟੋਲੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅੱਜ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਾਈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਪੰਡਾਲ ਵੱਲ ਵੀ ਘੁਮਾਈ ਤਾਂ ਉਥੇ ਵੀ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਚੋਖੀ ਗਿਣਤੀ ਸੀ। ਏਨੀ

ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਕੀ ਅਰਥ ਹਨ, ਇਹ ਵਰਤਮਾਨ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ

ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਲਚਲ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਵੀ। ਉਹ ਸਿੱਧਾ

ਕਿ ਉਹ ਬੰਦੀ ਕਿਉਂ ਬਣੇ? ਉਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਯਾਨੀ

ਸੀ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸਿਆਣਾ, ਸੁਲਝਿਆ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਦੂਰ ਦੀ ਸੋਚਣ ਵਾਲਾ ਆਗੂ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਭਾਈ ਤਾਰਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਭਿਉਰਾ ਵੱਲੋਂ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਚਰਚਿਤ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੋਰਚਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗੀ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ ਪਰ ਅਸੀਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਜਦੋਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਪੰਡਾਲ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੋਰਚੇ ਲਗਦੇ ਰਹਿਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕੌਮ ਦਾ ਤੇਲ ਪਾਣੀ ਚੈਕ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲੜ ਕੇ ਹੀ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਮੁਤਾਬਕ ਰਾਜ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਲੁੱਟੇ ਪੁੱਟੇ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਤਾਂਘ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਅਕਸਰ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ

ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੀਬੀਆਂ ਤੇ ਮਰਦ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੀ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਥਾਂ ਮਿਲੀ ਉਹ ਬੈਠ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਸੀ।

ਭਾਵੇਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕੋ ਉਮੀਦ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕਨਾਤਾਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ਨੂੰ ਸੁਣ ਸਕਣ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਪੰਡਾਲ ਲਈ ਵੱਖਰੀ ਥਾਂ ਚੁਣਨੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਘੇ ਆਗੂ ਅਤੇ ਲੋਕ ਇੱਥੇ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨ ਲਈ ਉਤਾਵਲੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਲਗਾਤਾਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੀ ਫੋਲੋ-ਫਰੋਲੀ ਜਾਂ ਚੀਰ ਫਾੜ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ ਹੋਰਨਾਂ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਲੀਲ, ਜਜ਼ਬੇ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਇਸ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਨਾ ਤਾਂ ਭਾਰੇ ਭਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਗੋਲ-ਮੋਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਲਿਬਾਸ ਵਿਚ ਸਾਦਗੀ ਅਤੇ ਗਰਜ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਸਰੋਤਿਆਂ ਅੰਦਰ ਸੋਚਣ ਤੇ ਕੁਝ ਕਰ ਗੁਜ਼ਰਨ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਜੋਸ਼ ਭਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੁਗਤ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਈ ਹੋਵੇ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਭਾਸ਼ਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਧੁਨੀ ਆਰੰਭ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਧਾਰਮਿਕ ਸਭਿਆਚਾਰ ਉਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਉਸਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚੋ

ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਬਾਰੇ ਵੀ ਯਾਦ ਕਰਾਉਣਾ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਭਗੋੜੇ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ

ਮੋਹਾਲੀ-ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਲੱਗਿਆ ਕੌਮੀ ਇਨਸਾਫ਼ ਮੋਰਚਾ ਹਰ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਨਾਲੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਅੱਗੇ, ਜਜ਼ਬੇ ਵਿਚ ਵੀ ਅੱਗੇ, ਸਿਆਣਪ ਤੇ ਸੰਜੀਦਗੀ ਵਿਚ ਵੀ ਅੱਗੇ, ਜਥੇਬੰਦਕ ਅਹਿਸਾਸ ਵਿਚ ਵੀ ਅੱਗੇ, ਗਿਣਤੀ

ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ
ਫੋਨ: 99150-91063

ਵਿਚ ਵੀ ਅੱਗੇ, ਡਸਿਪਲਨ ਵਿਚ ਵੀ ਅੱਗੇ ਅਤੇ ਪੁਖਤਾ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅੱਗੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਹੌਂਸਲਾ ਤੇ ਹਿੰਮਤ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ, ਲੀਡਰਾਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਤਾਲਮੇਲ ਅਤੇ ਏਕਤਾ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇਕ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਨੌਜਵਾਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਏਕਤਾ ਦਾ ਵੱਡਾ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬੰਨ੍ਹ ਨੌਜਵਾਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਕੋਤੇ ਤਜਰਬਿਆਂ, ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਦੂਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਹੋਈਆਂ ਹਾਰਾਂ

ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਮੁੱਚੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਲੁਕੀ ਅਗਵਾਈ ਹੁਣ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਲੰਮੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਏਸ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਗੁਰੂ-ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਖਾਸ ਮਹੱਤਵ ਹੈ।

ਇਉਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ 'ਸਿਰ ਉਪਰ ਠਾਢਾ ਗੁਰ ਸੂਰਾ। ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੇ ਕਾਰਜ ਪੂਰਾ' ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁਤਾਬਕ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਤੇ ਤਕਨੀਕ ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੰਨ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਆਸਾਰ ਵੇਖ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਹੋਰ ਤਰਪਾਲਾ, ਕਨਾਤਾਂ ਅਤੇ ਟੈਂਟਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਜਦਕਿ ਏਨੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੋਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੋਈ ਅੰਬਾਲੇ ਤੋਂ ਤਰਪਾਲਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਭੱਜ-ਨੱਠ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾ ਲੈਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਬਲਬ ਮੁਫਤ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੋਹਾਲੀ ਅਤੇ ਆਸ-

ਪਾਸ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੇ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਰਾਤਾਂ ਕੱਟਣ ਵਾਸਤੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਯਾਨੀ ਜਿਵੇਂ ਕੁਦਰਤ ਬਰਾਬਰ ਅਤੇ ਕਤਾਕੇ ਦੀ ਠੰਢ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਵਰਤਾ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਵੀ ਇਸ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿਚੋਂ ਸਫਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ 25 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਮੋਰਚਾ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਪੰਡਾਲ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨ ਵੱਡੇ ਝਾਤੂਆਂ ਨਾਲ ਸੜਕ ਤੋਂ ਪਾਈ ਹਟਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਟੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਇੱਕੋ ਨੌਜਵਾਨ ਕਿਸੇ ਆਗੂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਇਕ ਟੋਲੀ ਨੂੰ ਦੀਪ ਸਿੰਧੂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਾਥੀ ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤਲਵਾੜਾ ਜੋਸ਼ ਤੇ ਹੌਸ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਬੰਦ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਸਗੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ

ਹੋਣਗੇ। ਮੈਂ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਉਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਕਰਤਾ ਪਹਿਰਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਮੰਜ਼ਿਲ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤਣਗੇ।

ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈ ਗਏ ਜੋ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਡੂੰਘੀਆਂ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਮੋਰਚਾ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਰੂਹਾਨੀ ਮੇਲਾ ਹੈ। ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸਰਗਰਮ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਫਾਲ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਭਾਈ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਮਿਲ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਇਕ ਦੌਰ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਬਾਦਲਾਂ ਦੇ ਕੈਪ ਅੰਦਰ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਤਰਬਲੀ ਮਚ ਗਈ ਪਰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਅਵਚੇਤਨ ਸੰਸਾਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਚੰਡ ਚੇਤਨਾ ਵਿਚ ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਲੰਮੀ

ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਜਵਾਬ ਵੀ ਮਿਲੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲੇਖ ਵਿਚ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਠਿੰਡਾ ਨਾਲ ਵੀ ਲੰਮੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ, ਜੋ ਇਕ ਸਮੇਂ ਚਬੇ ਦੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਘੇ ਆਗੂ ਸਨ। ਉਹ ਨਿਰਾਸ਼ ਜਿਹੇ ਜਾਪੇ।

ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ, ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਾਗਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਰ ਵਾਲੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਵਸਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਪੰਥ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਹਾਲਤ ਉਤੇ ਦਰਦ ਦੇ ਹੰਝੂ ਕਿਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਪਾਉਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਅਤੇ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਅਤੇ ਤਮੰਨਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀਰ, ਭੈਣਾਂ, ਬੁਜ਼ੁਰਗ, ਮਾਵਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਆਉਣ ਅਤੇ ਜਗਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਬਣਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਸਿਆਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ 28 ਜਨਵਰੀ 2023 ਵਾਲੇ ਅੰਕ 4 ਵਿਚ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਹਾਰ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਬਾਰੇ ਲਿਖਤ ਪੜ੍ਹੀ। ਇਹ ਲਿਖਤ ਪਿਛਲੇ 40 ਸਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਪੰਛੀ ਝਾਤ ਪੁਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਨੀਤ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਕਈ ਗੁੱਝੇ ਪੱਖਾਂ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਵਾਬਸਤਾ ਰਹੇ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਦੂਰਦਰਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਕਾਬਲੀਅਤ ‘ਤੇ ਵਾਜਿਬ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਲਿਖਤ ਸਾਬਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਤ ਸਭ ਪਿਰਾਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਸਵਾਰਥ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕੋਈ ਪਿਰ ਵੀ ਸੁਹਿਰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਲੜਾਈ ਬਾਰੇ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਮਸਲਾ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਿਰਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੌਰਾਨ ਵਾਹਵਾ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਸ. ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਹਾਰ ਦਾ ਲੇਖ ‘ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਿਰਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਮਸਲੇ’ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਲੇਖ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੰਘ ਮਿਸੀਸਾਗਾਂ ਦੀ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ

ਫੰਧ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਰਾਜਸੀ ਲਾਭ ਲਈ ਹਾਲਾਤ ਵਿਗੜੀ ਜਾਣ ਦੇਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਸੰਤ ਇਸ ਦਾਮ ‘ਤੇ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਵਿਗੜੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਫੌਜ ਆਏਗੀ ਤਾਂ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਕੇ ਰੋਕਾਂਗੇ, ਇੰਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਫਰਾ-ਤਫਰੀ ਫੈਲ ਜਾਏਗੀ, ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਫੈਲੀ ਗੜਬੜ ਕਾਰਨ ਹਾਲਾਤ ਕਾਬੂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਨਵੇਂ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਸ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਉਹ ਤਕਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਕਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਏ ਕਿ ਫੌਜ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਦਿਨ ਪੰਥ ਦੋਖੀ ਚੁਣ-ਚੁਣ ਗੱਡੀ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿਓ। ਐਸੇ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ, ਵੇਰੀਆਂ ਲਾ ਦਿਆਂਗੇ, ਟੋਪੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ, ਨਕਸਲੀਆਂ ਦੇ ਮੋਟੇ ਨੁੱਲ੍ਹੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਖਾਕੇ ਵਾਂਗ ਸੰਤ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਰਾਹ ਨੂੰ ਅਜਮਾਉਣ ਦਾ ਖਾਕਾ ਉਲੀਕੀ ਬੈਠਾ ਸੀ।

ਮੀਰੀ ਵਰਤਾਉਣ ਲਈ ਉਤਾਵਲੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਕੁੰਡੇ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇਪਣ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਬਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- ‘ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦਾ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸੋਢੀ ਹੋਣੀ, ਜਿਹੜੀ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਮੀਆਂ’। ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਇਹੋ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ ਪਰ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ‘ਤੇ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨੇ

ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਰਾਜ ਉਲਟਾਉਣ ਲਈ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਹਥਿਆਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨੇ ਜਾਂ ਨਕਸਲੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁਲਿਸ ਚੌਕੀ ‘ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ ਸਿਆਸੀ ਸੂਝ ਤੋਂ ਵਿਰਵੀ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਭਾਵੁਕ ਮਾਅਰਕੇਬਾਜ਼ੀ ਸੀ। ਦੋਨਾਂ ਪਿਰਾਂ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਵੱਖਰੇ ਸਨ। ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਬਾਂ ‘ਤੇ ਦੋਨੋਂ ਪਿਰਾਂ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਬਹੁਤ ਉੱਚੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਤਾਵਲੇ ਵੀ ਸਨ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਸਰ

ਗਏ ਸਨ। ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਆਗੂ ਆਏ ਜੋ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ਸਿਤਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦੇ ਨਾਇਕ ਹੋ ਨਿੱਬੜੇ। ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨਪੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਲੀਡਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੂੰ ਕੀਲਣ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਦੋਨੋਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਲਾਲਚਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਦੋਹਾਂ ਲਈ ਸੈਂਕੜੇ

ਦੋਹਾਂ ਪਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਹਕੀਕਤਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਸਹੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਨਾ ਇਨਕਲਾਬ ਆਇਆ, ਨਾ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਬਹਾਲ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਬਾਬਾ ਬੂਝਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਖੋਹਣ ਵਾਲੇ ਆਮ ਕਿਰਤੀ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਆਏ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ ਲਈ ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਜੂਝਿਆ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਰੁੱਝੇ ਰਹੇ। ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਵੀ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਰਫਿਊ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਉਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨਾ ਸਕੇ। ਅਫਜ਼ਲ ਅਹਿਸਨ ਰੰਧਾਵਾ ਦੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਮੰਜਰ ਇਹ ਬਣਿਆ- ‘ਉੱਥੇ ਕੋਈ ਨਾ ਬੁਗੁੜਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੈਰੀਆਂ ਮਾਰਿਆ ਘੇਰਾ। ਉੱਝ ਡੱਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਘਰਾਂ ਵਿਚ, ਮੇਰੇ ਲੱਖਾਂ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ੇਰ।’

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਹਾਸ ਵਿਚਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ‘ਨਾਇਕਾਂ’ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਜਾਂ ਕਵੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਕੇਵਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚਲੇ ਬਦਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਬੂਝਾ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਪਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਤੋਰ ‘ਤੇ ਬਦਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ‘ਅਸੀਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਬੁੱਢੇ ਬਾਬੇ ਦਾ। ਸਾਥੋਂ ਖੋਹ ਲਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਮਾਣ ਦੁਆਬੇ ਦਾ।’ ਸਹੀ ਸੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਪਰ ਨਕਸਲੀਆਂ ਨੇ ਸਰਪੰਚ ਜਸਮੇਲ ਸਿੰਘ ‘ਤੇ ਬੂਝਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੁਖਬਰੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ, ਬੂਝਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ‘ਬਦਲਾ’ ਲੈ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ‘ਜਿਹੜਾ ਗਿਣ-ਗਿਣ ਬਦਲੇ ਲੈਂਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਕਹਿੰਦੇ ਆ’ ਦੀ ਸੂਰ ਉੱਭਰੀ ਅਤੇ ਬਦਲਿਆਂ ਅਤੇ ਮੋੜਵੇਂ ਬਦਲਿਆਂ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਕਹਿਰੀ ਤੁਫਾਨ ਝੁਲਿਆ, ਜੋ ਪੂਰੇ ਅਗਲੇ 10-12 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤਕ ਚਲੀ ਗਿਆ, ਆਮ ਲੋਕ ਚੱਕੀ ਦੇ ਦੋ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਆਏ ਰਹੇ। ਪੁਲੀਸ ਅਤੇ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਰਜ ਰਜ ਕੇ ਮਨਮਰਜ਼ੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬੇੜਾ ਗਰਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਿੱਟਾ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਉਲਟਾ ਹੁਣ ਵੀ ਇਸ ਮਹਾ ਦੁਖਾਂਤ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ‘ਚਿੰਤਕਾਂ’ ਨੇ ਸਿੱਖਣਾ ਸਿਖਾਉਣਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਹੈ - ਉਸ ਦੀ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਕਸਰ ਜੋ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਫੇਸਬੁੱਕ ਪੋਸਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੁਰੀਂ ਭਾਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਗੁੱਡਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਪੂਰਾ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ!

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੰਘ ਮਿਸੀਸਾਗਾਂ
ਫੋਨ: +1-647-585-5997

ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਹਨ। ਸਭ ਵਾਸਤੇ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਸਲਿਆਂ ‘ਤੇ ਕੋਈ ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਹੱਲ ਪੇਸ਼ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀਆਂ।

ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਹਾਰ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਾਂ, ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਚਿੰਤਕਾਂ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਬਣੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਵਾਜਿਬ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਭਲਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਮੋਰਚਾ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਮੰਗਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ? ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਕਿਹੜੀ ਪਿਰ ਦੇਵੇਗੀ? ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਹਥਿਆਰ ਕਿਸ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤਾਹਿਤ ਭੇਜੇ ਗਏ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਸ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਸਮਝ ਸਕੇ? ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਟੋਰਾਂਟੋ ਆਏ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਂਗੜਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ‘ਤੇ ਮੋਰਚਾਬੰਦੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਤੁਹਾਡੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਸੀ ਜਾਂ ਨਾਲਾਇਕੀ? ਟੌਂਗੜਾ ਜੀ ਮੋਰਚਾਬੰਦੀ ਤੋਂ ਹੀ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਗਏ। ਬਹੁਤ ਵਰ੍ਹੇ ਪੰਥਕ ਪਿਰਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਰਹੀਆਂ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਮਿਥ ਕੇ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਇੱਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਬੜੇ-ਬੜੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਸਮੇਤ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪਿਰਾਂ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਹੀ ਵੀਹ ਸਾਲ ਇਨਕਾਰੀ ਰਹੀਆਂ, ਉਹ ਪ੍ਰਹਾਰ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚਲੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇਣਗੀਆਂ!

ਵੈਸੇ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸਮੇਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ‘ਤੇ ਕੀਤੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਗਲਤੀ ਸਮਝ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪਛੁਤਾਵਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸਿਆਸੀ ਮੰਗਾਂ ਲਈ ਮੋਰਚਾ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਤੋੜਾ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਬੇਚੈਨ ਗਰਮਖਿਆਲੀ ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਕ ਉਸ ਪੈਂਤੜੇ ‘ਤੇ ਮੁੜਨ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਬਥੇਰਾ ਤਾਂਘਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਤਾਂਘ ਨੂੰ ਬੂਰ ਪੈਂਦਾ ਕਿਧਰੇ ਦਿਸ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਯੁੱਧ ਦਾ ਵਲਵਲਾ ਰਿਹਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਉਹ ਲਹਿਰ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਅਸ਼ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਗਦਰ ਲਹਿਰ, ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਉਧਮ ਸਿੰਘ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਦੇ ਸੂਰਮਤਾਈ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ‘ਤੇ ਛਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਦੁੱਲਾ ਭੱਟੀ, ਸੁੱਚਾ ਸੂਰਮਾ ਅਤੇ ਜਿਉਣਾ ਮੌਤ ਅਤੇ ਜੱਗਾ ਡਾਕੂ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਅਣਖ ਲਈ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਸੂਰਮੇ ਹਨ। ਬੱਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਜਦ ਕਿਤੇ ਲੜਾਈ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਵੱਡਾ ਜਾਪਦਾ ਹੋਏ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਲੜਾਈ ਲਈ ਕਾਹਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੱਲ ‘ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦਾ ਵਰਜ ਨਾ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਫੌਜਾਂ ਹੋਇ ਮੁਹਾਣੀਆਂ ਕਦ ਮੁੜੀਆਂ’ ਵਾਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਜ਼ਬਾਤ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਅੱਗੇ ਲੀਡਰ ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਫੌਜਾਂ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਕੇ ਹੰਨੇ-ਹੰਨੇ

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਆਪਮੁਹਾਰੇਪਣ ਵਾਲੇ ਵਤੀਰੇ ਵਿਚ ਇਤਹਾਸਕ ਸਿਫਤੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਹੁਣ ‘ਪੱਕੇ’ ਮੋਰਚੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰ ਉਠਾਉਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਬਾਂ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖੇ ਸਬਕ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ‘ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਮੋਰਚਾ ਬਣਾ ਕੇ ਲੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਂਗ 26 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ ‘ਤੇ ਝੰਡਾ ਝੁਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸਮੁੱਚੇ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਲੀਹੋਂ ਲਾਹੁਣ ਦੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਸਵੀਕਾਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਸਤਾਦ ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਕ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੂਰੀ ਕਿਸਾਨ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਜੜੋਂ ਹੀ ਨਖਿੰਧ ਸਾਬਤ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀਪ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਨਾਇਕ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਪੂਰਾ ਤਾਣ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਉਸ ਵਲੋਂ ਲਾਲ ਕਿਲਾ ਕਾਂਡ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮਨਾਉਣ ਲਈ 26 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹਾਜੀਰਤਨ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਖੇ ‘ਲਾਲ ਕਿਲੇ ‘ਤੇ ਝੁਲੇ ਕੇਸਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨ’ ਵਾਲਾ ਵਿਗੂਹਰਨ ਪਰੰਪਰਾ ਵਲਵਲੇ ਭਰਪੂਰ ਭਾਸ਼ਣ ਯੁਟਿਉਝ ਉਪਰ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਵਾਲ ਵਾਜਿਬ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ। ਢਿੱਲਵਾਂ ਬੱਸ ਕਾਂਡ ਦੀ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ, ਨਕਸਲੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਠੋਸ ਤਿਆਰੀ ਦੇ ਭੀਖੀ, ਸਮਾਓ ਅਤੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਹਕੀਮਾਂ ਵਿਚ ਜਮੀਨਾਂ ‘ਤੇ ਜਬਰੀ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰਨ ਦੀ ਛੇਤ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਕੋਲ ਕੀ ਵਾਜਿਬ ਵਿਆਖਿਆ

ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਕੀ ਕਾਫੀ ਹੈ? ਇਥੇ ਪ੍ਰਹਾਰ ਵਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਵਿਚ ਲਿਟਿਆਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਅਣਗਿਣਤ ਬੇਮਿਸਾਲ ਪਰੰਪਰਾ ਅਝਾਂਡੀ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੀ ਬੜੀ ਢੁਕਵੀਂ ਮਿਸਾਲ ਦਿਤੀ ਹੈ।

ਜਦ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਚਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨੇੜਲੇ ਇਤਹਾਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਖਲੀ ਦੋ ਰਾਜਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਨੇ ਧੂਰ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੇ ‘ਇਨਕਲਾਬ’ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਾਰਾ ਦੇ ‘ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ’ ਨੇ। ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਲੜਨ ਲਈ ਜੋਸ਼ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਵਿਚੋਂ ਲੈਂਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਨਾ ਸਪਸ਼ਟ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲੜਾਈ ਲਈ ਤਿਆਰ। ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਜੋ ਸਮਝ ਆਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਖ ਧਾਰਾ ਦੀ ਰਾਜਸੀ ਚੌਖਟੇ ਬਾਰੇ ਪਹੁੰਚ ਇਹ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਰਾਜ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਚੌਖਟਾ ਵੀ ਆਪੇ ਬਣ ਜਾਉ। ਕੋਈ ਪੁੱਛ ਬੈਠਾ ਕਿ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸਮੁੱਦਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗਾ। ਇੱਕ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਡੁੱਬਣਾ! ਦੂਸਰਾ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਲੱਤਾਂ ਨਾ ਖਿੱਚੋ, ਸਮੁੱਦਰ ਅਸੀਂ ਆਪੇ ਪੁੱਟ ਲਵਾਂਗੇ। ਐਸੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਕਿਹੜਾ ਵਿਦਵਾਨ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕੀ ਸਵਾਲ ਕਰੇਗਾ?

ਦੋਨੋਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ- ‘ਇਨਕਲਾਬ’ ਅਤੇ ‘ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ’ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਦੋਨੋਂ ਪਿਰਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਲੜੀਆਂ। ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਤਾਸੀਰ ਸੀ। ਦੋਨੋਂ ਕਾਹਲ ਅਤੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਦੇ ਘੋੜੇ ‘ਤੇ ਸਵਾਰ ਸਨ। ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਵਿਦਵਤਾਂ ਕਿਤੇ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ

ਲੋਕ ਮਰ ਮਿਟਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਇਹ ਦੋ ਸ਼ਖਸ ਸਨ ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬਾ ਬੂਝਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ। ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਾਂਝਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋ ਧਰੁਵਾਂ ਜਿੰਨੀ ਦੂਰੀ ਵੀ। ਬਾਬਾ ਬੂਝਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਾਸਕੋ ਤੱਕ ਜਾ ਕੇ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਦੀ ਮੋਟੀ ਨੁੱਲ੍ਹੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੌਜੁਆਨਾਂ ਨੂੰ ਸਟੱਡੀ ਸਰਕਲ ਦਿੱਤੇ, ਨੌਜੁਆਨ ਇਨਕਲਾਬੀ ਬਣਾਏ, ਸਭਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਰਿਆ ਪਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕਾਮਰੇਡ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ, ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਦੀ ਲਹਿਰ ਚਲਾਈ, ਨੌਜੁਆਨਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ੇ ਛੁਡਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਰੀ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ।

ਜਿਵੇਂ ਬਾਬਾ ਬੂਝਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਕਸਲੀਏ ਸੋਚਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਨਕਲਾਬ ਬੰਦੂਕ ਨਾਲੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ‘ਸਸਤਰਨ ਕੇ ਆਧੀਨ ਹੈ ਰਾਜ’ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਥਮ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੇ ਨਕਸਲੀਏ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਰੋਮਾਂਚਿਕ ਪੱਖ ਦੀ ਕੀਲ ਵਿਚ ਸਨ। ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਸਨ ਕਿ ਬਹੁਤਾ ਸੋਚਣ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ, ਬੱਸ ਮੱਕੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਹੋਣ ਦੀ ਦੇਰ ਆ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਗਾਵਤ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲੈਣੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਜਟਕਾ ਤਰੀਕਾ ਸੀ।

ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ, ਸਿੱਖ ਧਾਰਾ ਵੀ ਸਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਜ਼ੀ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਯੁੱਧ ਲੜ ਕੇ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਨਕਸਲੀਆਂ ਦੇ ਜਟਕੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਰੀਕੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ‘ਇਹ ਵੀ ਜਟਕਾ ਫੰਧ ਲਗਾ ਲਈਏ’ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕੋ ਹੱਲੇ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਸਿਰਜ ਦੇਣ ਦਾ ਜਟਕਾ ਫੰਧ ਲਾਇਆ ਸੀ।

ਨਫਰਤ ਦਾ ਧੰਦਾ-4

ਨਫਰਤ ਦੀ ਨੇਰੀ ਲਿਆ ਰਹੇ ਸੱਜੇ ਪੱਖੀ ਯੂਟਿਊਬਰ

ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਮੀਡੀਆ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕਾਡਰ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਹਮਾਇਤੀ ਆਧਾਰ ਇਸ ਡਿਜੀਟਲ ਈਕੋ-ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਖਾਸ ਦਰਸ਼ਕ ਹਨ। ਇਹ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ 'ਚ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਘੋਰ ਨਫਰਤ 'ਚ ਗੱਠਬੰਦ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਵੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੈਨੇਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨੇ ਖਬਰ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਅੱਸੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਤੇ ਪਿਆਰਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੇ 118 ਵੀਡੀਓ ਯੂਟਿਊਬ ਚੈਨਲਾਂ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਵੀਡੀਓ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੱਗਭੱਗ ਦਸ ਮਿੰਟ ਤੱਕ ਚੱਲਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਵੱਟਸਐਪ ਅਤੇ ਫੇਸਬੁੱਕ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ ਉੱਪਰ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਛੋਟੇ ਟੁਕੜਿਆਂ 'ਚ ਵੀ ਕੱਟਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਗੁਰੁ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਵੀਡੀਓ ਵਾਇਰਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਆਧਾਰ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਓ ਨਿਊਜ਼ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਨਾਂ ਵਾਲੇ ਯੂਟਿਊਬ ਚੈਨਲ ਦੇ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ ਰਿਸ਼ਭ ਅਵਸਥੀ ਦਾ

ਨੀਲ ਮਾਧਵ/ਅਲੀਸਾਨ ਜਾਫਰੀ ਅਨੁਵਾਦ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ

ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਘੋਰ ਸੱਜੇ ਪੱਖੀ ਯੂਟਿਊਬ ਚੈਨਲਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਉਸ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਖਾਸ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਅੰਡਰ-ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਕੋਰਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਮੇਸਟਰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਜਿਸ ਵੱਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਉਹ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਲਈ ਲੈਂਡੀਨੇ ਨੰਬਰ ਉਸ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਘਰ ਦੀ ਅਸਥਿਰ ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਐੱਨ.ਜੀ.ਓ. ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਲਿਆ।

ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਕੋਰਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਫੀਲਡ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਉੱਦਮ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਇੰਡੀਆ ਨਿਊਜ਼ ਨਾਮ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਵੈੱਬ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਅਤੇ ਹੋਸਟਿੰਗ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, “ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਆਮਦਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਗ਼ਲਤ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਿਮੂਦ ਵੈਬਸਾਈਟ ਬਣਾ ਕੇ ਵਾਹਵਾ ਡਾਲਰ ਕਮਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।” ਅਵਸਥੀ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਯੂਟਿਊਬ ਚੈਨਲ ਵੈਬਸਾਈਟ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਵਿੱਤੀ ਤੰਗੀ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਦੇ ਘਰੋਂ ਇਹ ਚੈਨਲ ਚਲਾਇਆ ਵੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਸਥਾਈ ਸਟੂਡੀਓ 'ਚ ਬਦਲ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, “ਇਹ ਚਾਲ ਵੀ ਕਾਮਯਾਬ ਨਾ ਹੋਈ। ਸਾਨੂੰ ਵਿਊ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੇ ਸਨ ਜਦਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਪੈਸਾ ਲਗਾਤਾਰ ਲਗਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ।”

ਅਵਸਥੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਉੱਦਮ ਤੋਂ ਜੋ ਸਬਕ ਸਿੱਖਿਆ, ਉਹ ਮੁਲਕ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਮਾਹੌਲ ਦੀ ਦੱਸ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, “ਲਗਭਗ ਦੋ ਸਾਲ ਤੱਕ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਹ ਝਾਕ ਨਾ ਰੱਖੋ ਕਿ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰ ਕੇ ਪੈਸਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਤਿਆਰ ਕਰੋ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮੀਡੀਆ ਉੱਦਮਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਰਫ ਖਬਰਾਂ

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਯੂਟਿਊਬ ਚੈਨਲਾਂ ਨੇ ਮੀਡੀਆ, ਖਾਸਕਰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਗਾਹ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੱਟੜ ਤਾਕਤਾਂ ਇਸ ਮੰਚ ਨੂੰ ਖੂਬ ਵਰਤ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਵਰਗੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੂਟਿਊਬਰਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੀਡਰ ਮੁੱਖ ਚੈਨਲਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੂਟਿਊਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਘੇ ਰਸਾਲੇ ‘ਕਾਰਵਾਂ’ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਨੀਲ ਮਾਧਵ ਅਤੇ ਅਲੀਸਾਨ ਜਾਫਰੀ ਨੇ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦੀਆਂ ਤਹਿਆਂ ਫਰੋਲਦਿਆਂ ਇੱਕ ਲੰਮੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਦੀ ਚੌਥੀ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਕਿਸ਼ਤ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰੋ।” ਕਾਲਜ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਅਵਸਥੀ ਨੇ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੁਤੰਤਰ ਰੂਪ 'ਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ, ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਹਮ ਲੋਗ ਨਾਮ ਦਾ ਚੈਨਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਸਟਾਕ ਵਾਲਪੇਪਰ ਅਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਰਤਣ ਦਾ ਹਲਫ਼ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ 'ਚ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਬਾਕਾਇਦਗੀ ਨਾਲ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਮੀਡੀਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ

ਯਤੀ ਨਰਸਿਮਹਾਨੰਦ (ਐਨ ਵਿਚਕਾਰ) ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ (ਸੱਜੇ ਦੂਜਾ) ਬੁਰਾੜੀ (ਦਿੱਲੀ) ਵਿੱਚ 3 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਂਪੰਚਾਇਤ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਜਿਥੇ ਭੜਕਾਊ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਗੰਡਾ ਵੀਡੀਓ ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਿੱਸਾ ਮਾਝੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਵੱਕਸ-ਪੌਪ ਵੀਡੀਓ ਸਨ: “ਮੁਹਿੰਮ ਮੇਰੇ ਚੈਨਲ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਕੰਮ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਮਾਡਲ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।” ਈਵੈਟ ਦੀ ਵੀਡੀਓਗ੍ਰਾਫੀ ਲਈ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਸੂਟ ਲੱਗਭੱਗ 2000 ਰੁਪਏ ਮਿਲੇ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮੁੰਬਈ 'ਚ ਇੱਕ ਕੰਟੈਂਟ ਕ੍ਰੀਏਟਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ 'ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਲੋਕ ਰਾਇ ਵੀਡੀਓ' ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਵਿਡ-19 ਲੋਕਠਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਗ ਲਈ ਸੱਤ ਸੌ ਰੁਪਏ ਮਿਲੇ।

ਲੋਕਠਾਉਣ ਦੌਰਾਨ ਅਵਸਥੀ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਓ ਨਿਊਜ਼ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਬਿਹਾਰ ਸਥਿਤ ਮਾਲਕ ਆਨੰਦ ਸ਼ੰਕਰ ਝਾਅ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਅਵਸਥੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, “ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੈਨਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਟੀਮ ਨਹੀਂ ਸੀ।” ਝਾਅ ਨੂੰ ਵੀਡੀਓ ਦਾ ਸੀਮਤ ਅਨੁਭਵ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਕਈ ਫੇਸਬੁੱਕ ਪੇਜ ਅਤੇ ਛੋਟਾ ਬਲੌਗ ਅਤੇ ਕੰਟੈਂਟ ਕ੍ਰੀਏਟਰ ਦੇ ਕਰੀਅਰ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। “ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਥਾਪਿਤ ਦਰਸ਼ਕ ਵਰਗੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਟੀਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਟੀਮ - ਸਿਰਫ ਅਵਸਥੀ ਅਤੇ ਕੈਮਰਾਪਰਸਨ ਜੋ ਉਸਦਾ ਜਮਾਤੀ ਸੀ - “ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਹੈ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ, ਅਸੀਂ

ਕਰ ਕੇ ਯੂਟਿਊਬ ਉੱਪਰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਹਮਲਿਆਂ ਕਾਰਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਜੋੜੀ ਨੇ ਓ ਨਿਊਜ਼ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਅਵਸਥੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸੰਪਾਦਕ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਕਸ-ਪੌਪ ਵੀਡੀਓ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਜ਼ਮੀਨੀ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਅਵਸਥੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, “ਮਾਹੌਲ 'ਚ ਢਲਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਭੱਗ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਲੱਗ ਗਏ। ਪਿਆਰਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ, ਖਬਰ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੈਂਡਲਾਈਨਜ਼ ਇੰਡੀਆ ਵਰਗੇ ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਘੋਰ ਸੱਜੇ ਪੱਖੀ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਖਾਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੌਰਵ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਐਂਕਰਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਸਨ, ਓ ਨਿਊਜ਼ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਇੰਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਾਡੇ ਚੈਨਲ ਦੇ ਨਾਮ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਓ ਨਿਊਜ਼ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਚੱਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਚੈਨਲ ਕੋਲ ਕੋਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ‘ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਚੈਨਲ ਹੈ?’ ਉਹ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰਦੇ ਪਰ ਅਵਸਥੀ ਲਈ ਹਾਲਾਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲ ਗਏ: “ਹੁਣ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਸਨਾਤਨ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਲੱਗਭੱਗ ਹਰ ਕੋਈ ਸਾਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ।”

ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਸ਼ਰੋਆਮ ਸੱਦੇ ਦਿੰਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਇਕੱਠ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਾਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਮੁਕੱਮਲ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨ

ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦੀਆਂ ਸਨ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਖਬਰ ਇੰਡੀਆ, ਓ ਨਿਊਜ਼ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ 9 ਵਰਗੇ ਚੈਨਲ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। 9 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਓ ਨਿਊਜ਼ ਹਿੰਦੀ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਸੁੰਦਰ ਨਗਰੀ 'ਚ ‘ਵਿਰਾਟ ਹਿੰਦੂ ਸਭਾ’ ਨਾਂ ਦੇ ਨਫਰਤ ਭਰੇ ਇਕੱਠ ਦੀ ਕਵਰੇਜ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਡਾ. ਪਰਵੇਸ਼ ਵਰਮਾ ਨੇ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੁਕੱਮਲ ਬਾਈਕਾਟ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਅਵਸਥੀ ਹਿੰਦੂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਕਵਰੇਜ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਓ ਨਿਊਜ਼ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਵੀਡੀਓ ਦੇ ਵਾਇਰਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਖਬਰ ਦਿੱਤੀ। 3 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬੁਰਾੜੀ 'ਚ ‘ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਂਪੰਚਾਇਤ’ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਿੰਦੂ ਮਹੰਤ ਯਤੀ ਨਰਸਿਮਹਾਨੰਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਭੀੜ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਹੁਣ ਜਾਓ ਤੇ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੜਨ ਦੇ ਲਾਇਕ ਬਣਾਓ।” ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਕਵਰੇਜ ਕਰਨ ਗਏ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਉੱਪਰ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਓ ਨਿਊਜ਼ ਹਿੰਦੀ ਨੇ ਲੱਗਭੱਗ ਹਰ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇ ਵੀਡੀਓ ਬਣਾਏ। ਅਵਸਥੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਛੋਟੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਕਰੀਅਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਵੱਡੇ ਪਲ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਅਸੀਂ ਲੱਗਭੱਗ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ।” ਆਜ਼ਾਦਪੁਰ ਫਲਾਈਓਵਰ 'ਤੇ ਭਾਰਦਵਾਜ ਨਾਲ

ਟਕਰਾਅ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਅਵਸਥੀ ਨੇ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਆਪਣਾ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਪੈਕ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਜੋੜੇ ਅੰਦੋਲਨ 'ਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਲਈ ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਇਸ 'ਚ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੇ ਕਈ ਸੁਪਰਸਟਾਰ ਨਫਰਤੀ ਬੁਲਾਰੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ, “ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ 'ਚ ਸੁਨੇਹਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਪੁਸ਼ਪੇਂਦਰ ਕੁਲਸ਼ੇਸ਼ਰ, ਅਸ਼ਵਨੀ ਉਪਾਧਿਆਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤ ਭਾਈ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।” ਇਕੱਠ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ “ਹਿੰਦੂ-ਵਿਰੋਧੀ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਸੀ ਜੋ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ।” ਇਕੱਠ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉੱਪਰ ਵਿਆਪਕ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਗਈ। ਅਵਸਥੀ ਇਸ ਤੋਂ ਨਾਖੁਸ਼ ਸੀ: “ਜੇ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇੱਕ ਦਿਨ 'ਚ ਹੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਚਾਰ ਪੰਜ ਵੀਡੀਓ ਬਣਾਉਂਦਾ, ਤੇ ਇਹ ਵਧੀਆ ਸਮੱਗਰੀ ਹੁੰਦੀ।”

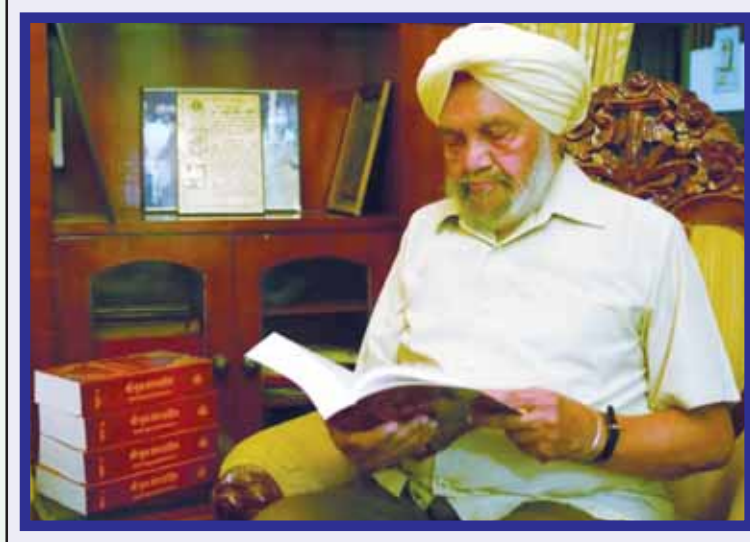
ਇਕੱਠ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਘੰਟੇ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਸ਼ਾਂਤ ਸਨ ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਦੇ ਬੋਲਦੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਸੱਦਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਦੁਪਹਿਰ ਤੱਕ ਬੁਲਾਰੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਰੋਤ ‘ਜਬ ਮੁੱਲੇ ਕਾਟੇ ਜਾਏਗੇ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਚਿੱਲਾਏਗੇ’ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਕਵਰੇਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਦਸਤਕ ਦੇ ਕਰੀਅਰ ਰਿਪੋਰਟਰ ਅਨਮੋਲ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, “ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਮਲਾਵਰ ਭਾਸ਼ਣਾਂ 'ਚ ਨਫਰਤ ਸਿਖਰਾਂ 'ਤੇ ਸੀ।” ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਤਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਉੱਪਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟਾ ਪ੍ਰਤੀ ਨਰਮੀ ਕਿਉਂ ਵਰਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਓ ਨਿਊਜ਼ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਵੀਡੀਓ ਵਿੱਚ ਦੀਪਕ ਸਿੰਘ ਹਿੰਦੂ ਚੀਕਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, “ਸਮਾਜ ਇਕਜੁੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਜ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਇੱਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲਈ ਮਰ ਮਿਟ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।” ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਜੋਸ਼ ਵਧਦਾ ਗਿਆ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਿਰ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੀਆਂ ਸਮਾਚਾਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲ ਮੁੜ ਗਏ ਜੋ ਅਸੰਘ ਕਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਇੱਥੇ, ਕੌਮੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਸੜਕ ਉੱਪਰ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀ 'ਚ ਮੁੱਖ ਅੰਤਰ-ਧਾਰਾ (ਅੰਡਰਕਰੰਟ) ਦੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੇ ਬ੍ਰੋਡਸ਼ੀਟਾ 'ਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਕਵਰੇਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, “ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਗਠਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜੋ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਵੀ ਉਸੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ।” ਦੁਪਹਿਰ 2 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਭੀੜ ਜੁੜ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੱਤਰਕਾਰ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਦੁਹਰਾਏ ਗਏ। ਉਹ ਕਈ ਹੋਰ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਇਹੀ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, “ਜੇ ਰਵੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਆਰਫ਼ਾ ਖਾਨਮ ਜਾਂ ਰਾਣਾ ਅਯੂਬ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੀ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਦੇ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਧੱਕਾ-ਮੁੱਕੀ ਅਤੇ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਭੀੜ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ‘ਜੈ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ’ ਦਾ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਏ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਭੀੜ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਜਹਾਦੀ’ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ 9 ਨੇ ਫਿਲਮਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ 9 ਦੇ ਰਿਪੋਰਟਰ ਰੋਹਿਤ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੂੰ ਉਕਸਾਇਆ। ਉਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਇੱਕ ਭੀੜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ: ਕਦੇ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਛਪਵਾਇਆ ਸੀ ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼

ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਲੇਖਕ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਕੋਲ ਜਦੋਂ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੋ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ: ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕੰਮ ਨੂੰ ਹੀ ਸਨਮਾਨ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਨਵਾਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਮਿਤ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਖੋਜ, ਆਲੋਚਨਾ ਤੇ ਰਚਨਾ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਨੇ 70 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਲ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਲੇਖੇ ਲਾਏ।

ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਿਖਣ ਦੀ ਚੇਟਕ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਤੇ ਵੀ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 'ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ' ਅਤੇ 'ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ' ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ 139

ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ। 'ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਪਰੰਪਰਾ' ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਲਵਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋਈ ਸੰਗੀਤਕ ਵਿਧਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। 'ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਵਿਧੀਆਂ' ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖੋਜਕਾਰਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਦਦਗਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋਈ। 1999 ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਸਾਜਨਾ ਦੀ ਤੀਜੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮੌਕੇ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਪੰਜ ਜਿਲਦਾਂ ਵਿਚ ਛਪਵਾਇਆ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਜੱਗੀ ਸਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਹੇ।

ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ

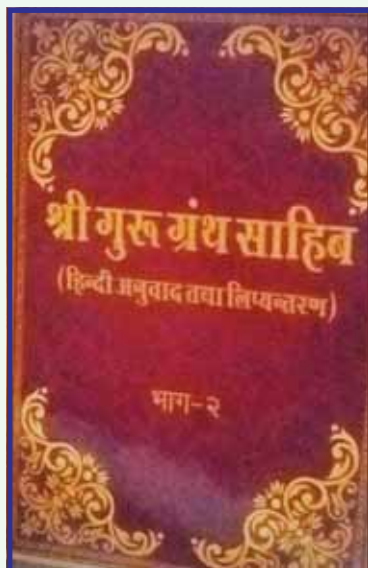
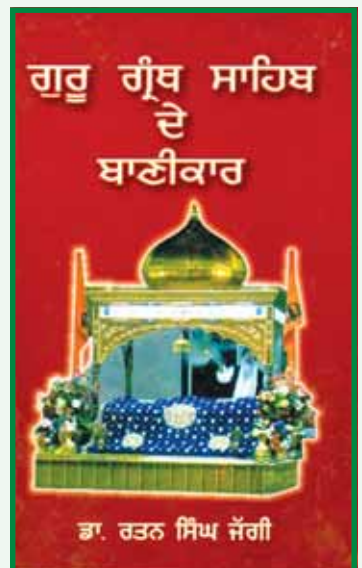
ਰਾਜਵੀਰ ਕੌਰ ਗਿੱਲ

ਵਿਚ 27 ਜੁਲਾਈ 1927 ਨੂੰ ਪਿੰਡੀਘੋਰ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੈਂਬਲਪੁਰ ਜੋ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੈ) ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਜੱਗੀ ਨੇ ਦਸਵੀਂ ਕਲਾਸ 1943 ਵਿਚ ਪਾਸੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲੀਸ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਜੱਗੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪ੍ਰਤੀ ਚੇਤਨਾ ਤੇ ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੌਕਰੀ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ। ਜਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਅਜਿਹਾ ਆਇਆ ਕਿ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਬੂਲਦਿਆਂ ਉਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਮੰਨਣ ਲੱਗੇ।

ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਿਖਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਛਪ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਦੀ ਬਾਣੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਰਵੀਦਾਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅਧਿਐਨ ਨੂੰ ਲਿਖਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ।

ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਹਿਤਕ ਸਫ਼ਰ 1965 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਕਿਤਾਬ 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪੁਰਾਣਿਕ ਅਧਿਐਨ' ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖਣ ਦਾ ਸਿਲਸਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ 1967 ਵਿਚ 'ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ। ਉਹ

ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ' ਇੱਕ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ (1701 ਤੋਂ 1850 ਤੱਕ) ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਪੁਰਾਤਨ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਤਕ: ਸਰੂਪ ਤੇ ਵਿਕਾਸ' ਕਿਤਾਬ ਜ਼ਰੀਏ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਤਕ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ

ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਮੁਖੜੇ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੋ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 11 ਫਰਵਰੀ 2023 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-572

ਠੰਢ ਦੀ ਠੁਰ ਠੁਰ ਨੇ ਹੱਡ ਭੰਨੇ, ਕਿਆ ਬੰਦਾ ਕਿਆ ਜੀਵ, ਪੂਣੀ ਸੇਕ ਲੋਕ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜਗੇ, ਬੈਠੇ ਜੁੜ ਕੇ ਕੁੱਤੇ ਕਰੀਬ। ਗਰਮ ਗਰਮ ਸੁਆਹ ਭੁੱਬਲ ਵਰਗੀ, ਨਿਘਾਸ ਦੁਆਵੇ ਸਰੀਰ, ਘੇਰਾ ਬਣਾ ਦੁਆਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ, ਬੇਜੁਬਾਨੇ ਦਿਸਣ ਫਕੀਰ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-570

ਹੁਣ ਨਾ ਕੋਈ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾਉਂਦੀ ਸੱਸ ਦੇ, ਕੈਸਾ ਆਧੁਨਿਕ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਆਇਆ ਜ਼ਮਾਨਾ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਨੂੰਹਾਂ ਤੇਜ਼-ਤਰਾਰ ਹੋਗੀਆਂ, ਰੱਬ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਲਾਉਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਖਾਨਾ। ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਤਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਰੁਲਗੇ, ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਨਖਰੇ ਪਹੁੰਚੇ ਵਿਚ ਅਸਮਾਨਾਂ। ਔਲਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ, ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਦੇ ਬੇਗਾਨਾ। -ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੁਰ

ਕੁਲਬੁਰਫ਼ਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ ਫੋਨ : 987469639

ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, ਨੂੰਹ ਨੇ ਸੱਸ ਨੂੰ ਮਾਂ ਬਣਾਇਆ। ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ-ਧੀਆਂ ਬਣ ਕੇ, ਸਹੁਰਾ ਘਰ ਨਾ ਲੱਗੇ ਪਰਾਇਆ। ਲੈ ਕੇ ਅਸੀਸਾਂ ਸਾਸੂ ਮਾਂ ਦੀਆਂ, ਬਹੁ ਰਾਣੀ ਫੁੱਲੀ ਨਾ ਸਮਾਏ। ਜੇ ਇੱਝ ਸੱਸਾਂ ਮਾਂ ਬਣ ਜਾਵਣ, ਕੁਤੀ ਪੈਕੇ ਪੈਰ ਨਾ ਪਾਏ।

-ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਪਾਲੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨਗਰ, ਬਠਿੰਡਾ ਫੋਨ: 94176-49275 ਹੱਥ ਤੇਰੇ ਆਏ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਤੇਰੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਆਇਆ। ਜਿਉਂਦੀ ਰਹਿ, ਹੋਵੇ ਬੁੱਢ-ਸੁਹਾਗਣ ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਤੂੰ ਜਿੱਤ ਦਿਖਾਇਆ। -ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧਰ ਕਲਾਹੜ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਫੋਨ : +91 98783-37222

ਇਹ ਹੈ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸਾਡੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੀ ਲਾ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਨੀ, ਲੈ ਅਸੀਸਾਂ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਰਹਿਣਾ ਸੱਸ ਨੂੰਹ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਵਾਂਗ ਸੰਗਲ ਦੀਆਂ ਕਤੀਆਂ ਸਾਂਝ ਘਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੂੰ ਹੁਣ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਵੀ ਸੀ ਇਸੇ ਘਰ ਆਈ ਬੁੱਢੇਬਾਰੇ ਇੱਝ ਮਿਲਦਾ ਰਹੇ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਉਮਰ ਹੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ। -ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ।

ਪਾਸ਼

ਪੜ੍ਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬਣਨਾਂ ਪਾਸ਼ ਦੁੱਧ ਘਿਉ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਰਾਸ ਮਾਂ ਜਾਇਆ ਸੀ ਸੁੱਚੇ ਸੂਰਮੇ ਵਰਗਾ ਹੁਣ ਹੱਡੀਆਂ 'ਤੇ ਨਾ ਦਿਸਦਾ ਮਾਸ ਨਸ਼ੇ ਨੇ ਤੇਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਨਾਸ਼।

ਕਦੇ ਕੋਢੀ ਖੇਡੀ ਮਾਰ ਡੰਡ ਬੈਠਕਾਂ ਹੁਣ ਮੰਜੀ ਨਾਲ ਲੱਗਿਆ ਬਣ ਕੇ ਲਾਸ਼। ਆਪਣੇ ਹੀ ਘਰ ਵਿਚ ਡਾਕੇ ਮਾਰੇ

ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਕੀ ਰੱਖੀਏ ਆਸ।

ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਸੀ ਤੂੰ ਲੈ ਚੰਗੇ ਨੰਬਰ ਸੀ ਹੋਇਆ ਪਾਸ਼। ਤੈਨੂੰ ਵੱਡਾ ਕੀਤਾ ਆਪਣੇ ਹੱਡ ਚੀਰ ਕੇ ਨਾ ਭੁੱਖ ਦੇਖੀ ਨਾ ਦੇਖੀ ਪਿਆਸ ਮਾਰ ਬਾਪੀ ਤੋੜ ਜੰਜੀਰ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਕਰਲਾ ਇਕੱਠੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਖਿੰਡ ਗਈ ਤਾਸ਼। -ਮਨਦੀਪ ਖਾਨਪੁਰੀ ਫੋਨ: 97791-79060

ਰਹੱਸਵਾਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਨਵ-ਉਭਾਰ - ਆਨੰਦ ਮਹਾਂਉਤਸਵ

ਰਹੱਸਵਾਦ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਸੱਚ ਅਤੇ ਇਸ ਸੱਚ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ। ਅਜੇਹਾ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਹੀ ਰਹੱਸਵਾਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਆਗਾਜ਼। ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੋਣਾ, ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਤੀਕ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਅਤੇ 'ਮੈਂ' ਤੋਂ 'ਤੂੰ' ਹੋਣ ਦੀ ਕਵਿਤਾ। ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਅੰਤਰੀਵ ਨੂੰ ਮੁਖ਼ਤਬ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਰੂਹ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਹ ਹੁੰਦੀ। ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਵਿਤਾ ਬਾਹਰਮੁੱਖੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਕਸਰ ਹੀ ਕਵੀ ਮਨ ਖ਼ੁਦ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਰਪਿਤ ਹੋ ਖੁਦ ਵਿੱਚੋਂ ਖੁਦ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਰਹੱਸਵਾਦੀ ਕਵਿਤਾ ਜਨਮਦੀ। ਅਜੇਹੀ ਕਵਿਤਾ ਲੈ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ ਨੀਰ, ਆਪਣੀ ਦੂਸਰੀ ਕਾਵਿ-ਪੁਸਤਕ ਆਨੰਦ ਮਹਾਂਉਤਸਵ।

ਕਵਿਤਾ ਦਰਅਸਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਰਚਾਇਆ ਸੰਵਾਦ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਵਾਦ ਨੂੰ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰੋਣ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਪਰਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੁਬਦਕਾਰੀ ਦਾ ਗੁਣ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਵਿਤਾ ਅਚੰਭਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਜਿਹੜੀ ਪਾਠਕ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੈਦਾ ਕਰੇ, ਭਰਮਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜੇ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਧਾਰਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲੇ ਤਾਂ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਨਾਜ਼ ਹੁੰਦਾ।

ਨੀਰ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਆਨੰਦ ਮਹਾਂਉਤਸਵ ਵਿੱਚ 52 ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਕੁ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਰਹੱਸਵਾਦ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਰੂਪ ਹੀ ਹਨ। ਰੂਹ ਨੂੰ ਬੇਪਰਦ ਕਰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪਾਕਿਜ਼ਗੀ ਨੂੰ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਸੱਚ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਨੀਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਬੋਲਦੀ ਹੈ;

'ਜਾਗ੍ਰਤ ਦੇਹ
ਜਾਗ੍ਰਤ ਰੂਹ
ਲਹਿਰ ਲਹਿਰ 'ਨੀਰ'
ਅਤੇ ਲਹਿਰ ਬਣੀ ਹੋਈ ਨੀਰ ਹੀ ਜਾਗ੍ਰਤ
ਰੂਹ ਕਰਕੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਹੈ;
'ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ
ਨਾਨਕ, ਬੁੱਧ ਅਤੇ ਈਸਾ ਦਾ ਵੀ ਸੀ
ਇਹੀ ਸਵਾਲ'
ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਨੀਰ ਇਹ
ਵੀ ਜਾਣਦੀ ਹੈ;
'ਸੂਭ ਸੰਕੇਤ ਹੈ
ਜੇ ਮਨ ਪੁੱਛੇ ਆਪ ਨੂੰ
ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ।'

ਜਦ ਨੀਰ ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਤੀਕ ਦੇ ਸਫ਼ਰ 'ਤੇ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ;

'ਸੂਨਯ ਦੀ ਯਾਤਰਾ
ਸੂਨਯ ਤੋਂ ਸੂਨਯ ਤੀਕ'

ਆਨੰਦ ਹੀ ਆਨੰਦ
ਸੂਨਯ ਤੋਂ ਸੂਨਯ ਤੀਕ'
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਇਸ ਅੰਤਰੀਵ ਆਨੰਦ ਵਿਚੋਂ
ਹੀ ਨੀਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਆਨੰਦ ਮਹਾਂਉਤਸਵ
ਮਾਣਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜੇਹੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੰਭਵ

ਬੇਅੰਤ ਉਹ'
ਜਦ ਨੀਰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਉਤਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਆਤਮਾ ਵਿਚੋਂ ਸੱਚ ਉਦੈ ਹੁੰਦਾ ਜਿਹੜਾ ਅਕਸਰ ਹੀ ਅਸੀਂ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੇ। ਅਜੇਹੀ ਮਨੋਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ;

'ਹਰ ਪਲ ਇਕ ਨਜ਼ਮ
ਹਰ ਬੰਦਾ ਇਕ ਕਿਤਾਬ'
ਪਲ ਵਿਚੋਂ ਨਜ਼ਮ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚੋਂ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਦਰਅਸਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਰਲਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੀਰ ਹੈ।
ਨੀਰ ਅਕਸਰ ਹੀ ਕਵਿ-ਉਭਾਰੀ ਮਾਰਦੀ ਹੋਈ;

'ਆਨੰਦ ਦੀ ਕਿਸਤੀ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ
ਆਦਿ ਅਤੇ ਅੰਤ ਦੇ ਫਲਸਫ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮੁਸਤਕਬਿਲ ਦੇਖਦੀ ਹੈ।
ਕਿਉਂਕਿ ਨੀਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੋਝੀ;
'ਇਹ ਦੇਹ ਬਦਲਦਾ ਹੈ
ਮਕਾਨ ਬਦਲਦਾ ਹੈ
ਉਸ ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋਣ ਤੱਕ'
ਨੀਰ ਮਨ ਦੀ ਧਰਾਤਲ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀਆਂ ਬਾਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਸਮਾਦ ਭਾਲਦੀ ਕੂਕਦੀ ਹੈ;
'ਮੈਂ ਲਿਖਾਂ
ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਕਲਮ ਹੇ ਜਾ
ਸਾਬ ਨਿਭਾਈਏ
ਕਾਗਜ਼ ਤੇ ਕਲਮ ਦੀ ਤਰਾਂ'
ਨੀਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਨੂੰ ਖੁਦ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਕਰ ਕੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਹਰਫ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਉਲਥਾਉਂਦੀ ਹੈ;
'ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਰਾਤ ਤੱਕ
ਰਾਤ ਤੋਂ ਸਵੇਰ ਤੱਕ
ਮਨੋਰਥ ਅਰਦਾਸ ਦਾ
ਮੇਰਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਬਣਕੇ ਰਹਿ।'
ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਆਸਾਨ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਸੇ ਲਈ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਬਣ ਜਾਣਾ। ਇਸਦੀ ਲੱਚਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨੀਰ ਦਾ ਅੰਬਰ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵੀ ਉਹ ਖੁਦ ਹੀ ਹੈ।
ਉਹ ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਰੰਗੀ ਫੱਕਰਾਂ ਵਾਂਗ ਬਾਗ਼ ਫੈਲਾਈ ਅੰਬਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ;
'ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਸਹੀ ਕਿ
ਪਾਣੀ ਸਾਗਰ ਦਾ ਹੈ
ਜਾਂ ਹੰਝੂ ਔਖ ਦਾ
ਮੌਸਮ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਹੈ

ਡਾ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਜਾਂ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਦੀ ਰਵਾਨ'

ਨੀਰ ਵਿੱਚ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਦਾ ਆਵੇਗ ਅਤੇ ਆਵੇਸ਼ ਹੈ। ਉਹ ਕਲਮ ਰਾਹੀਂ ਰੂਹ ਦੇ ਹਾਣੀ ਨੂੰ ਹਾਕ ਮਾਰਦੀ ਹੈ;

'ਆ ਕੁਝ ਬੋਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰ ਲਈਏ
ਕੁਝ ਪਲ, ਕੁਝ ਅਹਿਸਾਸ
ਸਾਂਝੇ ਕਰ ਲਈਏ
ਬੜਾ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਆ
ਰੁੱਸਿਆਂ ਨੂੰ
ਮਨ ਜਾਈਏ, ਮਨਾ ਲਈਏ
ਗੋਲਵਕਤੀ ਪਾ ਲਈਏ।'

ਨੀਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਵਿਤਾ ਹੀ ਪਿਆਰ-ਰੱਤੀ ਰੂਹ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਪਹੁੰਚੇ ਪਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੁਬਦਾ ਦੀ ਜੂਹ ਨੂੰ ਅੰਤਰੀਵੀ ਰੰਗਤ ਦੇਣਾ ਨੀਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਖਰੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ ਕਿ;

'ਮੂਲ ਤੌਰ ਤੇ
ਹਰ ਜੀਵ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਜੰਮਿਆ
ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਬਣਿਆ
ਪਿਆਰ ਦਾ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਹੈ
ਫੇਰ ਨਫ਼ਰਤ ਕਿਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ?
ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣੀ?
ਇਹ ਕਿਸ ਸੰਭੋਗ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ?'

ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕ ਨੀਰ ਦੇ ਇਸ ਕਾਵਿ-ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਤਲਾਸ਼ਣ। ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਉਤਰ ਅਹੁਤ ਪਵੇ।

ਨੀਰ ਦੇ ਇਸ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਅਤੇ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਰਹੱਸਵਾਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਅਛੋਹ ਪਰਤਾਂ ਨੂੰ ਫਰੋਲਣ ਦੀ ਕਾਵਿਕਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੇਗੀ।

ਮਨ ਦੀਆਂ ਸੈਣਤਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਕੌਰ (ਪਿਛਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਸਿਰਜਕ ਕਲਾ ਨਾਲ ਇਹ ਹੱਦ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਪਿੱਛੇ ਪੱਕੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਖੇਤਰ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਇਸ ਕੋਟੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੇਖਿਕਾ ਸੀ।

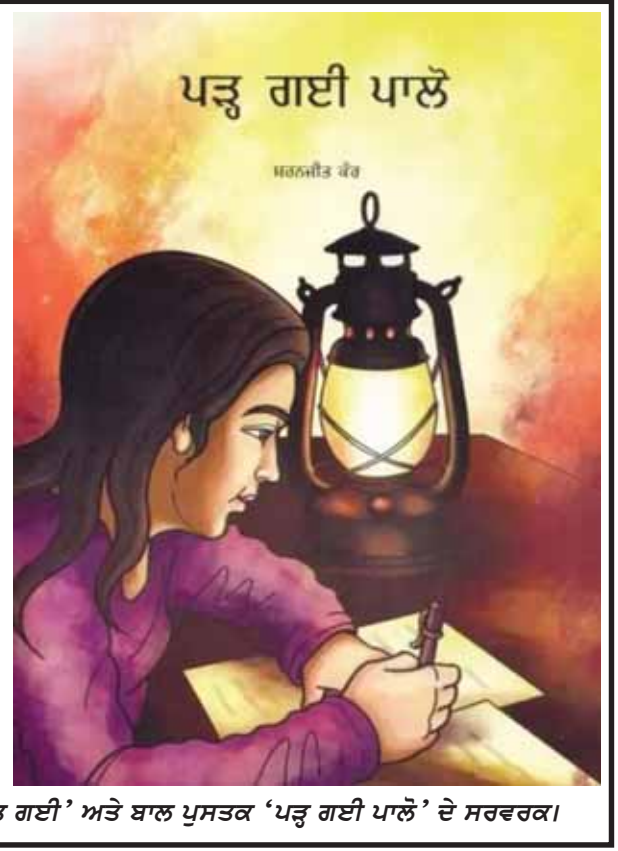
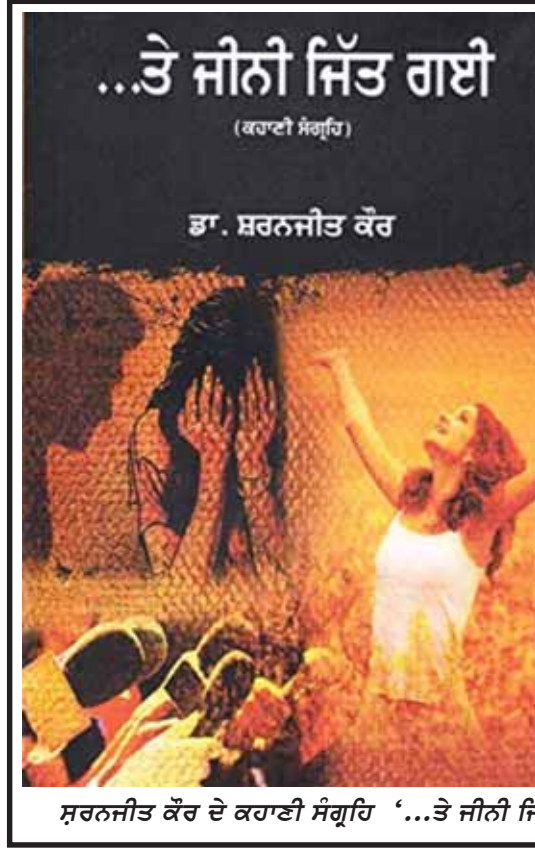
ਇਕ ਵਿਧਾ ਵਜੋਂ ਕਹਾਣੀ ਬਾਰੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ, "ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਨਿਰੰਤਰ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਵਿਧਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਗਤ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਵਿਧਾਗਤ ਵਿਹਾਰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਕਹਾਣੀ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਕਾਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਯੁਗ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨੋ-ਸੰਕਟ, ਜਿਵੇਂ ਪਿਆਰ, ਨਫ਼ਰਤ, ਵਰਜਿਤ ਰਿਸ਼ਤੇ, ਅਤ੍ਰਿਪਤੀਆਂ, ਹਵਸ, ਆਦਿ ਅਚੇਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਾਂ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹੀ ਹਨ, ਸਚੇਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਵੱਲ ਰੁਚਿਤ ਹੋਏ ਹਨ।...ਕਾਮ ਮਨੁੱਖੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਮਾਨੰਤਰ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਸ਼ੇ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਸਿਰਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੇਖਕ-ਲੇਖਿਕਾ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਸੰਭਵ ਜਾਂ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਕਾਮ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਜਾਂ ਦੇਹ-ਸੰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਚਨਾ-ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖੇ।"

ਦੁਨੀਆ-ਭਰ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਤੇ ਕਰਨੀ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਔਰਤ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਤੇ ਕਰਨੀ ਨੂੰ। ਜਾਂ ਫੇਰ ਉਹ ਮਰਦ ਤੇ ਔਰਤ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਬਾਹ ਪਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਰਜ ਲੇਖਕ ਤੋਂ ਮਰਦ ਅਤੇ ਔਰਤ, ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ

ਸਮਝ ਲੋੜਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਖ਼ੂਬ ਸਮਝਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ

ਔਰਤ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਮਰਦ ਦੀ ਨੀਅਤ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ,

ਆਦਮੀ ਜਾਂ ਗਰੀਬ। ਉਸ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਉਸ ਦੀ ਸੋਚ, ਉਸ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਭੁੱਖ ਬੱਸ

ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ '...ਤੇ ਜੀਨੀ ਜਿੱਤ ਗਈ' ਅਤੇ ਬਾਲ ਪੁਸਤਕ 'ਪੜ੍ਹ ਗਈ ਪਾਲੋ' ਦੇ ਸਰਵਰਕ।

ਔਰਤ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ ਸਮਝਦੀ ਸੀ, "ਅੱਜ ਦੀ ਔਰਤ, ਤੀਜੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਔਰਤ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਜਾਣਨ-ਸਮਝਣ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ-ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।...ਪਹਿਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਔਰਤ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਮਰਦ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਧੀਨਗੀ ਅਤੇ ਮਰਦ ਦੇ ਦਾਬੇ ਵਾਲੀ ਜਗੀਰ ਸਮਾਜਕ ਸੋਚ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਔਰਤ ਭਾਵੇਂ ਆਰਥਿਕ ਗੁਲਾਮੀ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ ਪਰ ਮਰਦ ਦਾ ਸਮਾਜਕ ਦਾਬਾ ਜਿਉਂ-ਦਾ-ਤਿਉਂ ਕਾਇਮ ਸੀ। ਤੀਜੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਜਾਗਰਿਤ ਔਰਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣਾ ਸੰਤਾਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੇ ਸੰਤਾਪ ਵਿੱਚ ਦਾਦੀ-ਨਾਨੀ ਤੇ ਮਾਂ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਦਾ ਵਰਤਮਾਨ, ਤੀਜੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਇਸੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।"

ਇਹ ਸੀ ਉਹ ਆਧਾਰ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਿਕਤਾ ਉਸਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ ਦੇਣਾ, ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਸਮਾਜਕ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਜਾਂ ਫੇਰ ਮਰਦ-ਔਰਤ ਰਿਸ਼ਤਾ-ਦੀ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਚਿਤਰਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸੰਕੋਚ ਨਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀਆਂ ਲੇਖਿਕਾ ਵਜੋਂ ਖਾਸੀਅਤਾਂ ਸਨ।

ਉਹ ਜਿੰਨੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੀ, ਓਨੀ ਹੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੁਹਿਰਦ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕ-ਲੇਖਿਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਸਾਂਝੇ ਸਾਹਿਤਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜੀਅ ਸਮਝਦੀ ਸੀ ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਉਂਦੀ ਸੀ।

ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਭਾਵਿਕਤਾ "ਮਰਦ ਕੇਵਲ ਮਰਦ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਅਫ਼ਸਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਅਮੀਰ ਤੇ ਜਾਂ ਫੇਰ ਕੋਈ ਸਾਧਾਰਨ ਮਰਦ ਵਾਲੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।" ਉਹ ਖੁਦ ਔਰਤ ਸੀ ਤਾਂ, ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ,

ਕੰਧ

ਕਹਾਣੀਕਾਰਾ ਕਮਲ ਸੇਖੋਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ‘ਕੰਧ’ ਮਖਮਲੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੋਹ-ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਚਾਸ਼ਣੀ ਘੁਲੀ ਹੋਈ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀਆਂ ਖਵਾਹਿਸ਼ਾਂ ਵੀ ਮੂੰਹ-ਜ਼ੋਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਆਈ ‘ਤੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਮੋਹ-ਮੁਹੱਬਤ ਅਤੇ ਖਵਾਹਿਸ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੰਧਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਬਣਦੀਆਂ-ਵਿਗਸਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹੀ ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸੱਚ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਖਿੱਚ ਜਿਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਫਲਰਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦੁਨੀਆ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਆ। ਘਰ ਦੀ ਔਰਤ ਲਈ ਚਾਹੇ ਟਾਈਮ ਕੱਢਣ ਨਾ ਕੱਢਣ ਪਰ ਫੇਸਬੁੱਕ ਵਾਲੀ ਨਾਲ ਚੈਟਿੰਗ ਲਈ ਟਾਈਮ ਹੀ ਟਾਈਮ ਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ। ਪੁੱਛਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਬਈ ਜੇ ਘਰੇ ਵਿਆਹ ਕੇ ਲਿਆਂਦੀ ਆ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਲਈਆਂ ਲਾਵਾਂ ਫੇਰਿਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਹੀ ਰੱਖ ਲਓ, ਬੇਰ...

ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਫੇਸਬੁੱਕ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਸਾਡੇ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਇਕੋ ਸੌਕ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਦੋਵੇਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਦੀ ਹਾਂ ਤੇ ਉਹ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਕਵੀ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਲਿਖਦੀ ਹੈ-

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੁਹਾਡੇ ਉਸ ਗੁਣ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈਂਦੀ ਏ

ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਪੁਰ ਅੰਦਰ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਮੁਹੱਬਤ ਸੀ।
ਮੈਂ ਵੀ

ਕਮਲ ਸੇਖੋਂ
ਫੋਨ: +91-78886-85044

ਮੁਹੱਬਤ ਨਾਲ ਭਰੀ ਪਈ ਹਾਂ। ਮੁਹੱਬਤ ਨੂੰ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ‘ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਬਣਾ ਉਤਾਰ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ। ਮਨ ਦੀ ਭਟਕਣ ਨੂੰ ਸਾਂਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਸੋਹਣਾ ਢੰਗ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਲਿਖ ਫੇਸਬੁੱਕ ‘ਤੇ ਪੋਸਟ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸੰਕਿਟਾਂ ਵਿਚ ਲਾਈਕ ਤੇ ਕੁਮੈਂਟਾਂ ਦੇ ਵੇਰ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਨਵੀਂ ਕਵਿਤਾ ਪੋਸਟ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸੋਹਣਾ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਫੇਸਬੁੱਕ ਖੋਲ੍ਹ ਲਾਈਕ ਤੇ ਕੁਮੈਂਟ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹਾਂ।

ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਿਲਪਕਾਰ ਆ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਸਭ ਕੁਝ ਆ- ਬਰੈਂਡ ਕੱਪੜੇ, ਗਹਿਣੇ, ਕੋਠੀਆਂ, ਕਾਰਾਂ, ਨੌਕਰ-ਚਾਕਰ; ਬਸ ਨਹੀਂ ਆ ਤਾਂ ਟਾਈਮ ਨਹੀਂ ਆ। ਉਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਲਈ ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਮੈਟਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਬਸ ਟਾਈਮ ਚਾਹੀਦਾ ਜੇ ਉਸ ਕੋਲ ਹੈ ਨਹੀਂ।

ਸਾਨਦਾਰ ਕੋਠੀ ਮੈਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਲੱਗਦੀ। ਛੱਪੇ-ਚੱਪੇ ‘ਤੇ ਕੈਮਰੇ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ, ਜੇਲ੍ਹ ਵਾਂਗ ਮੇਰੀ ਹਰ ਹਰਕਤ ‘ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੀਆਂ। ਮੈਨੂੰ ਘੁਟਣ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀ। ਨੌਕਰ ਚਾਕਰਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦਾ ਗਲਾਸ ਵੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਨਹੀਂ ਪੀਣ ਹੁੰਦਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਆਮ ਔਰਤ ਇਹੀ ਤਾਂ ਚਾਹੇਗੀ, ਰਾਣੀਆਂ ਵਰਗੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪਰ ਮੈਂ ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਆਂ।

ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਜਿਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਆਂ। ਜਿੱਥੇ ਜੀਅ ਕਰੇ, ਜਾ ਸਕਾਂ; ਰੋਹੜੀ ‘ਤੇ ਖੜੁਕ ਕੇ ਗੋਲ-ਗੱਪੇ ਜਾਂ ਆਮ ਜਿਹੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਡੋਸਾ ਖਾ ਸਕਾਂ। ਅਫਸੋਸ, ਮੈਂ ਇਹ ਸਭ ਚਾਹ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਏਨਾ ਵੱਡਾ ਬਿਜ਼ਨਸ ਕਿੰਦਾਂ ਸਾਂਭ ਲੈਂਦਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਬਰਬ ਡੋ, ਮੈਰਿਜ ਐਨਵਰਸਰੀ ਮੈਂ ਹੀ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦੀ ਆਂ। ਐਨਵਰਸਰੀ ‘ਤੇ ਡਾਇਮੰਡ ਦੀ ਜਿਵੇਲਰੀ ਗਿਫਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ‘ਕੱਲੀ ਨੂੰ ਟਾਈਮ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਬਰਬ ਡੋ ‘ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਤਾਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਏ ਪਰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੇਰਾ ਮੱਥਾ ਚੁੰਮ ਕੇ ਵਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਬੋਰ ਹੋਈ ਪਈ ਆਂ ਮੈਂ ਇਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ। ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਚਲੀ ਜਾਵਾਂ ਜਿੱਥੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ।

ਸਾਰਾ ਦਿਨ ‘ਕੱਲੀ ਬੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਲਿਖ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਸੌਕ ਮੈਨੂੰ ਸਕੂਲ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਆ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਕਾਪੀ ਪਿੱਛੋਂ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ। ਪੇਜ ਪਾੜਨਾ ਭੁੱਲ ਗਈ। ਸਰ ਕਾਪੀਆਂ ਚੈੱਕ ਕਰਨ ਲਈ ਸਟਾਫ ਰੁਮ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ। ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸਰ ਨੇ ਸਭ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਮੇਰੀ ਵਾਰੀ ਲਾਸਟ ਵਿਚ ਆਈ।

“ਇਹ ਤੂੰ ਲਿਖਿਆ ਏ?” ਸਰ ਨੇ ਕਾਪੀ ਦਾ ਪੇਜ ਕੱਢ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮੁਹਰੇ ਕਰ ਪੁੱਛਿਆ। ਡਰਦੀ ਨੇ ‘ਹਾਂ’ ਵਿਚ ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤਾ। “ਤੈਨੂੰ ਪਤੈਂ ਇਹ ਕੀ ਆ?”
ਮੈਂ ਡਰ ਨਾਲ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੀਕ ਕੰਧ

ਗਈ। ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਇ ਮੈਂ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲਈ।
“ਝੱਲੀਏ, ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਆ।” ਸਰ ਨੇ ਕਾਪੀ ਮੈਨੂੰ ਫੜਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।
“ਸੋਹਣੀ ਲਿਖੀ ਆ, ਸਕੂਲ ਦੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਲਈ ਦੇ ਦੇਈਂ ਮੈਨੂੰ।” ਸਰ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਿਹਾ।
ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੀ ਲਿਖਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋ ਗਈ। ਅਖਬਾਰਾਂ, ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਵਿਚ ਛਪਣ ਕਰ ਕੇ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿਚ ਪਛਾਣ ਬਣ ਗਈ। ਕਾਲਜ ਦੀ ਸਟੇਜ ਉੱਤੇ ਬੋਲੀ ਕਵਿਤਾ ‘ਤੇ ਤਾੜੀਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਨੇ ਸੁਫਨਿਆਂ ਨੂੰ ਖੰਭ ਲਾ ਦਿੱਤੇ।

ਮੈਂ ਮਿਡਲ ਕਲਾਸ ਫੈਮਿਲੀ ਤੋਂ ਆਂ। ਪਾਪਾ ਰੇਲਵੇ ਵਿਚ ਕਲਰਕ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਦੋ ਭੈਣ ਭਰਾ ਆਂ। ਭਰਾ ਛੋਟਾ ਆ। ਮੈਂ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸੀ। ਰੱਬ ਨੇ ਸੁਹੱਪਣ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਾ ਰੱਖੀ। ਬਲੋਚੀ ਅੱਖਾਂ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਸਹੇਲੀਆਂ ਬਿੱਲੋ ਕਹਿ ਕੇ ਛੇੜਦੀਆਂ ਤੇ ਕੁਝ ਕੱਦ ਵੇਖ ਲੰਬੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਗੋਰਾ ਰੰਗ ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਗੁਲਾਬੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਲਾਬੇ ਵੀ ਕਹਿ ਛੱਡਦੀਆਂ। ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਤੇ ਸੋਹਣੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਹੇਲੀਆਂ ਵਿਚ ਵੱਖਰੀ ਹੀ ਟੌਹਰ ਸੀ।

ਬੀ.ਏ., ਬੀ.ਐੱਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐੱਮ.ਏ. ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਹੀ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਰੁਪਿੰਦਰ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਆ ਗਿਆ। ਰੁਪਿੰਦਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਹਾਉਂਦੇ ਬਿਜ਼ਨਸਮੈਨ ਸਰਦਾਰ ਚੰਦਨ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ ਦਾ ਬੇਟਾ ਏ। ਉਸਦੀ ਮਦਰ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਗੁਜ਼ਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਚੰਦਨ ਸਿੰਘ ਹਰਟ ਅਟੈਕ ਨਾਲ ‘ਤੁਰ’ ਗਏ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਬਿਜ਼ਨਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕੱਲਾ ਬੇਟਾ ਰੁਪਿੰਦਰ ਦੇਖਦਾ ਆ। ਘਰ ਬੈਠੇ ਬਿਠਾਏ ਏਨੇ ਤਕੜੇ ਘਰ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੰਮਾ ਪਾਪਾ ਦੇ ਪੈਰ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਨਾ ਲੱਗਣ। ਰੁਪਿੰਦਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਕੁੜੀ ਸੋਹਣੀ ਤੇ ਸਿਆਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ‘ਹਾਂ’ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਲਈ। ਬਸ ਫਿਰ ਕੀ, ਛੇੜੀ ਹੀ ਮੈਂ ਮਿਸਿਜ਼ ਰੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ ਬਣ ਗਈ।

ਮੈਂ ਤੋਂ ਰੁਪਿੰਦਰ ਦੋਵੇਂ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਆਂ। ਰੁਪਿੰਦਰ ਬੜੇ ਰਿਜ਼ਰਵ ਜਿਹੇ ਨੇਚਰ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਹੱਸਣ ਖੇਡਣ ਵਾਲੀ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਵਾਲੇ ਦੇਖੇ ਸੁਫਨੇ ਨਾਲ ਰੁਪਿੰਦਰ ਬਿਲਕੁਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਸੁਫਨਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਵਰਗਾ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆ। ਮੈਂ ਜਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਸਜ ਡੱਬ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਵਾਂ, ਉਹਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਕਦੇ ਦੋ ਬੋਲ ਤਾਰੀਫ਼ ਦੇ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੇ। ਕਦੇ ਉਹਨੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਮੂਹਰੇ ਖੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਪਿੱਛੋਂ ਗਲਵੱਕੜੀ ਪਾ ਕੇ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਜਿਤਾਇਆ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਆਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਲਾੜ ਕਰੇ, ਲੜੇ, ਰੁੱਸੇ ਤੇ ਕਦੇ ਰੁੱਸੀ ਨੂੰ ਮਨਾਵੇ ਪਰ ਉਹ ਏਦਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਬਸ ਬਿਜ਼ਨਸ, ਬਿਜ਼ਨਸ ਦੀ ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ ਆ। ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਏ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਅਰਮਾਨ ਧਰੇ ਧਰਾਏ ਰਹਿ ਗਏ।

ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਰੁਪਿੰਦਰ ਦੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਨੇ। ਪਹਿਲੀ ਇਹ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬੱਚਾ ਕੰਨਸੀਵ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫ਼ਲਮ ਆ ਰਹੀ ਸੀ, ਨੁਕਸ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਰੁਪਿੰਦਰ ਦੀ ਸਿਫਤ ਆ ਕਿ ਉਹਨੇ ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਤਾਅਨਾ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਦੂਜੀ, ਰੁਪਿੰਦਰ ਨੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਲਿਖਣ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਆ।

ਸਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਫੇਸਬੁੱਕ ‘ਤੇ ਵੀ ਦੋਸਤਾਂ ਵਿਚ ਇਜਾਜ਼ਾ ਹੋਇਆ। ਕਈ ਵੱਡੇ ਛੋਟੇ ਲੇਖਕ ਲੇਖਿਕਾਵਾਂ ਮੇਰੀ ਫਰੈਂਡ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਗਏ। ਮੈਂ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ, ਬਸ ਮੈਸੇਜਰ ‘ਤੇ ਹੀ ਸਭਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਇਨਵੀਟੇਸ਼ਨ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ। ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਲੇਖਕਾਂ

ਜਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਮੈਸਿਜ ਆਉਂਦੇ ਪਰ ਮੈਂ ਇਗਨੋਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ।

ਉਸਦਾ ਮੈਸਿਜ ਵੀ ਮੈਸੇਜਰ ‘ਤੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕੀਤੀ, ਸੋ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਸਿਜ ਦਾ ਰਿਪਲਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਮੈਂ ਉਹਦੀ ਪ੍ਰੋਫਾਇਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਫਿਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ, ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਮੈਸਿਜ ਦੇ ਰਿਪਲਾਈ ਵਿਚ ‘ਸ਼ੁਕਰੀਆ’

ਪਾ ਕੇ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਨਾ ਲੱਗੀ। ਸਾਰੀ ਅਲਮਾਰੀ ਫਰੋਲ ਮਾਰੀ। ਦਰਅਸਲ ਮੈਂ ਕੋਈ ਪਿਆਰਾ ਜਿਹਾ ਸੂਟ ਪਾ ਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸਾਂ। ਫਿਰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਉਹ ਪਿੱਕ ਸੂਟ ਜੋ ਬੜੀ ਰੀਝ ਨਾਲ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ ਪਰ ਪਾਇਆ ਇਕ ਵਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਿੱਕ ਤੇ ਹਾਟ ਪਿੱਕ ਦਾ ਕੰਬੀਨੇਸ਼ਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਪਰ ਸੀਕਵਿਨਸ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ

ਲਿਖ ਕੇ ਪੋਸਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੱਗਦੇ ਕਸਬੇ ਦਾ ਸੀ।

ਮੈਸੇਜਰ ‘ਤੇ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਸਾਡੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਐਕਸਚੇਂਜ ਹੋਏ। ਉਹ ਪੇਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਡਾਕਟਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਫੋਨ ‘ਤੇ ਚੰਗੇ ਦੋਸਤ ਬਣ ਗਏ। ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਹਦਾ ਮੈਸਿਜ ਜਾਂ ਕਾਲ ਨਾ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਮਨ ਖਿੜਿਆ-ਖਿੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ। ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਬਦਲਾਅ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਸੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ‘ਚ। ਉਹ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਲੱਗਾ। ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲੱਗਾ, ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਬਹਿ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਪਰ ਮੇਰੇ ਚੰਗੇ ਸੰਸਕਾਰ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਰੱਬ ਨੇ ਮੇਰੀ ਸੁਣ ਲਈ।

“ਆਪਾਂ ਮਿਲੀਏ?” ਆਖ ਜਿਵੇਂ ਉਹਨੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਬੁੱਝ ਲਈ ਸੀ।

ਦਿਲ ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ ਜਾਵੇ ਪਰ ਮੈਂ ਉਤਲੇ ਮਨੋਂ ਨਾਂਹ ਨੁੱਕਰ ਜਿਹੀ ਕਰੀ ਜਾਵਾਂ। ਟਿੱਚ-ਟਿੱਚ ਡਰੀ ਵੀ ਜਾਵਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਤੇ ਬੁਰਾ ਏ ਨਾ ਮੰਨ ਜਾਵੇ। ਤਿੰਨ ਕੁ ਵਾਰ ‘ਨਾਂਹ’ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ‘ਹਾਂ’ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

“ਮੈਂ ਉੱਥੇ ਡਾਕਟਰ ਨਹੀਂ, ਦੋਸਤ ਬਣ ਕੇ ਆਉਣਾ, ਬਸ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖੀਂ।” ਉਹਨੇ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ।

“ਜੀ!” ਆਖ ਮੈਂ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਲਗਾਉ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਏ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ। ਏਨੀਆ ਬਰੈਂਡ ਡਰੈੱਸਿਜ਼ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪਰ ਉਸ ਦਿਨ

ਸੂਟ ਪਾ ਕੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚ ਵੇਖਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ‘ਤੇ ਪਿਆਰ ਜਿਹਾ ਆਇਆ। ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਮੇਕਅਪ ਕਰ, ਨਾਲ ਮੈਚਿੰਗ ਜਵੈਲਰੀ ਪਾ ਕੇ ਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿਥੀ ਥਾਂ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ‘ਤੇ ਪਾ ਲਿਆ।

ਦਸ ਮਿੰਟ ਦਾ ਤਾਂ ਰਾਹ ਸੀ ਸਾਰਾ। ਕਾਰ ਸਾਇਡ ‘ਤੇ ਲਾ ਕੇ ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਫੋਨ ਮਿਲਾਇਆ। ਉਹਨੂੰ ਹਾਲੇ ਪੰਜ ਕੁ ਮਿੰਟ ਲੱਗਣੇ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਉਡੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਹੀ। ਉਹਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਦਿਲ ਕਾਹਲਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅੱਜ ਉਸਨੇ ਤਸਵੀਰ ‘ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਝੱਲਾ ਜਿਹਾ ਦਿਲ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਫੋਨ ‘ਤੇ ਟਾਈਮ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਕ-ਇਕ ਪਲ ਵਰ੍ਹੇ ਵਾਂਗ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਫੋਟੋਆਂ ਦੇਖੀਆਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਝੱਟ ਹੀ ਪਛਾਣ ਲਿਆ।

“ਤੂੰ ਫੋਟੋਆਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਸੋਹਣੀ ਏਂ।” ਉਸਨੇ ਮਿਲਦਿਆਂ ਹੀ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਿਹਾ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਮੈਂ ਰੁਪਿੰਦਰ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਤਰਸਦੀ ਰਹੀ। ‘ਸ਼ੁਕਰੀਆ’ ਆਖ ਮੇਰੇ ਨੈਣ ਸਰਮ ਨਾਲ ਝੁਕ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਕੋਫੀ ਆਰਡਰ ਕਰਕੇ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੀਆਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ‘ਤੇ ਬਹਿ ਗਏ।

“ਕੁਝ ਬੋਲ ਤਾਂ ਜੋ ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ।” ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਪ ਵੇਖ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਮੈਂ ਕੀ ਸੁਣਾਵਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਾਉ।”

“ਤੇਰਾ ਸੱਚ ਜੋ ਸਿਰਫ ਤੂੰ ਜਾਣਦੀ ਏ।” ਉਹ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਲਈ ਕਾਹਲਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਲਿਖਿਆ ਸ਼ਿਅਰ ਸੁਣਾਇਆ। “ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਏ, ਕੀ ਸਮਝੀਏ?” ਸ਼ਿਅਰ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਬੋਲਿਆ।

“ਹਾ ਹਾ...ਕੁਝ ਵੀ ਨਈਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਕਾਗਜ਼ ‘ਤੇ ਝਰੀਟਾਂ ਨੇ।” ਮੈਂ ਆਪਣੇ

ਜਜ਼ਬਾਤ ਲੁਕੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।
“ਝਰੀਟਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ।” ਉਹਨੇ ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਨਜ਼ਰਾਂ ਗੱਡ ਲਈਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।
“ਹੁਣ ਇਸ ਸਭ ਦੀ ਨਾ ਉਮਰ ਏ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਿੰਮਤ।” ਮੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹਉਕਾ ਜਿਹਾ ਨਿਕਲਿਆ।

“ਤੇਰੇ ਸ਼ਿਅਰ ਬੋਲ ਰਹੇ ਆ।”
“ਉਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠੀ ਕਵਿਤਰੀ ਦੇ ਨੇ।”

“ਫਿਰ ਉਹ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਏ ਨਾ?” ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਪਾ ਕੇ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ।
“ਚਾਹੀ ਜਾਏ।” ਮੈਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਚੁਰਾ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ।

“ਨਾ ਮਾਰ ਉਹਦੀਆਂ ਖਵਾਹਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ।”
“ਉਹਦੀ ਮਰਜ਼ੀ।”
“ਮਰਜ਼ੀ ਤੇਰਾ ਸਾਥ ਭਾਲ ਰਹੀ ਏ, ਇਕ ਜ਼ਰੀਏ ਵਾਂਗ।”

“ਹੁਣ ਤਾਂ ਰੁੱਤਾਂ ਬਦਲ ਗਈਆਂ, ਸ਼ਾਮਾਂ ਪੈ ਗਈਆਂ।”
“ਸ਼ਾਮਾਂ ਚਾਨਣੀਆਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਧੁੱਪ ਦਾ ਸੋਕ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ।”

“ਵਾਹ! ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ ਗੱਲ ਆ, ਚੰਗੇ ਸ਼ਾਇਰ ਹੋ ਤੁਸੀਂ।” ਮੈਂ ਗੱਲ ਬਦਲਣੀ ਚਾਹੀ।
“ਸਿਰਫ ਗੱਲ ਸੋਹਣੀ ਤੀਕ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨਾ?” ਉਹ ਗੁੱਝਾ ਜਿਹਾ ਮੁਸਕਰਾਇਆ।
“ਗੱਲਾਂ ਬਹੁਤ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ।”
“ਨਹੀਂ ਪਸੰਦ ਤਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਆ।”
“ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ...ਸੋਹਣੀਆਂ ਨੇ, ਕਰੋ। ਸ਼ਾਇਰ ਇਸ ‘ਚੋਂ ਕੋਈ ਕਹਾਣੀ ਜਨਮ ਲੈ ਲਵੇ।”

ਮੈਨੂੰ ਉਸਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਲੱਗ ਰਹੀਆਂ ਸੀ।
“ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ, ਹਕੀਕਤ ਹੋਵੇ ਬਸ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਆਂ।”
“ਅੱਖੀ ਆ, ਡਾਕਟਰੀ ਨਾਲੋਂ।”
“ਕੋਈ ਨਾ, ਚਲ ਦੱਸ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆ?”

“ਖੂਨ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ‘ਚ ਜਾਂ ਫਿਰ ਦੋਸਤੀ।”
“ਮੁਹੱਬਤ...?”
“ਉੱਕਾ ਵੀ ਨਹੀਂ।” ਮੈਂ ਝੂਠ ਬੋਲ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ।

“ਕਵਿਤਰੀ ਆ ਜੋ?”
“ਉਹ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ‘ਤੇ... ਉਹਨੂੰ ਕਲਪਨਾ ਵਿਚ ਹੀ ਜਿਉਣ ਦਿਓ।”
“ਮੈਂ ਕਵਿਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਏ।”
“ਉਹ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਡਰਪੋਕ ਆ।”

“ਚਾਹੁੰਦੀ ਆ, ਤੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਰੱਖੀ ਆ। ਕੋਈ ਨਾ, ਮੈਂ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਲੈ ਕੇ ਆਵਾਂਗਾ।”
“ਦੇਖਦੇ ਆ।” ਆਖ ਮੈਂ ਮੁਸਕਰਾ ਪਈ।
“ਲੇਖਕ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਪਸੰਦ ਨੇ।”
“ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ‘ਤੇ ਫਿਦਾ ਆ ਸੀ ਕਿਸੇ ਟਾਈਮ ਮੈਂ ਪਰ ਅਫਸੋਸ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਜੰਮਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੁਰ ਗਿਆ।”
“ਕੋਈ ਟੁੱਟਿਆ ਭੱਜਿਆ ਲੇਖਕ ਵੀ ਪਸੰਦ ਆ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ।” ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਲ ਹੱਥ ਕਰ ਕੇ ਆਖਿਆ।

“ਲੇਖਕ ਤਾਂ ਟੁੱਟੇ ਭੱਜੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਆ, ਸਾਬਤ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਲਿਖਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੁਝ।”
ਕੁਝ ਦੇਰ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਚੁੱਪ ਛਾ ਗਈ। ਏਨੇ ਨੂੰ ਵੇਟਰ ਕੋਫੀ ਲੈ ਆਇਆ।
“ਬੋਲੋ ਕੁਝ।” ਕੋਫੀ ਦੀ ਘੁੱਟ ਭਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ।
“ਤੂੰ ਉਹ ਆਂ ਜੀਹਨੇ ਮੇਰੇ ਸ਼ਬਦ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।” ਕੁਝ ਦੇਰ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਬੋਲਿਆ।

“ਕਮਾਲ ਆ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁੜੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਵੰਡਦੀਆਂ ਨੇ। ਸੰਪੂਰਨ ਕਵਿਤਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਕੁੜੀਆਂ।”
“ਅਪਣਾ ਰਿਹਾ ਆ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ, ਕਵਿਤਾ ਸਮਝੋ ਤਾਂ ਏ ਆ।” ਉਹ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਝਾਕਿਆ।

ਉਹਨੂੰ ਮਿੰਠਾ ਪਸੰਦ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਕੋਫੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸ਼ੂਗਰ ਮਿਲਾਉਣ ਲੱਗਾ।
“ਕੁਝ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਏ?”

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ‘ਤੇ)

ਖਪਤਕਾਰੀ ਦੀ ਖੁਭਣ

ਅੱਜ ਬੰਦੇ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਇਹ ਗੱਲ ਘਰ ਘਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਚੀਜ਼ ਬਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਬਣਨੀ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਲਈ ਖੁਦਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼-ਵਸਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹੜੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦਾ ਫਰਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਖਪਤਕਾਰੀ ਦੇ ਯੁੱਗ 'ਚ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਘੁੰਮਣਘੇਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਚਕਾਚੌਂਧ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਕੜ 'ਚ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਮਨੋ-ਬਿਰਤੀ ਉਲਝ ਕੇ ਐਸੀ ਗੁੰਝਲ 'ਚ ਫਸ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਗੁਆਂਢੀ ਕੋਲ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਵਸਤ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਲਈ ਵੀ ਉਹ ਲੈਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਾਂਗੇ। ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਦੌੜ ਖਪਤਕਾਰੀ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਚੀਜ਼ਾਂ-

ਕਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਰੋਤਾ
ਫੋਨ: 604-589-5919

ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਖਪਤ ਵੱਧ ਹੋਏਗੀ ਉਤਨਾ ਹੀ ਅਰਥਚਾਰਾ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਏਗਾ। ਨਵੀਆਂ ਤੋਂ ਨਵੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਤੇ ਵਿਕਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਚਲਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਪਰ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਕਿਸ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਆਉਣੀ ਹੈ? ਹਰੇਕ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਵਿੱਤ ਮੁਤਾਬਕ ਵੱਖ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਕੀ ਜੋ ਕੁੱਝ ਬਣਿਆ ਹੈ ਉਹ ਖੁਦ ਦੇ ਅਤੇ ਭੇਗ ਕੇ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਆਉਣੀ ਹੈ? ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਭੰਬਲਭੁਸਾ ਹੈ। ਕੀ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਖ਼ੀਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਉਸ ਨੂੰ ਖ਼ੀਦਣ ਦੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਹੈ? ਦੂਸਰੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਬਿਨਾ ਸਰ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਅੱਜ ਖਪਤਕਾਰੀ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ 'ਚ ਧੜਾ ਧੜਾ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਤੇ ਵੇਚੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਪਭੋਗਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ੀਦ ਕੇ, ਤੇ ਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਵਰਤ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਹੋਰ ਖ਼ੀਦਣ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਦੇਖਣ 'ਚ ਰੋਜ਼ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਧ ਪੱਥਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ-ਵਸਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਕੂੜੇ ਦੇ ਟਰੱਕਾਂ ਦੇ ਟਰੱਕ ਕੂੜ ਵੇਰਾਂ (ਡੰਪਾਂ) 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਕੇ ਦੱਬੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਖਪਤਕਾਰੀ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਲਈ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੋੜੇ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਕੂੜੇ 'ਚ ਸੁੱਟ ਨਵੀਆਂ ਤੋਂ ਨਵੀਆਂ ਲੈਂਦੇ ਰਹਿਣ 'ਚ ਹੀ ਸਰਦਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਕਰਦੇ

ਵੀ ਇਵੇਂ ਹੀ ਹਨ। ਚਾਹੇ ਘਰ ਦਾ ਫਰਨੀਚਰ ਹੋਵੇ, ਕਾਰਾਂ ਹੋਣ, ਕੱਪੜੇ ਹੋਣ, ਘਰਾਂ ਦੇ ਅਪਲਾਇਸਿਜ਼ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੁੱਝ ਵੀ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਤੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ, ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹਿਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕੁੱਝ ਸਾਲ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਪੰਜ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੇ ਉਮਰ ਚੱਕਰ (ਲਾਈਫ ਸਾਈਕਲ) ਉਪਰੰਤ ਖਪਤਕਾਰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓ ਉਹੀ ਕਾਰਾਂ ਤੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਖ਼ੀਦਦਾ ਰਹੇ। ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਜਾਂ ਕਾਰਾਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰ ਕੇ ਮੁੜ ਚਲਦੀਆਂ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ 'ਚ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਬਾੜ ਬਣਦਾ ਰਹਿਣ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਨਾਲ, ਮੁਰੰਮਤ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪੁਰਜੇ ਤੇ ਪਾਰਟਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਇਤਨੀ ਮਹਿੰਗੀ ਰੱਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖਪਤਕਾਰ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਾ ਕਰਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਲਦੀਆਂ ਰੱਖਣ ਦੀ ਥਾਂ, ਪੁਰਜਿਆਂ ਦੇ ਮਹਿੰਗੇ ਭਾਅ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਮੁੜ ਤੋਂ ਨਵੀਆਂ ਖ਼ੀਦਣ ਨੂੰ ਹੀ ਤਰਜੀਹ ਦਏ।

ਇਸ ਦੀ ਮੈਂ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਦਿੰਨਾਂ, ਸਾਡੀ ਭਾਂਡੇ ਧੋਣ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਜੋ ਕੁੱਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿੰਨ ਕੁ ਸੌ ਡਾਲਰ ਦੀ ਲਈ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਬਾਸਕਟ ਦੇ ਰੋਲਰ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਏ, ਟੈਕਨੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਸ਼ੀਨ ਦਾ ਮਾਡਲ, ਮੋਕ ਤੇ ਰੋਲਰਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਭੇਜੀ ਤਾਂ ਉਸ ਡੀਲਰਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਸਤਾ ਕਰ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰੋਲਰ ਮਿਲਦੇ ਨਹੀਂ ਸਾਰੀ ਬਾਸਕਟ ਹੀ ਪਾਉਣੀ ਪਏਗੀ ਜਿਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੋ ਸੌ ਡਾਲਰ ਹੈ ਤੇ ਪਾਉਣ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਵੱਖਰੀ। ਹੁਣ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਣਾ ਕੋਈ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਚਾਰ ਰੋਲਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਮਸਾਂ ਦਸ ਡਾਲਰ ਹੋਊ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮਸ਼ੀਨ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੀ ਹੀ ਬਾਸਕਟ ਪੁਰਾਉਣੀ ਪਈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਮਸ਼ੀਨ ਨਵੀਂ ਲਈ ਜਾਏ! ਕੱਪੜਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਇਹੀ ਹਾਲ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਧੜਾ-ਧੜ ਕੱਪੜਾ ਲੱਤਾ ਖ਼ੀਦਣ ਦੇ ਅਸੀਂ ਐਸੇ ਆਦੀ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ ਕਿ ਦੋ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਪਹਿਨ ਕੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿੱਧੇ ਕੂੜੇ ਦੇ ਢੇਰ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਦਾਨ ਮਾਤਰ, ਦਾਨੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੈਂਗਾਂ ਦੇ ਬੈਂਗ ਭਰ ਭਰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਚੁਕਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਨਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਇਹੀ ਹਾਲ ਹੈ, ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਅ ਹਰ ਘਰ ਇਤਨੇ ਜੋੜੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਘਰ ਪੰਜ ਚਾਰ ਜੀਅ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣ, ਉਥੇ ਜੇ ਪਏ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦੇ ਜੋੜਿਆਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਲੱਗਣ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮਾਗਮ ਹੋਊ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਤਨੀਆਂ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦੇ ਜੋੜੇ ਪਏ ਹਨ। ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਸਟੋਰਾਂ ਦੇ ਸੇਲ

ਦੇ ਫਲਾਇਰ ਹਰ ਹਫਤੇ ਘਰਾਂ 'ਚ ਮੁਫਤ ਪੁੱਜਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਡਾਕ 'ਚ ਆਉਣ, ਸਥਾਨਕ ਅਖਬਾਰਾਂ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਆਉਣ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਰਾਂ 'ਚ ਸੁੱਟੇ ਜਾਣ। ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਘਰਾਂ 'ਚ ਵਰਤੋਂ 'ਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਸਮੇਤ, ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਅੱਧੇ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਵੇਚਣ ਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਪਾ ਕੇ ਖਪਤਕਾਰ ਨੂੰ ਭਰਮਾਇਆ ਤੇ ਉਕਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਬਹੁਤੀਆਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਘਰ ਦੇ ਖੱਲਾਂ ਪੁੱਜਿਆਂ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ

ਗਾਹਕ ਸਸਤੀ ਦੇਖ ਕੇ ਹੋਰ ਖ਼ੀਦ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੁੱਝ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸਿਰਫ ਲੈਂਡ ਲਾਈਨ ਵਾਲੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੋਣ ਲੱਗੇ; ਕੁਝ ਰੀਸੇ ਰੀਸੀ ਤੇ ਕੁੱਝ ਲੋੜ ਲਈ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਪਤ ਦੁੱਗਣੀ ਚੌਗੁਣੀ ਹੋਣ ਲੱਗੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਆਏ ਸਾਲ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਮਾਡਲ ਈਜਾਦ ਕਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਪਤ ਵਧਾਉਣ 'ਚ ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਤੱਕ ਹਰ ਇੱਕ ਦੇ ਬੋਝੇ 'ਚ ਬਣਾਏ ਭਾਵੇਂ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ, ਪਰ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਜੇਬ 'ਚ ਤੁੰਨ ਕੇ ਜੇਬ ਜ਼ਰੂਰ ਪਾਣੀ ਆਈ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਫੈਸ਼ਨ ਵੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੋਲ ਅੱਜ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਨਹੀਂ ਉਹ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ 'ਚ ਹੈਰਾਨੀ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੱਧ ਯੁੱਗ 'ਚ ਹੀ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਮੋਬਾਈਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ! ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚਲਦੇ ਸ਼ੋਅ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਖਪਤ

ਕਰਦੇ ਹਾਂ; ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਵੀਲ ਆਫ ਫਾਰਚੂਨ, ਪਰਾਈਸ ਇਜ਼ ਰਾਈਟ, ਫੈਮਲੀ ਫਿਊਡ, ਆਦਿ ਸਭ ਖਪਤਕਾਰੀ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਤਹਿਤ ਹੀ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਕ੍ਰਿਸਮਿਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਲਾਨਾ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਦਿਨਾਂ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਵੱਲ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਵਪਾਰੀਕਰਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਜ ਖਪਤਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਬੜੇ ਦਿਲ ਲੁਭਾਊ ਅਤੇ ਰੋਚਕ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਉਪਭੋਗਤਾ ਨੂੰ ਖਪਤਕਾਰੀ ਦੀ ਖੁੰਭਣ 'ਚ ਧੱਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸਮਿਸ ਵੇਲੇ

ਕਰਦੇ ਹਾਂ; ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਵੀਲ ਆਫ ਫਾਰਚੂਨ, ਪਰਾਈਸ ਇਜ਼ ਰਾਈਟ, ਫੈਮਲੀ ਫਿਊਡ, ਆਦਿ ਸਭ ਖਪਤਕਾਰੀ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਤਹਿਤ ਹੀ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਕ੍ਰਿਸਮਿਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਲਾਨਾ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਦਿਨਾਂ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਵੱਲ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਵਪਾਰੀਕਰਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਜ ਖਪਤਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਬੜੇ ਦਿਲ ਲੁਭਾਊ ਅਤੇ ਰੋਚਕ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਉਪਭੋਗਤਾ ਨੂੰ ਖਪਤਕਾਰੀ ਦੀ ਖੁੰਭਣ 'ਚ ਧੱਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸਮਿਸ ਵੇਲੇ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਘਰਾਂ 'ਚ ਲਾ, ਤੋਹਫਿਆਂ ਦਾ ਆਦਾਨ ਪਰਦਾਨ, ਪਾਰਟੀਆਂ-ਨੋਦਿਆਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸਜਾਵਟਾਂ ਨਾਲ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਦਿਨੋ ਦਿਨ, ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਭਰਮਜਾਲ ਪਾ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰਨ ਰੀਸੇ ਰੀਸੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਫੋਕਾ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬੋਲੋਤੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖ਼ੀਦਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਚਾਲੀ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਸਾਂ ਕਦੇ ਕ੍ਰਿਸਮਿਸ ਦਰਖਤ (ਟ੍ਰੀ) ਘਰ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਜਾਇਆ, ਨਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਦੋਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਇਸ ਦੀ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਦੌਰਾਨ ਕਦੇ ਲੋੜ ਸਮਝੀ ਸੀ। ਅਗਾਂਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀ ਪਹਿਲੇ ਕਈ ਸਾਲ ਉਥੋਂ ਹੀ ਲੰਘੇ। ਹੁਣ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਮਾਹੋਲ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਟਿਕਣ ਨਾ ਦਿੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਕਰੀਬੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਾਕਫ਼ਕਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਸਜਾਏ ਕ੍ਰਿਸਮਿਸ ਦਰਖਤ, ਰੰਗ ਬਰੰਗੀਆਂ ਸਜਾਵਟਾਂ ਅਤੇ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੀਆਂ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਨਾਲ ਚਮਕਦੇ ਦੇਖਦੇ ਤਾਂ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਆਪਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕ੍ਰਿਸਮਿਸ ਦੀਆਂ ਸਜਾਵਟਾਂ ਕਰਦੇ? ਕਈ ਸਾਲ ਟਾਲ ਮਟੋਲਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਅਥਿਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਟਾਲੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਬੁੱਝਾ ਨਾ ਲਗਦਾ ਦੇਖ

ਮਜਬੂਰਨ ਨਿੱਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿਦ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰਿਸਮਿਸ ਦਰਖਤ ਘਰ 'ਚ ਲਿਆ ਕੇ ਸਜਾ ਦਿੱਤਾ। ਕ੍ਰਿਸਮਿਸ ਵਾਲਾ ਦਿਨ ਸੀ, ਕ੍ਰਿਸਮਿਸ ਦਰਖਤ ਬੱਲੇ, ਭਾਂਤ ਸੁਭਾਂਤੇ ਰੰਗ-ਬਿਰੰਗੇ ਪੇਪਰਾਂ 'ਚ ਲਪੇਟੇ ਡੱਬਿਆਂ 'ਚ ਬੰਦ ਵੱਖੇ ਵੱਖਰੇ ਡੱਬਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰ ਪਿਆ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦਾ ਪੋਤਾ ਅਤੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਪੋਤੀ ਜਦੋਂ ਸਵੇਰੇ ਉੱਠ ਕੇ ਆਏ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਸਮਿਸ ਦਰਖਤ ਬੱਲੇ ਤੋਹਫਿਆਂ ਦਾ ਪਿਆ ਖਜ਼ਾਨਾ ਦੇਖ ਲੁੱਭੀਆਂ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਪੁੱਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਤੀਂ ਚਿਮਨੀ ਵਿਚ ਦੀ ਸੰਤਾ (ਸੈਂਟਾ) ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਸਭ ਸੁਗਾਤਾਂ ਛੱਡ ਗਿਆ; ਅਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਆਹ ਪਲੇਟ 'ਚ ਪਈਆਂ ਕੁੱਕੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਟਰੀਟਸ ਵੀ ਖਾ ਗਿਆ ਤੇ ਆਹ ਕੁੱਝ ਜੂਨੀਆਂ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣ ਉਹ ਡਾਵੇ ਹੈਰਾਨ ਵੀ ਸਨ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ ਵੀ। ਅੱਗੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਬਾਰਾਂ ਕੁ ਵਜੇ, ਚਿਮਨੀ ਵਿਚ ਦੀ ਸਰਕ ਸਰਕ ਸੁਣਨ ਉਪਰੰਤ ਧੜੱਮ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਉਠ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਸੰਤਾ ਕ੍ਰਿਸਮਿਸ ਦਰਖਤ ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਪਲੇਟ 'ਚ ਪਈਆਂ ਕੁੱਕੀਆਂ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਆਏ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਗੁਬਲੇ ਵਿਚੋਂ ਆਹ ਤੋਹਫੇ ਰੱਖ ਕੇ, ਸੂਰਕ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਭੜੋਲੀ (ਫਾਇਰ ਪਲੇਸ) ਦੀ ਚਿਮਨੀ ਵਿਚ ਦੀ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਅਗਲੇ ਘਰ ਤੋਹਫੇ ਦੇਣ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਵਿਥਿਆ ਸੁਣਨ ਉਪਰੰਤ ਉਹ ਬਹੁਤ ਕਾਹਲੇ ਸਨ ਕਿ ਸਾਰੇ ਡੱਬੇ ਛੋਟੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਏ ਕਿ ਕਿਸ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ ਤੇ ਕੀਹਦੇ ਵਲੋਂ ਹੈ? ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਦੀ ਬਣੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਹੀ ਅਨੰਦਮਈ ਮਾਹੋਲ ਸੀ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਗਿਫਟਰੈਪ ਪਾਝ ਪਾਝ ਡੱਬਿਆਂ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੱਢ ਵੱਖੇ ਵੱਖਰੇ ਖਿਡੋਣੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੁਗਾਤਾਂ ਵੇਖਣ ਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਖੀਦੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾਣ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁੱਝ ਘੰਟਾ ਕੁ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ।

ਸਾਡੇ ਘਰ ਤੋਂ ਦੋ ਕੁ ਫਰਲਾਂਗ 'ਤੇ ਇੱਕ ਘਰ ਦੇ ਮੋਹਰਲੇ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੀ, ਵੰਨ ਸੁਵੰਨੀ ਕ੍ਰਿਸਮਿਸ ਦੀ ਸਜਾਵਟ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਜਿਸ 'ਚ ਸੌ ਕੁ ਦੇ ਕਰੀਬ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਗੁੱਡੇ (ਯਾਰਡ ਬਲੇ ਅਪਸ), ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ ਚਮਕਾਰੇ ਮਾਰਦੀਆਂ ਆਪਣਾ ਜਲਵਾ ਦਿਖਾਉਂਦੀਆਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਮੋਹਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉੱਥੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਈਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਪੋਤਾ ਫਟਾਫਟ ਦੱਸਣ ਲੱਗੁ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਔਹ ਜਿਹੜਾ ਗੁੱਡਾ ਪਾਲੇ ਨਾਲ ਕੰਬਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਫਰੋਸਟੀ ਹੈ, ਔਹ ਸੰਤਾ ਹੈ, ਔਹ ਰੂਡੋਲਫ ਹੈ, ਔਹ ਪੈਂਗੁਇਨ ਹੈ, ਔਹ ਪਾ-ਪਟਰੋਲ ਹੈ, ਔਹ ਕਾਰ ਹੈ, ਔਹ ਮਿਨੀਅਨ ਹੈ, ਤੇ ਔਹ ਨਟਕਰੈਕਰ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਖਪਤਕਾਰੀ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭਰਮਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਖਪਤਕਾਰੀ ਦੀ ਖੁੰਭਣ ਕਹਿ ਲਈਏ, ਖਪਤਕਾਰੀ ਦਾ ਖੋਭਾ ਕਹਿ ਲਓ, ਖਪਤਕਾਰੀ ਦੀ ਦਲਦਲ ਕਹਿ ਲਓ ਜਾਂ ਖਪਤਕਾਰੀ ਦੀ ਜਿੱਲਣ ਕਹਿ ਲਈਏ; ਇਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਅੱਜ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਜਕੜ 'ਚ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕੰਧ
(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)
ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਉਹ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੋਈ ਹਲਚਲ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਏ।
“ਦੋਸਤੀ!”
“ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮੇਟਣਾ ਸਭ ਕੁਝ?” ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।
“ਸ਼ਬਦ ਚਾਹੇ ਇਕ ਆ ਪਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਮੇਟ ਲੈਂਦਾ ਇਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ।”
“ਦੋਸਤੀ ਕਬੂਲ ਆ?” ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵਧਾਉਂਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ।
“ਕਬੂਲ ਆ।” ਉਹਦੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਧਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।
ਉਹਨੇ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਹੱਥ ਘੁੱਟਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕਰੰਟ ਜਿਹਾ ਫਿਰ ਗਿਆ।
ਮੇਰੀ ਉਮੀਦ ਤੋਂ ਉਲਟ ਜਦੋਂ ਦਾ ਉਹਨੇ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਘੁੱਟਿਆ ਉਦੋਂ ਦੀ ਮੈਂ ਸਹਿਜ ਨਹੀਂ ਸਾਂ।
“ਚੱਲੀਏ?” ਕੋਫੀ ਖਤਮ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ।
“ਡਰ ਲੱਗਦੈ?”

“ਨਹੀਂ ਤਾਂ!”
“ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਹੁਣ ਤੂੰ ਡਰ ਰਹੀ ਏ ਮੇਰੇ ਤੋਂ।”
“ਦੋਸਤ ਤੋਂ ਕਾਹਦਾ ਡਰ!” ਮੈਂ ਨਾਰਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।
“ਵਾਅਦਾ ਕਰ ਛੋਟੀ ਮਿਲੋਗੀ।”
“ਹੁੰ।” ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ।
ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਅਸੀਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਏ। ਘਰ ਆ ਕੇ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸੋਚੀ ਗਈ। ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਡਾਕਟਰ ਪਰ ਚਿਹਰੇ ਪੜ੍ਹਨੇ ਬਾਢੂਬੀ ਜਾਣਦਾ ਆ। ਮੈਂ ਹਰ ਗੱਲ ਵਿਚ ਉਹਦੀ ਤੋਂ ਰੁਪਿੰਦਰ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਹਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਉਹਦਾ ਪੱਲੜਾ ਹੀ ਭਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਮੁਹੱਬਤੀ ਇਨਸਾਨ ਔਰਤ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸਮਝਦਾ ਆ। “ਕਾਸ਼! ਰੁਪਿੰਦਰ ਵੀ ਉਹਦੇ ਵਰਗਾ ਹੁੰਦਾ।” ਮੈਂ ਲੰਬਾ ਜਿਹਾ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਛੱਡਦੀ ਹਾਂ।
“ਅੱਜ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ ਏ।” ਰੁਪਿੰਦਰ ਦੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਚੌਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਜ ਉਸਨੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਉਲਟ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨੇ ਕਦੇ ਏਦਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਹੋ

ਸਕਦਾ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਰੇ ਨੋਟ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਮਨ ਵਿਚ ਚੋਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਰੁਪਿੰਦਰ ਤੋਂ ਛੁਪਾ ਲਈ। ਅੱਜ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੀ ਕਿ ਰੁਪਿੰਦਰ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰ ਮਿਲਾਉਂਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਘਬਰਾਹਟ ਜਿਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਜਾਦੂਗਰ ਆ। ਕੀਲਣਾ ਜਾਣਦਾ ਏ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਰੁਪਿੰਦਰ ਵੱਲੋਂ ਧਿਆਨ ਹਟਦਾ ਉਹਦੇ ਵੱਲ ਲੱਗਣ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਹੀ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਛਾਇਆ ਰਹਿੰਦਾ। ਫੋਨ 'ਤੇ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਵੀ ਮਨ ਨਾ ਭਰਦਾ।
“ਮਹੀਨਾ ਹੋ ਚੱਲਿਆ ਚੰਨ ਨੂੰ ਤੱਕਿਆਂ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਆ ਜੋ ਚੰਨ ਜੀ।” ਉਹ ਫੋਨ 'ਤੇ ਆਖਦਾ।
ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਵੀ ਕਰਦਾ ਮਿਲਣ ਨੂੰ ਪਰ ਮੈਂ ਬਹਾਨੇ ਜਿਹੇ ਮਾਰ ਦਿੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਜਾਣ ਲਈ ਮਨ ਪੱਕਾ ਜਿਹਾ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਰੁਪਿੰਦਰ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮਨ ਨਾ ਕਰਦਾ। ਮੈਂ ਦੇ ਚੱਕੀਆਂ ਵਿਚ ਪਿਸਣ ਲੱਗੀ।
ਇਸੇ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਵਿਚ ਭੁੱਲ ਗਈ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਪੀਰੀਅਡਸ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਦਿਨ ਗਿਣੇ ਤਾਂ ਦਸ ਦਿਨ ਉੱਤੇ ਹੋ ਗਏ ਸੀ। ਟੈਸਟ ਕੀਤਾ ਤਾਂ

ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ। ਰੁਪਿੰਦਰ ਦਾ ਅੱਜ ਮੇਰੀ ਕੁੱਖ ਵਿਚ ਧੜਕ ਰਿਹਾ ਸੀ।
“ਕਿਵੇਂ ਦੱਸਾਂਗੀ, ਕੀ ਕਹਾਂਗੀ।” ਮੈਂ ਰੁਪਿੰਦਰ ਨੂੰ ਇਹ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਲੱਭਣ ਲੱਗੀ। ਸੀਸੇ ਮੂਹਰੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਅਕਸ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਲੱਗਾ। ਮੱਲੋ ਜ਼ੋਰੀ ਹੱਥ ਪੇਟ ਨੂੰ ਟੋਹਣ ਲੱਗੇ।
ਰੁਪਿੰਦਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਗਲ ਦੁਆਲੇ ਬਾਹਾਂ ਵਲ ਕੇ ਉਂਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਲੱਗੀ। ਉਹਨੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਖੋਰੂ ਪਾਉਂਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਝੱਟ ਵੇਖ ਲਿਆ।
“ਕੀ ਗੱਲ ਸੋਹਣਿਓ, ਬੈਰ ਆ?”
“ਕੰਨ ਕਰੇ।” ਕਹਿ ਕੇ ਮੈਂ ਰੁਪਿੰਦਰ ਦੇ ਕੰਨ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਕੀਤਾ।
“ਤੁਸੀਂ ਪਾਪਾ...!” ਕਹਿ ਮੈਂ ਰੁਪਿੰਦਰ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਆਪਣੇ ਪੇਟ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ।
ਰੁਪਿੰਦਰ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਘੁੱਟ ਕੇ ਕਲੋਜੇ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ। ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਖੀਵਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਮੇਰਾ ਮੱਥਾ ਚੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ।
“ਤਿਆਰ ਹੋ, ਬਾਹਰ ਡਿਨਰ ਕਰਕੇ ਆਉਂਦੇ ਆ।”

'ਗਲੋਬਲ ਫੁੱਟਪ੍ਰਿੰਟ ਨੈੱਟਵਰਕ' ਨਾਉਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ, ਹਰ ਸਾਲ 'ਅਰਥ ਓਵਰਸ਼ੂਟ ਦਿਨ' ਨਿਯਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੱਕ ਸੰਸਾਰ, ਧਰਤੀ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨ-ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਾਲਾਨਾ ਕੋਟਾ ਖਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਿਨ ਹਰ ਸਾਲ ਜਨਵਰੀ ਵੱਲ ਨੂੰ ਖਿਸਕ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਸਾਲ 2015 'ਚ ਇਹ 13 ਅਗਸਤ ਸੀ, 2019 'ਚ 29 ਜੁਲਾਈ ਸੀ ਅਤੇ 2030 ਤੱਕ ਇਹ 30 ਜੂਨ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਿਰਫ ਚਿੰਨ੍ਹਾਤਮਿਕ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਅਰਥ-ਭਰਪੂਰ ਦਿਨ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੀ ਅਭਿਵਿਧਾਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਧੂ ਖਪਤ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਦੇ ਧਰਤੀਆਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਜਿੰਨੀ ਖਪਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਦਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਹੁਪੱਖੀ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇੰਜ. ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ
647 640 2014

ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਇਸ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮਾਡਰਨ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਹਰ ਲੋੜ ਦੀ ਪੂਰਤੀ, ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ 'ਚ ਵਾਧਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਅਰਾਜਕਤਾ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਬੇ-ਮੁਹਾਰ ਤਕਨੋਲੋਜੀ ਨੇ ਗੁੱਲੀ, ਜੁੱਲੀ ਅਤੇ ਕੁੱਲੀ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ 'ਮੁਢਲੀਆਂ' ਮਨੁੱਖੀ ਲੋੜਾਂ ਦਾ ਮਾਡਰਨ ਸਰੂਪ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ 'ਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ:

ਖਾਧ ਪਦਾਰਥ (ਅਨਾਜ, ਮੀਟ, ਦੁੱਧ ਆਦਿ) ਬਿਜਲੀ
ਉਦਯੋਗਿਕ ਉਤਪਾਦ (ਸੀਮਿੰਟ, ਲੋਹਾ, ਪਲਾਸਟਿਕ, ਕੱਪੜਾ, ਅਮੋਨੀਆ ਆਦਿ)
ਆਵਾਜਾਈ ਅਤੇ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ
ਘਰਾਂ/ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪਾਂ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹਾਂ ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਧਨ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਇਸ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਨਹੀਂ ਵਰਤ ਸਕਦੇ। ਹਰ 'ਹਾਸਿਲ' ਸਾਧਨ ਨੂੰ 'ਵਰਤੋਂ'-ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸ 'ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਊਰਜਾ (Energy) ਲਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਆਦਿ-ਕਾਲ ਤੋਂ ਇਸ ਊਰਜਾ ਦੇ ਸਾਧਨ ਮਨੁੱਖ, ਪਸ਼ੂ, ਚੁੱਖ, ਹਵਾ, ਪਾਣੀ ਆਦਿ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਸਟਮ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਚੱਲਿਆਂ ਸਿਰਫ ਢਾਈ ਕੁ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਉਦਯੋਗਿਕ-ਯੁੱਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਨਾਂ 'ਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲਾਅ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕੋਲਾ ਅਤੇ ਪੈਟ੍ਰੋਲੀਅਮ-ਪਦਾਰਥ, ਊਰਜਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਬਣ ਗਏ। ਸਾਡੀ ਹਰ ਤਕਨੋਲੋਜੀ ਅਤੇ ਹਰ ਮਸ਼ੀਨ ਦਾ ਮੰਤਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਊਰਜਾ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਲੋੜ ਲਈ ਵਰਤਣ-ਯੋਗ ਊਰਜਾ 'ਚ ਬਦਲਣਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਣਕ ਤੋਂ ਰੋਟੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਕੋਲੇ ਤੋਂ ਪਰਕਾਸ਼ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਯੋਗ ਤਕਨੋਲੋਜੀਆਂ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਵਰਤਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕੋਲਾ ਅਤੇ ਪੈਟ੍ਰੋਲੀਅਮ-ਪਦਾਰਥ, ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ 'ਫੋਸਿਲ ਫਿਊਲਜ਼' (Fossil Fuels) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ ਊਰਜਾ-ਲੋੜਾਂ ਦੀ 80% ਪੂਰਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਢਾਈ ਸਦੀਆਂ 'ਚ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਅਭੂਤ-ਪੂਰਵ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ। (ਊਰਜਾ ਤੋਂ ਭਾਵ ਇਕੱਲੀ ਬਿਜਲੀ ਨਹੀਂ)। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਾਧਨ ਬਹੁਤ ਉਪਯੋਗੀ ਤਾਂ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਕਈ ਪਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹਾਨੀਕਾਰਕ (ਗ੍ਰੀਨ-ਹਾਊਸ) ਗੈਸਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਗੈਸਾਂ, 'ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ' ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ-ਪਰਿਵਰਤਨ (Climate Change) ਦੀ ਦੀਰਘ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਬਣੀਆਂ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਆਪੀ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮੰਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹਿਕ ਅਸਰ ਮਨੁੱਖ, ਹੋਰ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਲਈ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਹੋਣਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬਰਤਾਨਵੀ ਵਾਤਾਵਰਨ-ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਰ ਡੇਵਿਡ ਐਟਨਬਰਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ:

ਛੋਟੀ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਵੱਡਾ ਸੰਸਾਰ

'ਜੇ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਵੀ ਢੁਕਵੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾ ਕੀਤੀਆਂ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ।...ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਾ-ਸਿਰਫ ਧਰਤੀ ਦੇ ਸੀਮਤ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਰਹਿਏ ਬਲਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵੰਡਣਾ ਵੀ ਸਿੱਖੀਏ।'

ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦੀ ਵੱਡੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਖਮਿਆਜ਼ੇ, ਇਸ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਦੇਸ਼ਾਂ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਘੱਟ ਭਗਤਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਭਗਤਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਬੋਤਾ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਏ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਹੜ੍ਹ ਇਸ ਦਾ ਪਰਤੱਖ ਸਬੂਤ ਹਨ ਅਤੇ ਯੂ.ਐੱਨ.ਓ. ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅਮੀਰ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਲੋਕ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਡਮੁੱਲੇ ਅਤੇ ਸੀਮਤ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਫੈਲਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਵ ਇਸ ਮੰਦੇ ਕੰਮ 'ਚ ਅੱਗੇ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ 1% ਆਬਾਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਗਰੀਬ 50% ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਗੈਸਾਂ ਲਈ ਵੱਧ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ 80 ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਅਤੇ 260 ਕਰੋੜ ਲੋਕ ਰਸੋਈ ਲਈ ਪੁਰਾਣੇ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਬਾਲਣ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਜਿਉਣ-ਜੋਗਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਧ ਊਰਜਾ (ਇਕੱਲੀ ਬਿਜਲੀ ਨਹੀਂ) ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ 30 ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਇਸ ਨੂੰ 50% ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ ਪਰ ਧਰਤੀ ਤਾਂ ਅੱਜ ਦੀਆਂ ਊਰਜਾ-ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋਣੀ ਪਈ ਹੈ।

ਵਾਤਾਵਰਨ-ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਗੈਰ-ਰਸਮੀ ਉਪਰਾਲੇ 30 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਆਪੀ ਰਸਮੀ ਬਲ 2015 'ਚ ਮਿਲਿਆ, ਜਦ ਯੂ.ਐੱਨ.ਓ. ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ 195 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਸਰਬ-ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਇਤਿਹਾਸਕ 'ਪੈਰਿਸ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸਮਝੌਤਾ' ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਵਰਗ ਵੱਲੋਂ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਅਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਬਾਅਦ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ 'ਚ ਸੰਨ 2100 ਤੱਕ ਦੇ ਟੀਚੇ ਮਿੱਥੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਾਸਤੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਿੱਥੇ ਟੀਚੇ ਹਨ; ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਹੈਸੀਅਤ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਗ-ਪਿੱਛਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਤਾਮੀਲ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਵਧਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦੀਆਂ ਵੱਧ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਧਿਰਾਂ ਇਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਨਿਰਲੱਝ ਵੰਗਾਂ ਨਾਲ ਮੁਨਕਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਨ 'ਚ ਦੇਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਬਣੀਆਂ। ਮਿ. ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਛਲਾਵਾ (Hoax) ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਯੂ.ਐੱਸ.ਏ. ਨੂੰ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਮਿ. ਜੋਅ ਬਾਇਡਨ ਨੇ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ 'ਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸ਼ਲਾਘਾ ਹੋਈ ਸੀ।

ਫੌਸਿਲ ਫਿਊਲਜ਼ (ਕੋਲਾ, ਡੀਜ਼ਲ, ਪੈਟਰੋਲ, ਕੁਦਰਤੀ ਗੈਸ, ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ, ਬੰਕਰ ਤੇਲ ਆਦਿ), ਜੋ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਗੈਸਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਹਨ, ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ 80% ਊਰਜਾ-ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਕੀ (20%) ਊਰਜਾ-ਲੋੜਾਂ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ, ਪਾਣੀ, ਧੁੱਪ, ਹਵਾ, ਧਰਤੀ ਦੀ ਗਰਮੀ, ਸਮੁੰਦਰੀ ਲਹਿਰਾਂ ਆਦਿ ਸਾਧਨ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਵਿਆਉਣ-ਯੋਗ (Renewable) ਹਨ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਕਾਰਗਰ

ਹੱਲ ਪਹਿਲੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣਾ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ; ਅਰਥਾਤ ਕੋਲੇ ਅਤੇ ਪੈਟ੍ਰੋਲੀਅਮ-ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣਾ ਅਤੇ ਨਵਿਆਉਣ-ਯੋਗ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ 'ਉਰਜਾ-ਪਰਿਵਰਤਨ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਹ ਪੈਰਿਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਅਤੇ

ਬੀਮ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖੋਂ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਊਰਜਾ-ਪਰਿਵਰਤਨ ਨਹੀਂ; ਉਦਯੋਗਿਕ-ਯੁੱਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੱਕੜ ਦੇ ਕੋਲੇ, ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ-ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੱਥਰ ਦੇ ਕੋਲੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵੀ ਊਰਜਾ-ਪਰਿਵਰਤਨ ਸੀ। ਛੋਟੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਅੱਜ ਤੋਂ 60-70 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਖੂਹਾਂ ਤੋਂ ਬਲੂਦਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਡੀਜ਼ਲ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਨਾਲ ਸਿੰਜਾਈ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵੀ 'ਉਰਜਾ-ਪਰਿਵਰਤਨ' ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਰਤਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਜਨ-ਜੀਵਨ ਸੁਖਾਲਾ ਵੀ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਬਚੇ ਵਕਤ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਤਰੱਕੀ ਵਾਸਤੇ ਉਪਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਸੰਭਵ ਹੋਈ।

ਉਤਸ਼ਾਹਜਨਕ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਹਿਮ ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਯੂ.ਐੱਨ.ਓ. ਦੀ ਰੇਖ-ਦੇਖ ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਅਤੇ ਸੁਰ-ਤਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰ (ਸੰਨ 2100) ਤੱਕ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ 'ਚ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਪੂਰਵ-ਉਦਯੋਗਿਕ ਪੱਧਰ ਤੋਂ 1.5° ਸੈਲਸੀਅਸ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ 'ਚ 2.0° ਸੈਲਸੀਅਸ ਤੋਂ ਨਾ ਵਧਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਾਧਾ 1.1° ਸੈਲਸੀਅਸ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੂਰ-ਰਸ ਟੀਚੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਦਹਾਕਾ-ਵਾਰ ਟੀਚੇ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਦੋ ਇਹ ਹਨ:

- 2030 ਤੱਕ ਹਾਨੀਕਾਰਕ (ਗ੍ਰੀਨ-ਹਾਊਸ) ਗੈਸਾਂ ਦੇ ਹੋ ਰਹੇ ਵਾਧੇ ਨੂੰ 45% ਘਟਾਇਆ ਜਾਵੇ।
- 2050 ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੈਸਾਂ ਦੀ ਮਿਕਦਾਰ ਨੂੰ, ਧਰਤੀ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮੋਅ ਸਕਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੱਕ, ਸੀਮਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ (ਸੰਨ 2100 ਤੱਕ) ਇਸ ਤੋਂ ਵਧਣ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਹਿਰਾਂ ਵਲੋਂ 'ਨੈੱਟ-ਜ਼ੀਰੋ' ਦਾ ਟੀਚਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਰਜਾ-ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਫੌਸਿਲ ਫਿਊਲਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਘਟਾਈ ਤਾਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਨਤੀਜਨ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਗੈਸਾਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਪੂਰੇ ਜੀਅ-ਜਾਨ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਖਾਸ ਹਸਤੀਆਂ ਹਨ: ਮਿ. ਜੌਹਨ ਕੈਰੀ, ਮਿਸ ਗਰੈਟਾ ਬਨਬਰਗ, ਮਿ. ਐਲ ਗੋਰ, ਸਰ ਡੇਵਿਡ ਐਟਨਬਰਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵੰਦਨਾ ਸਿਵਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਸਾਯੋਗ ਕਾਰਜ 'ਚ ਲੱਗੀਆਂ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ਵ-ਪੱਧਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਹਨ: ਗਲੋਬਲ ਫੁੱਟਪ੍ਰਿੰਟ ਨੈੱਟਵਰਕ, ਅਰਥ-ਡੇਅ ਐਂਗਰ, ਕਲਾਈਮੇਟ ਐਕਸ਼ਨ ਨੈੱਟਵਰਕ, ਐਨਰਜੀ ਐਂਡ ਰੀਸੋਰਸਿਜ਼ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ।

ਪਰ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੀਚਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਗੈਸਾਂ ਨੂੰ 2030 ਤੱਕ 45% ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਟੀਚੇ ਦੇ ਉਲਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 11% ਵਧ ਜਾਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ 2100 ਤੱਕ ਧਰਤੀ ਦੀ ਤਾਪਮਾਨ 'ਚ, 1.5° ਸੈਲਸੀਅਸ ਦੇ ਮਿੱਥੇ ਟੀਚੇ ਦੀ ਬਜਾਏ 2.8° ਸੈਲਸੀਅਸ ਵਾਧੇ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਯੂ ਐੱਨ ਦੇ ਸਕੱਤਰ-ਜਨਰਲ ਐਂਟੋਨੀਓ ਗੁਟੇਰੇਜ਼ ਇਸ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਸੰਸਾਰ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਰਕਾਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਅਤਿ-ਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਲਹੂ ਦੇ ਹੰਝੂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਤ ਬਿਆਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ:

- ਆਪਾਂ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਇੱਕ 'ਟਾਇਲਟ' ਸਮਝ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।
- ਦਰਦਨਾਕ ਸਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਭੱਠਾ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।
- ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਸਾਡੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟ-ਲੁੱਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਬੈਂਕ-ਖਾਤੇ ਭਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।
- ਫੌਸਿਲ ਫਿਊਲਜ਼ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨੂੰ ਲਕਾਉਣ ਲਈ ਜਾਅਲੀ 'ਨੈੱਟ-ਜ਼ੀਰੋ' ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨਾ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਾਸਰ ਧੋਖਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸਾਡੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਖੜਾਂ ਵੱਲ ਧੱਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਛਲ-ਕਪਟ ਖਤਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ਕਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਬਿਜਲਨ ਲੀਡਰ ਕਹਿੰਦੇ ਕੁਛ ਹਨ ਤੇ ਕਰਦੇ ਕੁਛ ਹਨ। ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਬੁਠ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਪਰਲੋ-ਕਾਰੀ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਵਾਤਾਵਰਨ-ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਹੈ।
- ਮਾਤੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਝੂਠੀਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਨ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸਿੱਧ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਨ ਦਾ ਢੋਂਗ ਰਚਾ ਕੇ ਆਗੂ ਵੀ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜਮਾਤ ਮਨੁੱਖੀ ਬਿਪਤਾਵਾਂ 'ਚੋਂ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਤਿਜ਼ੀਰੀਆਂ ਭਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ; ਕੋਵਿਡ-2019 ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹਨ। ਇਹ ਧਿਰਾਂ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਲੁਭਾਉਣੇ ਪਰ ਅਸਰ-ਹੀਣ ਹੱਲ ਸਿਰਜ ਕੇ ਜਨ-ਸਾਧਾਰਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੋਰਨਾਂ ਪਾਸੇ ਲਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀਆਂ ਚਿਰ-ਕਾਲੀ ਚਾਲਾਂ ਵਰਤ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਨਵੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਦੇ ਝਾਂਸੇ ਦੇ ਕੇ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ-ਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ-ਉਤਪਾਦ ਦਾ ਊਰਜਾ-ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਨ-ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਮੀਟ, ਉਦਯੋਗਿਕ ਉਤਪਾਦ, ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼, ਵੱਡੇ ਟਰੱਕ, ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼, ਅਤੇ ਘਰਾਂ/ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਊਲਜ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਬਦਲ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਨਵੀਂ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਖੁਰਾਕਾਂ ਬਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬਜ਼ਬਾਗ ਦਿਖਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਰਹੇ ਇੱਕ ਤਿਹਾਈ ਖਾਧ-ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ, ਜੰਕ-ਫੂਡ ਦੀ ਇਸਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ 'ਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਕੁਛ ਉੱਗ ਮੱਕਾਰੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰੀ ਕੀ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਭਿਣਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਦੀ।

ਅੱਜ ਦੇ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਤਕਨੋਲੋਜੀ ਉਪਲੱਬਧ ਹੈ ਪਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਕੱਲੀ ਤਕਨੋਲੋਜੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਹਬਲੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਤਕਨੋਲੋਜੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੱਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਭ ਦਾ ਹੱਲ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਨਵੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ 'ਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਹਾਸਲ ਤਕਨੋਲੋਜੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਵਰਤੋਂ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਮਾਹਿਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਊਰਜਾ-ਪਰਿਵਰਤਨ ਪਹਿਲਿਆਂ ਤੋਂ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਨਵੀਂ ਤਕਨੋਲੋਜੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਪੂਰੇ ਉਰਜਾ ਖੇਤਰ 'ਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਕਨੋਲੋਜੀਕਲ ਮੁੱਦਾ ਘੱਟ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮੁੱਦਾ ਵੱਧ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ-ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਹੱਕੀ-ਵੰਡ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਹੱਲ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਇਆ-ਕਲਪ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਿਸਟਮਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ-ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਖੇਤਰ 'ਚ ਸੰਜਮ ਅਤੇ ਡਿਸਪਲਿਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਸਥਾਪਿਤ, ਖੁਦਗਰਜ਼ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਚੇਤੰਨ ਹੋ ਰਹੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਦਬਾਏ ਹੋਠ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੀਆਂ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਸਟਮਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ-ਸੰਕਲਪ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਅਤੇ ਸਮਕਾਲੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ-ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੱਧ ਇੱਕਸੁਰਤਾ ਬਣਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਭ ਲਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਨ-ਸਾਧਾਰਨ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਲੇਖ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਇੱਕ ਤੁੱਛ ਉਪਰਾਲਾ ਹੈ।

ਨਾ-ਸਿਰਫ ਵਾਤਾਵਰਨ-ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੀ, ਬਲਕਿ ਹੋਰ ਕਈ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ 'ਸਰ ਡੇਵਿਡ ਐਟਨਬਰਾ' ਦੀ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਬਿਆਨੀ ਨਸੀਹਤ ਨੂੰ ਮੰਨਣ 'ਚ ਹੈ ਕਿ:

"ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਾ-ਸਿਰਫ ਧਰਤੀ ਦੇ ਸੀਮਤ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਰਹਿਏ ਬਲਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵੰਡਣਾ ਵੀ ਸਿੱਖੀਏ।"

(ਨੋਟ:- ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦਾ ਵਿਚਾਰ, ਯੇਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'Big World, Small Planet' (2015) ਤੋਂ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ, ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।)

ਕਿਛ ਸੁਣੀਐ ਕਿਛ ਕਹੀਐ

ਕੁਝ ਸੁਣਨ, ਕਹਿਣ ਦੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਨੇ ਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਵਾਦ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਨੁੱਖ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੱਝਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸੁਣਨ, ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿਆ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਦੱਸਦਾ ਹੈ, ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੁਣਦਾ, ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਇੰਝ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਸਮੂਹ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਾਂਝਿਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਸਫਲ ਅਧਿਆਪਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇੰਝ ਹੀ ਜਿਹੜੇ ਸੁਣਨ ਦਾ ਸਬਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ, ਚੰਗੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਹੀਂ

ਮਲਵਿੰਦਰ
ਫੋਨ: 97795-91344

ਹੁੰਦੇ। ਸੰਵਾਦ ਸਾਂਝਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਵੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਾਦ ਇਕ ਤਰਫਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਵਾਲਾਂ ਜਵਾਬਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰੀਵ ਵਿਚ ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਅਤੇ ਰੂਹ ਪਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਾਦ ਦਾ ਗੈਰ-ਰਸਮੀ ਰੂਪ ਗੱਪਾਂ ਮਾਰਨਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਗੱਪਾਂ ਮਾਰਨੀਆਂ ਵਕਤ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨਾ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਆਨੰਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਗੱਪਾਂ ਮਾਰਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਗੱਪਾਂ ਵਿਚ ਝੂਠ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਚੁਗਲੀ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਹਰ ਕੋਈ ਗੱਪਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕਦਾ। ਕਿਸੇ ਵਿਦਵਾਨ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ, 'ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਵਿਚਾਰ ਠਾਠਾ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ 'ਤੇ ਖੁਜਲੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।' ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਾ ਕਹੋ। ਇਹ ਵੀ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਚੁੱਪ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਭਰਮ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਪਹਿਲਾ ਵਾਕ ਉਸ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ

ਦਾ ਪਾਜ਼ ਉਧੇੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਢਾਈਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਵੇਖੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਇੱਕ ਜਣਾ ਹੀ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਕੋਲ ਨਾ ਤਾਂ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਸਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਮੱਤ ਕਿ ਕਿਸ ਸੁਣੀਐ, ਕਿਸ ਕਹੀਐ ਉਸ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਕੋਲ ਤਾਂ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕੋਈ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਈਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਗਿਆਨ ਦੀ ਗੱਲ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਿਖਿਆ ਦਿੰਦੀ ਮੱਤ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਜਾਂ ਗੱਪਾਂ ਮਾਰਨੀਆਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਤਜਰਬਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕੱਲਤਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸਾਡਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਹਲੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਾਰਥਕ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਇਹ ਗੱਲਾਂ। ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਿਹਤਮੰਦ ਹਨ। ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੁੱਖ ਵੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦਿੰਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਦੁਖਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੱਪਾਂ ਮਾਰਦਿਆਂ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਆਕਸੀਟੇਸ਼ਨ ਨਾ ਦਾ ਹਾਰਮੋਨ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਬੇਹਤਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗਦੇ ਹਾਂ। ਗੱਪਾਂ ਮਾਰਦਿਆਂ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸਾਂਝ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕਤਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੁੱਪ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਹੀਣ-ਭਾਵਨਾ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਤਣਾਅ ਮੁਕਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਢਾਈ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ ਜਾਂ ਮਾੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਵਰਗ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਇਹ ਸਿਰਫ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਹਲ ਨੂੰ ਆਹਰੇ ਲਾਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਇਹ ਗੱਲਾਂ। ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸੁਣਨਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਸੁਣਾਈ ਜਾਣੀਆਂ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਕੀ ਕਹੀਏ ?

ਆਪਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਬੜਾ ਦਿਲਚਸਪ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਗੱਲਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਾਡੇ ਭੱਦੇ ਨਕਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਢੱਕ ਦੇਣ, ਸਾਡੀ ਸੁਝ-ਸਮਝ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਦਿਆਂ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਗੂੰਜੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਅਕੇਵਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਤਿਆਰੀ ਨਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇ, ਇਹ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲਈ ਬੁਰੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਅਕਸਰ ਇੰਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਦੋਸਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਬਸੰਤ ਵਾਂਗ ਖਿੜਦੇ ਹਨ, ਕੁਦਰਤ ਵਾਂਗ ਟਹਿਕਦੇ ਹਨ, ਝਰਨੇ ਵਾਂਗ ਵਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਚੇਤੇ ਕਰਕੇ ਹਾਸਾ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਸਾਉਣਾ ਹੀ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਸਾਡੇ ਸੁਹਿਰਦ ਦੋਸਤ। ਖੁਦ ਵੀ ਹੱਸਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਮੌਸਮ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਦੀ ਕਿਆਰੀ 'ਚ ਖਿੱਤੇ ਗੁਲਾਬ ਪੱਛਦੇ ਹਨ। ਸੈਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੁੜਕ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮਿਹਣਾ ਨਹੀਂ, ਗਿਲਾ, ਸ਼ਿਕਵਾ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਚੰਗੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਮੌਸਮ ਵੀ, ਰੁੱਤ ਵੀ, ਦੇਸ ਵੀ, ਰਿਸ਼ਤੇ ਵੀ, ਸਾਂਝਾਂ ਵੀ, ਦੋਸਤੀਆਂ ਵੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਦੋਸਤ ਨਰੋਈ ਸੋਚ, ਅਪਣਤ, ਪਿਆਰ, ਮੁਹੱਬਤ, ਸਾਂਝ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਦੋਸਤੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਚੰਚਣਸਾਰ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਸੁਣਦਿਆਂ ਚੰਗਾ-ਚੰਗਾ ਲੱਗੇ, ਉਹ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ

ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਵਾਬ ਬਹੁਤਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੱਲਾਂ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਣਾਅ-ਮੁਕਤ ਕਰਨ, ਤੁਹਾਡੇ ਉਦਾਸ ਚਿਹਰੇ ਉਪਰ ਮੁਸਕਾਨ ਖਿਡਾ ਦੇਣ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਨਿਕੰਮੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਨੂੰ ਬੰਦ ਦੇਣ, ਤੁਹਾਡੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਕਾਵਟ ਲਾਹ ਦੇਣ, ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਗੁਲਾਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਵਿਸ਼ੇ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਗੱਲਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਾਂ ਬਿਨਾਂ ਸਿਰ-ਪੈਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਕਈ ਵਾਰ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੱਲ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਲਾਭ-ਹਾਨੀ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕੋਈ ਵਧਾਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕੋਈ ਆਦਿ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰੋਗਾਂ ਲਈ ਥੈਰੇਪੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਹ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਦੁਹਰਾਉਣੀਆਂ ਤਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਰਟ ਜਾਣ। ਰਟੀ ਚੀਜ਼ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਸਕਣ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਕਦੀ ਮਨ ਭਰ ਜਾਂਦੇ, ਅੱਖਾਂ ਛਲਕ ਪੈਣ। ਕਦੀ ਆਨੰਦ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਈਏ। ਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਹੋਂਦ ਛੁਪੀ ਹੋਵੇ। ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸਪੇਸ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਮਯਾਬ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਗਾਹੁੰਦਿਆਂ ਕਦੀ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਸਾਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਾਮਯਾਬ ਮਨੁੱਖ ਬਣਨ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕਈ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾ ਸਿੱਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਧਾਰਨ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲੁਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਗੱਲ ਸੁਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਇਕੱਠਾਂ 'ਚ ਗੱਲ ਸੁਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਸ਼ਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਿਵਾਦ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮਸਲਨ ਮੌਸਮ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਖੇਡਾਂ ਦੀ, ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੀ, ਖਾਣਾ, ਆਦਤਾਂ, ਖ਼ਬਰਾਂ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਗਿਆਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸਰਮਾਇਆ ਸਾਂਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਉਚੇਚ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆਨ। ਛੋਟੇ ਇਕੱਠਾਂ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਸੰਵਾਦ ਵਧੇਰੇ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇੰਝ ਹੀ ਵਿਅਰਥ ਗੁਆਏ ਪਨ, ਵਕਤ ਤੇ ਮੌਕੇ ਵੀ ਵੱਡੇ ਘਾਟੇ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਆਸ ਸਾਂਝੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਛੋਟੀਆਂ ਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਲੱਗਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਵੱਡੇ ਤੇ ਦਲੇਰ ਆਗੂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਵੇਲੇ ਉਠਣ, ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਬੋਝ ਸਮਝਣ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਵਿਗਾੜ ਬਾਰੇ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਨ ਵਰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਅਜਿਹੇ ਵੇਲਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀ ਕਰਨੀ ਹੋਈ। ਗੱਲਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤਕਲੀਫ਼ ਦੇਣ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਸਹੇੜਨ, ਸਾਂਝਾਂ ਵਿਚ ਫਿੱਕ ਪਾਉਣ, ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਦਰਾੜ ਪਾਉਣ, ਦੋਸਤ ਗਵਾ ਲੈਣ ਚੰਗੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਚੰਗੀਆਂ ਮਾੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਗੱਲ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਵੰਡ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪਰ ਇੱਕ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸੋਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਚੰਗੇ ਦੋਸਤਾਂ ਵਰਗੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਜੋ ਸਿਰਫ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੋ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ, ਬੁਰਾ ਹੈ, ਅਮਾਨਵੀ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਵੀ ਸਭ ਕੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਹਿਸ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਹਿਸ ਝਗੜੇ ਦਾ ਰੂਪ ਅਥਤਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਝਗੜਾ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ। ਗੱਲਾਂ ਜੋ ਨਫਰਤ ਪੈਦਾ ਨਾ ਕਰਨ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ, ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਾਉਣ ਨਾ, ਰਲ-ਮਿਲ ਰਹਿਣ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਚੰਗੇ ਮਨ, ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ, ਚੰਗੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਆਪੇ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੱਪਸ਼ਪ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਈਏ। ਮਿਲ-ਜੁੜ ਬੈਠ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਢਾਈ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਆਕਾਰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲਵੇਗੀ।

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਡਾਇਰੀ (1)

ਪਹਾੜ ਮੈਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਮੋਹਦੇ, ਮੈਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਪਹਾੜਾਂ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਮੁੜ ਮੁੜ ਮੇਰੇ ਸੁਫਨਿਆਂ 'ਚ ਪਰਤਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਜਨਮ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ; ਸ਼ਾਇਦ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹਿਮਾਲਿਆ 'ਚ ਤਪ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਯੋਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਥਾ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਹੁਤ ਭਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ; ਤੇ ਹੁਣ ਸੱਚੀ-ਮੁੱਚੀ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ, ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ, ਵਾਹਵਾ ਲੰਮਾ ਚਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਹਾਂ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ 'ਗੋਲਡਨ ਸਟੇਟ' ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ 'ਚ ਸਥਿਤ ਸਿਲਿਕੋਨ ਵੈਲੀ ਦੇ ਦਿਲ, ਸੈਨ ਹੋਜੋ ਮਹਾਂਨਗਰ ਕੋਲ ਸੱਤਰ ਹਜ਼ਾਰ ਅਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਜਿਸ ਕਸਬੇ ਹੋਲਿਸਟਰ 'ਚ ਅਸੀਂ ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਦੀ ਸੁਬੂ ਪੁੱਜੇ ਸਾਂ, ਓਥੇ ਸਾਡਾ ਅੱਜ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ

ਡਾ. ਅੰਬਰੀਸ਼

ਚੜ੍ਹਾਉ ਹੈ। ਸੈਨ ਹੋਜੋ ਤੇ ਸਾਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਵਰਗੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਇੰਜ ਦੇ ਕਸਬਿਆਂ ਨੂੰ 'ਬੈਂਡਰੂਮ ਸਿਟੀਜ਼' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ 'ਚ ਜਾਂ ਤਾਂ ਘਰ ਉਪਲੱਬਧ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜੇਕਰ ਹੈਨ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੈਂਡਰੂਮ ਸਿਟੀਜ਼ 'ਚ ਖਰੀਦੇ ਜਾਂ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲਏ ਘਰਾਂ 'ਚ ਸਿਰਫ ਸੌਣ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਨੇ।

ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਘਰ, ਹੋਟਲ, ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਆਦਿ 'ਚ ਗਿਆ ਪਹਿਲੀ ਸੁਬੂ ਜਾਗਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਠਦਿਆਂ ਸਾਰ ਸੂਰਜ-ਉਦੈ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਲੱਭਦਾ ਹਾਂ - ਵੱਖਰੇ ਦੇਸ਼, ਸ਼ਹਿਰ, ਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂਦੀਪ ਗਿਆਂ, ਸਮਾਂ-ਸਪੇਸ-ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਵਾਸਤੇ

ਡਾ. ਅੰਬਰੀਸ਼, ਡਾ. ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਹਿਤਕ ਨਾਂ ਹੈ। ਉਹ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਥੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਮੁਕਤ (ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ) ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਕਾਵਿ-ਕਿਤਾਬਾਂ ਛਪ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਸੈਰ ਸਪਾਟੇ ਦਾ ਵੀ ਬੇਹੱਦ ਸ਼ੌਕ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਡਾ. ਬੇਟੇ ਕੋਲ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਆਉਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ 'ਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਾਇਰੀ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਬੇਟੇ-ਨੂੰਹ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਕਲੋਨੀ ਦੇ ਜਿਸ ਨਵੇਂ ਘਰ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਮੰਜਲ 'ਤੇ ਸਾਡਾ ਸੌਣ-ਕਮਰਾ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਓਥੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੀ ਵੱਡੀ ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਵੱਲੋਂ ਉਗਿਆ ਹੈ, ਵਾਹਵਾ ਨੇੜੇ, ਲਹਿਰਦਾਰ, ਨੀਵੀਂ, ਭੂਰੀ-ਨੀਲੀ ਪਹਾੜੀ ਪਿੱਛਿਓਂ। ਚਮਕਦਾਰ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ, ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਚਮਕਦਾਰ। ਉੱਤਰੀ ਗੋਲਾਰਧ 'ਚ ਸੂਰਜ ਦੀ ਸਥਿਤੀ, ਜਾਂ ਖਬਰੇ ਏਥੋਂ ਦੀ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਸਾਫ ਹਵਾ ਕਰਕੇ, ਧੁੱਪ ਏਥੇ ਬਹੁਤ ਚਮਕੀਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਚੁੰਧਿਆਉਂਦੀ ਚਮਕੀਲੀ। ਪਿਛਲੀ ਸਾੜਰੇ ਸਾਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਤੋਂ ਹੋਲਿਸਟਰ ਆਉਂਦਿਆਂ, ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ 'ਚ ਰਾਤ ਭਰ ਦੇ ਉਠੀਦਰੇ ਕਾਰਨ, ਇਹ ਚਮਕਾਹਟ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਪਾਣੀ ਕੱਢਦੀ ਪੀੜਾਦਾਇਕ ਸੀ।

ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਸਮਤਲ, ਬਹੁਲੇਨੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਵਾਹੋਦਾਰੀ ਦੌੜਦੀਆਂ (ਏਥੇ 130-40 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ 'ਤੇ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣਾ ਆਮ ਹੈ) ਕਾਰਾਂ 'ਚੋਂ ਟੈਸਲਾ ਦੀਆਂ ਖਾਸ 'ਸਾਇ-ਫਾਇ' ਆਕਾਰ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ 'ਇਗਜ਼ਾਸਟ' ਪਾਈਪਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁਝ ਕਾਰਾਂ ਪਛਾਣ ਹੀ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਅਮਰੀਕਾ, ਚੀਨ, ਯੂਰਪ, ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਈ.ਵੀ. ਜ਼ ਦਾ ਚਲਨ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਵਾਹਨ-ਉਦਯੋਗ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਹੈ, ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਬਹੁਤ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਵੱਡਾ ਕਦਮ ਹੈ - ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਤਕਰੀਬਨ 20 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਵਾ

ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਡੀਜ਼ਲ-ਪੈਟਰੋਲ ਦੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਕਾਰਨ ਹੈ। (ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਟਨ ਮਾਈਕ੍ਰੋ-ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਕਣ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਡੀਆਂ ਦੇ ਘਸਦੇ ਟਾਇਰਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ, ਪਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਨਦੀਆਂ ਤੇ ਦਰਿਆਵਾਂ 'ਚ ਮਿਲਦੇ, ਆਖਰ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਜਾ ਰਲਦੇ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਪਲੀਤ ਕਰਦੇ ਨੇ।) ਸੂਰ੍ਹ ਜਵਾਨੀ 'ਚ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਵਿਤਾ ਅਜੇ ਲਿਖਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ ਕੋਲ ਸੈਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਝੀਲ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚਲੀ ਸੜਕ ਕੰਢੇ, ਰੁੱਖਾਂ-ਹਰਿਆਲੀ 'ਚ ਪਿਰੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਾਂਤ ਘਰ ਦੇ ਇਕ ਚੁੱਪਚਾਪ ਕਮਰੇ 'ਚ, ਝੀਲ ਤੇ ਉਹਦੇ ਪਾਰ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀ ਖਿੜਕੀ ਕੋਲ ਬੈਠਿਆਂ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਦੇ ਹੋਣ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਮਗਰੋਂ ਜਿਸ ਕਮਰੇ 'ਚ ਬੈਠਾ ਮੈਂ ਹੁਣ ਇਹ ਲੇਖ ਲਿਖ ਰਿਹਾ, ਤਾਂ ਇਹਦੀ ਖਿੜਕੀ ਸਾਹਮਣੇ ਝੀਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਪਹਾੜੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰ ਨੇ; ਇਕ ਹਰੀ ਪਹਾੜੀ ਤਾਂ ਘਰ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਐਨ ਗੀਟਾ-ਸੁੱਟ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਹੈ, ਤੇ ਇਹ ਕਮਰਾ ਤੇ ਘਰ ਮੇਰੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਚਿਤਵੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੋਹਣਾ ਹੈ। ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਸਾਫ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਸੜਕਾਂ, ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਸੁਚੱਜੀ ਇਮਾਰਤਸਾਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਘਰਾਂ ਦੀ ਇਹ ਕਲੋਨੀ ਵੀ ਸੋਹਣੀ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੈ। ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਮੁੱਖ ਸੜਕ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦਿਨੋ-ਰਾਤੀਂ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਸਾਂਤੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਹਾਰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਤੇ ਰੋਹੜੀਆਂ-ਆਟੋਆਂ 'ਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ੈਆਂ ਵੇਚਦੇ,

ਅਤੇ ਸਾਈਕਲਾਂ 'ਤੇ ਕੁੱਕਰ, ਗੈਸ ਠੀਕ ਕਰਵਾਉਣ ਤੇ ਕਬਾੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਭਾਂਤ-ਸੁਭਾਂਤੀ, ਇਕਸਾਰ ਕਦੇ ਸੰਗੀਤਕ ਹੋਕੇ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ। ਗਲੀਆਂ 'ਚ ਵਿਹਲੀਆਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ, ਸਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਢਾਈਆਂ, ਗੁੱਡੀਆਂ ਲੁੱਟਦੇ ਜਾਂ ਖੇਡਦੇ ਬੱਚੇ ਤੇ ਛੱਤਾਂ 'ਤੇ 'ਓ ਬੇਅ ਈ ਓ...' ਦਾ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ, ਪੜ੍ਹਗਾਂ ਉਡਾਉਂਦੇ ਬੱਚੇ-ਬਾਲਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਪਹੁ-ਫੁਟਾਲੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਢਾਈ-ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਤਕ ਖਿੜਕੀ 'ਚੋਂ ਆਉਂਦੀ ਧੁੱਪ 'ਚ, ਸਾਡੀ ਨੂੰਹ ਦੁਆਰਾ ਕਮਰੇ ਦੀ ਖਿੜਕੀ 'ਚ ਰੱਖੇ ਨਿੱਕੇ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਇਨਡੋਰ ਬੂਟੇ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਜਗਦੇ ਤੇ ਫੋਟੋਸਿੰਥੇਸਿਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਖੋਅਵਾਜ਼ ਤੇ ਅਤਿ ਜਟਿਲ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਆਕਸੀਜਨ ਛੱਡਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜ਼ਰਾ ਗਹਿਰਾ ਸੋਚ ਕੇ ਵੇਖੋ: ਇਸ ਕਾਰਜ ਬਿਨਾਂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਜੀਵਨ ਅਸੰਭਵ ਹੈ; ਸਗੋਂ ਲਗਭਗ 2 ਸਵਾ 2 ਅਰਬ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਧਰਤੀ ਗ੍ਰਹਿ 'ਤੇ ਸਰਲਤਮ ਜੀਵਨ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਮਗਰੋਂ, ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਮੁੱਢਲੇ ਜੀਵਨ 'ਚ ਫੋਟੋਸਿੰਥੇਸਿਸ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੀ ਸੀ ਜਿਹਨੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਭਰਪੂਰ ਆਕਸੀਜਨ ਵਾਲੇ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਅਰਬਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੌਰਾਨ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਲੱਖਾਂ-ਕਰੋੜਾਂ ਰੂਪਾਂ - ਟੇਬਲੈਟ 'ਤੇ ਉਗਲ ਚਲਾਉਂਦੇ, ਕ੍ਰਮਵਿਕਾਸ ਦੀ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਦੇ ਇਸ ਨਮੂਨੇ ਸਮੇਤ - ਦੇ ਵਿਕਸਤ ਹੋਣ ਦਾ ਮੁੱਢ ਧਰਿਆ। ਹੋਲਿਸਟਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ,

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਰਾਜ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਖਾਸੀਅਤ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਬਹੁਤੇ ਖੇਤ ਖਾਲੀ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕਈਆਂ 'ਚ ਭਰਪੂਰ ਪੀਲੇ ਫੁੱਲਾਂ ਤੇ ਹਰੇ ਕੂਲੇ ਘਾਹ ਦੇ ਖਿੱਤੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੇ ਲੱਗਦੇ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਉਹ ਜੰਗਲੀ ਫੁੱਲਾਂ ਤੇ ਘਾਹਾਂ ਦੇ ਪਸਾਰ ਨੇ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਹਰੀ ਕਣਕ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪਸਾਰਾਂ 'ਚ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਖਿੱਤੇ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਖੇਤ ਬਿਲਕੁਲ ਇਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਿਰਜਦੇ ਨੇ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਤੇ ਹੋਲਿਸਟਰ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਮੌਸਮ ਵੀ ਲਗਭਗ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੰਢੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਪਹਾੜ ਨੇੜੇ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੇ, ਤੇ ਏਥੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਮਤਲ ਵਾਦੀ ਦੇ ਦੋਹੇ ਪਾਸੀਂ ਨੀਵੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ। ਇਹ ਵਾਦੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਾਦੀ ਸੈਂਟਰਲ ਵੈਲੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਇਕ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਨਿਪੱਤਰੇ ਭੂਰੇ ਤੇ ਛਾਂਗੇ ਹੋਏ ਮਧਰੇ ਰੁੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਫਲਾਂ ਦੇ ਬਾਗ ਨੇ। ਬਹਾਰ ਪਰਤਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਾਗ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੰਗਾਂ-ਆਕਾਰਾਂ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਣਗੇ। ਅਜੇ ਨਿੱਕੀ ਜਾਪਦੀ ਕਿਸੇ ਫਸਲ ਵਾਲਿਆਂ ਕੁਝ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਸਿੰਚਾਈ ਵਾਸਤੇ ਫੁਹਾਰੇ ਚੱਲਦੇ ਪਏ ਨੇ। ਏਥੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੇ ਪਾਣੀ-ਬਚਾਉ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਏਨਾ ਵੱਧ ਰਕਬਾ ਖੇਤੀ ਹੋਣ ਹੈ ਕਿ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ 'ਚ ਅਕਸਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਿੱਲਤ ਰਹਿੰਦੀ, ਸੇਕੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਲੁਕੋਣ ਦੇ ਅਰਥ

ਸਾਲ 2023 ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਪਰ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅੰਕੜੇ ਜੋ 2011 ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2021 ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ, ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਦਹਾਕੇ ਵਾਰ ਘਰੋ-ਘਰੀ ਜਾ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਸਾਲ, ਡੇਢ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਘਰਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਵਸੋਂ ਦੀ ਖੇਤਰ ਵਾਰ ਵੰਡ ਅਰਥਾਤ ਪੇਂਡੂ-ਸ਼ਹਿਰੀ, ਉਮਰ, ਲਿੰਗ ਅਨੁਪਾਤ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਸੋਂ ਸਬੰਧੀ ਇਹ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਬੰਧਿਤ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ

ਕੰਵਲਜੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ
ਫੋਨ: +91-98551-22857

ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕੇ ਜਾ ਸਕਣ। ਮਾਰਚ 2020 ਵਿਚ ਕੋਵਿਡਕਾਰਨ ਘਰੋ-ਘਰੀ ਜਾ ਕੇ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਗਈ ਸੀ; ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਕੰਮ ਉਲਟ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋੜ ਕੇ ਅੱਗੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ।

ਹੁਣ ਕੋਵਿਡ-19 ਦਾ ਭਿਆਨਕ ਦੌਰ ਲਗਭਗ ਖਤਮ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਅਮਰੀਕਾ, ਚੀਨ, ਯੂ.ਕੇ. ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦਾ ਕਾਰਜ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ ਨੇਪਾਲ ਅਤੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਸਮੇਤ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ 12 ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਕਾਰਜ ਲਗਭਗ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸਵਾਲ ਪੈਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਕੰਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ? ਕੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੇ ਫੈਲਣ ਦਾ ਡਰ ਅਜੇ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ? ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਕਾਰਨ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਨੋ-ਬਹਾਨੇ ਅੱਗੇ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਜੋ 2011 ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਵਿੱਚ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜਾਂ ਨੀਤੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਤਾਂ ਕੀ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਾਂਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਹਨਾਂ 11-12 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵਧ ਗਈ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਮਰ ਮੁੱਕ ਗਏ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਜੇ ਬੱਚੇ ਸਨ, ਉਹ ਜਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਹੁਣ ਅੱਪਣੇ ਵੱਖਰੇ ਘਰ-ਬਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸੋ ਮੰਗ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ

ਆਉਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੀ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅੰਕੜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਜਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਆਮਦਨ ਖਰਚੇ, ਸਮਾਜਿਕ ਆਰਥਿਕ ਮੱਦਾਂ/ਸੇਵਾਵਾਂ ਉਪਰ ਕਿਵੇਂ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ? ਇਹ ਕੁਝ ਸਵਾਲ 'ਸਭ ਦੇ ਵਿਕਾਸ' ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਮੰਗਦੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੋਵਿਡ-19 ਕਾਰਨ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਪਹਿਲਾਂ 2021 ਤੋਂ ਮੁੜ 2022 ਤੱਕ ਟਾਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ 30 ਜੂਨ 2023 ਤਕ ਇਹ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤਰਕ ਇਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੜ ਉਲੀਕੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਕੰਮ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਆਰੰਭ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਗਲੇ ਸਾਲ 2024 ਵਿਚ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਕੰਮ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਅੱਗੇ ਪਾਉਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਬਲਾਕਾਂ, ਤਹਿਸੀਲਾਂ, ਪਿੰਡਾਂ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ 31 ਦਸੰਬਰ 2019 ਤੱਕ ਇਹ ਸਰਹੱਦਾਂ ਜਾਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਕੇ 2020 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਜਨਰਲ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਪੁੱਜਦਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਪਰ ਕੋਵਿਡ-19 ਦੀ ਮਹਾਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਅਤੇ 2022 ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਡਿਜੀਟਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਮੋਬਾਈਲ ਐਪ 'ਤੇ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਾਸਤੇ 3768 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ 2021 ਦੇ ਬਜਟ ਵਿਚ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਸਲੀ ਨਾਗਰਿਕ ਉਹੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਤੈਅ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਸੋਧ ਐਕਟ (ਸੀ.ਏ.ਏ.) ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਾਹਰੋਂ ਦਾਖਲ ਹੋਏ

ਘੁਸਪੈਠੀਏ ਜਾਂ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦਾ ਕੌਮੀ ਰਜਿਸਟਰ (ਐੱਨ.ਸੀ.ਆਰ.) ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਜਿਹੜਾ ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਘੁਸਪੈਠੀਆਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਨਿਯਮ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ

ਗਏ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੇਵਲ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਦਸੰਬਰ 2014 ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਨੂੰ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਸਹੀ ਕਾਗਜ਼ ਪੱਤਰ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਵੱਲੋਂ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਲੋਕ- ਸਿੱਖ, ਹਿੰਦੂ, ਈਸਾਈ, ਬੋਧੀ, ਜੈਨੀ ਆਦਿ ਲੋਕ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਰਸੂਖ ਵਰਤ ਕੇ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਨੇ ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਪੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਏ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਕਹਿਲਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਣ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਲੱਗਭਗ 19 ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਪਾਸ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 12 ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਬੰਗਾਲੀ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮਨਸ਼ਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਵਿਚੇ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਸੋਧ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ

ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਵਿਰੋਧ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਖਾਸਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਮੌਜੂਦਾ ਤੇ ਵਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕਿ ਛੋਟੀਆਂ, ਪਛੜੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਤੇ ਗੋਤਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਸਮਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀ 'ਚੋਂ ਮੰਨਦੇ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਨਮੋਸ਼ੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੋਟੇ ਤਹਿਤ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਲਾਭਾਂ ਤੇ ਹੱਕਦਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾ ਤਾਂ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸੋ, ਕਾਰਨ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਸੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ 150 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਦਹਾਕਾ ਵਾਰ ਹੁੰਦੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਕੇਵਲ ਜਨ-ਗਣਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸਗੋਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਆਂਕੜਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਅਜਿਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਜਿਵੇਂ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂਦੇ ਫੰਡ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਸਹੀ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਫੌਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਜਨਤਕ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (ਪੀ.ਡੀ.ਐੱਸ.) ਤਹਿਤ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਅਨਾਜ ਅਤੇ ਖਾਧ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀ ਜੀਨ ਡਰੇਜ਼ ਅਤੇ ਰੀਤਿਕਾ ਖਹਿਰਾ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕੌਮੀ ਅਨਾਜ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ-2018 ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕੁੱਲ ਵਸੋਂ ਦਾ 67% ਸਬਸਿਡੀ ਵਾਲੇ ਅਨਾਜ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ 75% ਪੇਂਡੂ ਅਤੇ 50% ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਸੋਂ ਹੈ। 2011 ਦੀ ਕੁੱਲ ਵਸੋਂ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ, 121 ਕਰੋੜ ਵਿਚੋਂ 80 ਕਰੋੜ ਇਸ ਸਕੀਮ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ। ਹੁਣ ਅੰਦਾਜ਼ਨ ਵਸੋਂ ਜੋ 137 ਕਰੋੜ (2021) ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲੱਗਭੱਗ 92 ਕਰੋੜ ਪੀਡੀਐੱਸ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਸੋ, ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਫੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਵਿਚਾਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਟੈਟਿਸਟਿਕਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਪ੍ਰਣਬ ਸੇਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਅੰਕੜੇ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਆਪਣੇ ਅਧਿਐਨ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ

ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਆਧਾਰ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸੈਪਲ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਫੈਮਿਲੀ ਹੈਲਥ ਸਰਵੇ, ਐੱਨ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਏ., ਸੀ.ਐੱਸ.ਏ. ਆਦਿ। ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਉਪਰ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਵਸੋਂ ਸਬੰਧੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਾ ਛੋਟੀਆਂ, ਪਛੜੀਆਂ ਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤਾਂ/ਜਨ-ਜਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਸੋਂ ਦੀ ਉਮਰ ਸੰਰਚਨਾ, ਲਿੰਗ ਅਨੁਪਾਤ, ਪੇਂਡੂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਸੋਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਭਾਸ਼ਾ, ਬੋਲੀ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਥੋਂ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਸਿਹਤ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪੱਧਰ ਆਦਿ ਦਾ ਵੀ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁੱਲ ਵਸੋਂ ਕੇਵਲ ਜਨਮ ਦਰ ਜਾਂ ਮੌਤ ਦਰ ਉਪਰ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਹਿਜਰਤ ਜਾਂ ਪਰਵਾਸ ਦਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਵਿਡ-19 ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਛੋਟੀ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੇ ਲੋਕ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਠੱਪ ਹੋ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਕਰਨਾਟਕ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਤਿਲੰਗਾਨਾ, ਗੁਜਰਾਤ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਯੂ.ਪੀ., ਬਿਹਾਰ, ਉੜੀਸਾ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਪਰਤੇ ਜਿਹੜੇ 20-30 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਗਿਣਨਾ ਹੈ, ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਠੋਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸੋ, ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਝਦਿਆਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਬਾਰੇ ਮੁੜ ਤੋਂ ਸੋਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਏ। ਅੱਕੜਾ ਅਤੇ ਜਨ-ਸੰਬੰਧਿਕ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਇਮਾਗੀ ਬੋਝ ਜਾਂ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਹੋਣ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰੀਏ। ਆਪਸੀ ਕੀਤੀ ਬਚਾਏ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ ਵਿਚ ਨਾ ਧਕੇਲਦੇ ਹੋਏ ਫਿਰਕੂ ਨਫਰਤਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖੀਏ। ਸਹੀ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਣਦੇ ਹੱਕ ਦੇਣੀਏ। ਇਹ ਹੱਕ ਭਾਵੇਂ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕੋਟੇ ਦੇ ਹੋਣ, ਭਾਵੇਂ ਖਾਧ ਪਦਾਰਥਾਂ, ਅਨਾਜ ਜਾਂ ਬਿਜਲੀ ਪਾਣੀ ਦੇ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਜਲਵਾਯੂ, ਵਾਤਾਵਰਨ ਤੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਧਾਰਮਿਕ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਵੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਉਤਨਾ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਅਡਾਨੀ ਮਾਮਲਾ ਤੇ ਦਰਬਾਰੀ ਪੂੰਜੀਵਾਦ

ਗੌਤਮ ਅਡਾਨੀ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਦਿਨ ਵੀ ਦੇਖਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ 'ਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ- ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਾਰੇ ਖਾਨੇ ਚਿੱਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਪੈਸਾ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ ਵਰਗੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੋਕ-ਟੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ 'ਚ ਲਗਾਇਆ। ਉਹ ਗੁਜਰਾਤੀ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਹ ਹੁਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ

ਅਭੈ ਕੁਮਾਰ ਦੂਬੇ

ਦੇ ਐਲਾਨੇ ਹੋਏ ਸਮਰਥਕ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਦੇ ਹੋਏ ਉਦਯੋਗਿਕ ਘਰਾਣਿਆਂ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਸਿਖਰ ਛੂਹਣ ਵਾਲੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ 'ਚ ਆਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਿਲਾਇੰਸ ਦੇ ਧੀਰੂਭਾਈ ਅੰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਸੰਸਥਾ ਹਿੰਡਨਬਰਗ ਰਿਸਰਚ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਦਿਨ ਦੁੱਗਣੀ ਰਾਤ ਚੌਗੁਣੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਣੇ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਲਗਾਮ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸਗੋਂ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਮੁੱਢੇ ਮੂੰਹ ਡਿੱਗ ਗਏ। ਅਡਾਨੀ ਇੰਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ਿਜ਼ 18 ਫ਼ੀਸਦੀ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਏ। ਅਡਾਨੀ ਟਰਾਂਸਮਿਸ਼ਨ ਵੀਹ ਫ਼ੀਸਦੀ ਡਿੱਗ ਗਿਆ। ਅਡਾਨੀ ਟੈਲਰਿਕਾਮ ਅਤੇ ਅਡਾਨੀ ਗਰੀਨ ਐਨਰਜੀ ਦਾ ਵੀ ਇਹੀ ਹਸਰ ਹੋਇਆ। ਅਡਾਨੀ ਪੋਰਟ 'ਚ 16 ਫ਼ੀਸਦੀ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ। ਅਡਾਨੀ ਪਾਵਰ ਅਤੇ ਅਡਾਨੀ ਵਿਲਮਰ ਪੰਜ

ਫ਼ੀਸਦੀ ਘੱਟ ਹੋ ਗਏ। ਹਾਲ ਹੀ 'ਚ ਖਰੀਦੇ ਗਏ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਐਨ.ਡੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਮਾਰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨੀ ਪਈ।

ਅਡਾਨੀ ਨੇ ਚੀਕ-ਚੀਕ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਰਾਣਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਐੱਫ.ਪੀ.ਓ. (ਫਾਲੋਆਨ ਪਬਲਿਕ ਆਫਰ) ਜਾਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਬੜੀ ਚਾਲਾਕੀ ਨਾਲ ਹਿੰਡਨਬਰਗ ਦੀ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਸੀ- 'ਅਡਾਨੀ ਗਰੁੱਪ: ਹਾਓ ਦਾ ਵਰਲਡ' ਬਰਫ਼ ਰਿਚਰਡਸ ਮੈਨ ਇਜ਼ ਪੁਲਿੰਗ ਦਿ ਲਾਰਜੈਸਟ ਕੌਨ ਇਨ ਦਿ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਹਿਸਟਰੀ'। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਸ਼ੇਅਰਾਂ 'ਚ ਗੜਬੜੀ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਸੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਅਡਾਨੀ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਸਫ਼ਾਈਆਂ ਸਨ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹਿੰਡਨਬਰਗ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਸੀ। ਇਸ ਖੋਜ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਅਡਾਨੀ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਲਾਰਡਰਸਟਾਊਨ ਮੋਟਰਜ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ, ਨਿਕੋਲਾ ਮੋਟਰ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਕਲੋਵਰ ਹੈਲਥ ਦੀ ਪੋਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣਾ ਵੱਕਾਰ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਚੀਨ ਦੀ ਕਾਂਡੀ ਅਤੇ ਕੋਲੋਬੀਆ ਦੀ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਸਮੇਤ 12 ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਹਰ ਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੱਥ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਸਨ। ਹਰ ਵਾਰ ਹਵਾ 'ਚ ਉੱਡ ਰਹੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਆ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਉਹੀ ਨਤੀਜਾ ਹੁਣ ਅਡਾਨੀ ਗਰੁੱਪ ਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਡਾਨੀ ਚਾਰ ਸਥਾਨ ਡਿੱਗ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਸੱਤਵੇਂ

ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਆ ਗਏ। ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਉਸ ਦੀ ਪੂੰਜੀ 51 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਘਟ ਗਈ। ਉਹ ਤਾਂ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ੇਅਰ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਚ ਸਰਕਟ ਬ੍ਰੇਕ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਹੋਰ ਹੇਠਾਂ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ।

ਅਡਾਨੀ ਗਰੁੱਪ ਦਾ ਜੋ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਹੀ, ਇਸ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਅਸੀਂ 'ਕ੍ਰੋਨੀ ਕੈਪਿਟਲਿਜ਼ਮ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਦਰਅਸਲ ਕੀ ਬਲਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 'ਕ੍ਰੋਨੀ ਕੈਪਿਟਲਿਜ਼ਮ' ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਗੋਦੀ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਜਾਂ ਦਰਬਾਰੀ ਪੂੰਜੀਵਾਦ। ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਚੋਣਵੇਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਾਧਾਰਨ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣਾ ਜਿਸ ਦੇ ਦਮ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਅਸਾਧਾਰਨ ਵਿਸਥਾਰ ਹੋਣਾ। ਅਡਾਨੀ ਘਰਾਣੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਇਸ ਘਰਾਣੇ 'ਚ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼। ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਪੈਸਿਆਂ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗਰੈਚੂਟੀ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਐਲ.ਆਈ.ਸੀ. ਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨਿਆਂ ਦਾ ਆਰਥਿਕ ਭਵਿੱਖ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚ ਹੈ। ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਅਡਾਨੀ ਗਰੁੱਪ 'ਚ ਲਗਭਗ 74 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਹਾਲਾਤ 'ਚ ਜਦੋਂ ਹੋਰ ਮਿਊਚਲ ਫੰਡਜ਼ ਇਸ ਸਮੂਹ 'ਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜ਼ਾਹਿਰ

ਹੈ ਕਿ ਐਲ.ਆਈ.ਸੀ. ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਉਦਯੋਗ ਸਮੂਹ 'ਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਪੂੰਜੀਪਤੀ ਪੂੰਜੀ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਨ। ਬਿਜਲੀ, ਸਟੀਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉਦਯੋਗਾਂ 'ਚ ਪੂੰਜੀ ਲਗਾ ਕੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ 'ਚ ਜੋ ਲੰਬੀ ਮਿਆਦ ਖਰਚ ਹੋਣੀ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਲਾਇਕ ਸਮਰੱਥਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਜਾਪਾਨ ਜਿਹੀਆਂ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾਵਾਂ 'ਚ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਜਾਪਾਨ ਦਾ ਮੀਜੀ ਰੀਸਟੋਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਬੰਬੇ ਪਲਾਨ ਇਸ ਦੀ ਉਦਾਹਰਨ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇਕ ਹੀ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਵਿਚ ਪੂੰਜੀ ਵਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੂਰਅੰਦੇਸ਼ੀ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ।

ਕਿਸੇ ਜ਼ਮਾਨੇ 'ਚ ਧੀਰੂਭਾਈ ਅੰਬਾਨੀ ਦੇ ਰਿਲਾਇੰਸ ਉਦਯੋਗ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਦਾ ਬਹੁਚਰਚਿਤ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੀਡੀਆ 'ਚ ਵਿਅੰਗ ਛਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਦਾ ਇਕ ਹੀ ਨਾਅਰਾ ਹੈ 'ਓਨਲੀ ਵਿਮਲ'। ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੰਭੀਰ ਹੈ। 2002 'ਚ ਜਦੋਂ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ

ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਹਿੰਸਾ ਕਾਰਨ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਆਏ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪਾਸ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਉਹ ਗੌਤਮ ਅਡਾਨੀ ਹੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀਆਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਐਸੋਚੀਏਸ਼ਨ 'ਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਮੋਦੀ ਖਿਲਾਫ਼ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੁਕਵਾਏ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਉਹ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਤਾਰੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਅਡਾਨੀ ਨੂੰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰ ਸਮਰਥਨ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਪਿਛਲੇ 9 ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਜਿਸ ਰਫ਼ਤਾਰ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਸਮਰਥਨ ਸਦਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੌਤਮ ਅਡਾਨੀ ਇਸ ਸੰਕਟ ਤੋਂ ਬੇਦਾਗ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਮਝੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੀ ਆਰਥਿਕ ਝਟਕਿਆਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਉੱਭਰ ਸਕਦੀਆਂ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਬੈਂਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਵਲੋਂ ਤੈਅ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੱਦਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਸਫ਼ਾਈਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ ਪੂੰਜੀਵਾਦ 'ਤੇ ਪਿਆ ਪਰਦਾ ਉੱਠਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੀ-ਕੀ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਭੇਤ ਖੁੱਲ੍ਹੇਗਾ, ਉਦੋਂ-ਉਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਵਿਚਾਲੇ ਕੀ-ਕੀ ਪੱਕਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮਸਾਬਾ ਦਾ ਵਿਆਹ

ਫੈਸ਼ਨ ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਮਸਾਬਾ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਅਭਿਨੇਤਾ ਸਤਿਆਦੀਪ ਮਿਸ਼ਰਾ ਵਿਆਹ ਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਬੱਝ ਗਏ ਹਨ। 33 ਸਾਲਾ ਫੈਸ਼ਨ ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ-ਅਦਾਕਾਰਾ ਮਸਾਬਾ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ ਪੇਜ 'ਤੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਤਿਆਦੀਪ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨਾਲ ਫੋਟੋਆਂ ਪੋਸਟ ਕੀਤੀਆਂ। ਸਤਿਆਦੀਪ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੇ 'ਨੋ ਵਨ ਕਿਲਡ ਜੈਸਿਕਾ' ਅਤੇ 'ਬੰਬੇ ਵੈਲਵੇਟ' ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਸਾਬਾ ਗੁਪਤਾ ਦਾ ਵਿਆਹ ਪਹਿਲਾਂ ਜੂਨ 2015 ਵਿੱਚ ਨਿਰਮਾਤਾ ਮਧੂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ

ਸੀ ਪਰ ਦੋਵੇਂ 2019 ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ। ਸਤਿਆਦੀਪ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਾਕਾਰਾ ਅਦਿਤੀ ਰਾਓ ਹੈਦਰੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਸਾਬਾ ਵੈਸਟਇੰਡੀਜ਼ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਵਿਵਿਅਨ ਰਿਚਰਡਸ ਅਤੇ ਅਦਾਕਾਰਾ ਨੀਨਾ ਗੁਪਤਾ ਦੀ ਧੀ ਹੈ।

ਮਸਾਬਾ ਗੁਪਤਾ ਦਾ ਜਨਮ 2 ਨਵੰਬਰ 1989 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ 8 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਟੈਨਿਸ ਖਿਡਾਰੀ ਬਣਨ ਦੀ ਸੀ ਪਰ 16 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦਿਆਂ-ਪੁੱਜਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਟੈਨਿਸ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਨਾਚ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸ਼ੌਕੀਨ ਮਸਾਬਾ ਸ਼ਿਅਮਕ ਡਾਵਰ ਦੇ ਨਾਚ ਗਰੁੱਪ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੀਨਾ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਬਹੁਤਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਹੀਂ ਭਰਿਆ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਸੰਗੀਤ

ਅਤੇ ਨਾਚ ਦੀ ਬਾਕਾਇਦਾ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ ਪਰ ਇਹ ਸਿਖਲਾਈ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਉਥੇ ਇਕੱਲਤਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਮਸਾਬਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਕੂਲ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਨਸਲਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਕਹਿਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

19 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਮਸਾਬਾ ਨੇ ਮੁੰਬਈ ਵਿੱਚ ਫੈਸ਼ਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲਈ ਵੈਂਡਲ ਰੈਡਰਿਕਸ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਲੈਕਸ਼ਨ 'ਕਾਤਰਾਂ' ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਫਿਰ ਚੱਲ ਸੋ ਚੱਲ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਮ ਮਿਲਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਉਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਕੋਲੋਂ ਬੜਾ ਕੁਝ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ।

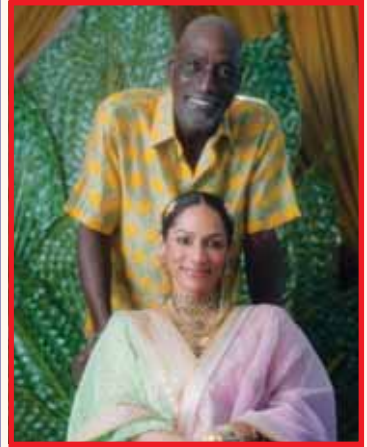
ਨੀਰੂ ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ

ਅਦਾਕਾਰਾ ਨੀਰੂ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਏਗੀ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕੁਆਰੀ ਰਹੇਗੀ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰੀ ਜਵੇਧਾ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਸੋਚਦੀ ਸੀ ਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੁਆਰੀ ਰਹਾਂਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖਾਸ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।"

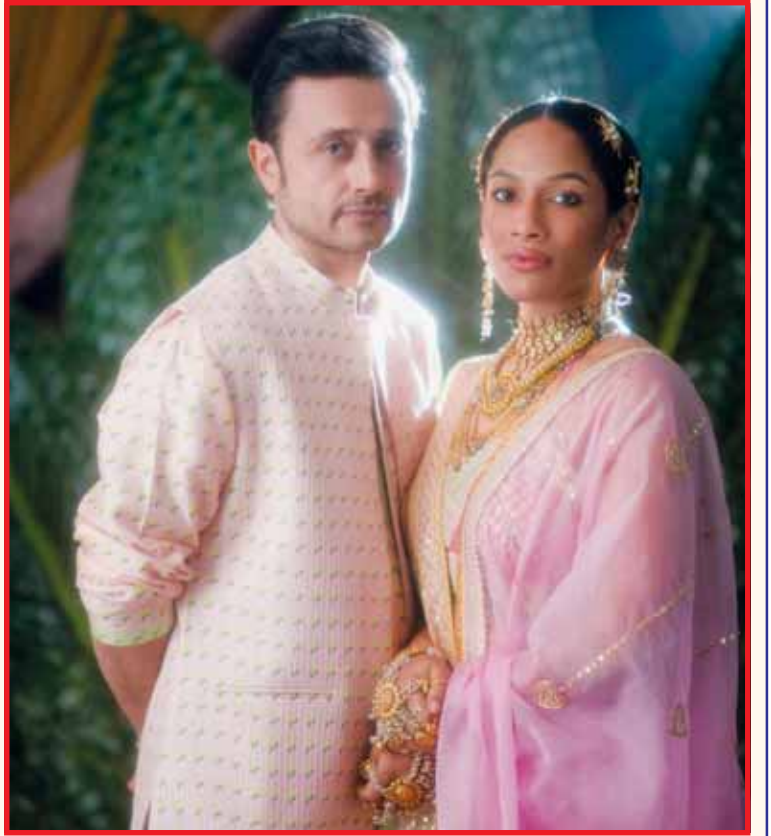
ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸੱਚ ਕਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਉਦੋਂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਹੋਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਹੋਰੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਰਹੀ ਹਾਂ।" ਨੀਰੂ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜੋ ਹੋਰੀ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜਾਣਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਹੋਰੀ ਸੋਲਾਂ ਕਲਾ ਸੰਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੀਰੂ ਨੇ 'ਦਿ ਕਪਿਲ ਸ਼ਰਮਾ ਸ਼ੋਅ' ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਹ ਇਸ ਸ਼ੋਅ ਵਿੱਚ ਸਤਿੰਦਰ ਸਰਤਾਜ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਕਲੀ ਜੋਟਾ' ਦੀ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਲਈ ਆਈ ਸੀ।

ਮਸਾਬਾ ਗੁਪਤਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੀਨਾ ਗੁਪਤਾ ਨਾਲ।

ਮਸਾਬਾ ਗੁਪਤਾ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਵਿਵਿਅਨ ਰਿਚਰਡ ਨਾਲ।

ਮਸਾਬਾ ਗੁਪਤਾ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਅਭਿਨੇਤਾ ਸਤਿਆਦੀਪ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨਾਲ।

ਫਿਲਮ 'ਪਠਾਨ' ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ

ਫਿਲਮ ਅਦਾਕਾਰ ਸ਼ਾਰਕੁ ਖਾਨ, ਦੀਪਿਕਾ ਪਾਦੂਕੋਣ ਅਤੇ ਜੌਹਨ ਅਬਰਾਹਿਮ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਪਠਾਨ' ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਸਿਨੇਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਨੇ ਕਮਾਈ ਦੇ ਢੇਰ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਈ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਦਰਸ਼ਕ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਸਿਨੇਮਾ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਸਿਧਾਰਥ ਆਨੰਦ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੀਆਂ 8 ਹਜ਼ਾਰ ਸਕਰੀਨਾਂ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ 5500 ਸਕਰੀਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਤਾਮਿਲ ਅਤੇ ਤੇਲਗੂ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਇੰਦੋਰ ਵਿੱਚ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਪਰਚਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਡਿੱਪਲ ਕਪਾਡੀਆ ਅਤੇ ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਰਾਣਾ ਦੀਆਂ ਵੀ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਹਨ। ਸ਼ਾਰਕੁ ਖਾਨ ਦੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੇ ਵਕਫੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 2018 ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਜ਼ੀਰੋ' ਆਈ ਸੀ। ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਇੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਕਿ 300 ਸ਼ੋਅ ਹੋਰ ਵਧਾਉਣੇ ਪਏ।

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਈ ਸ਼ਹਿਰਾਂ

ਵਿੱਚ ਫਿਲਮ 'ਪਠਾਨ' ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇੰਦੋਰ ਤੇ ਭੁਪਾਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਸਵੇਰ ਦੇ ਸ਼ੋਅ ਰੱਦ ਕਰਨੇ ਪਏ। ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਫਿਲਮ ਦੇ ਗਾਣੇ 'ਬੇਸ਼ਰਮ ਰੰਗ' ਨਾਲ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ। ਭੁਪਾਲ ਵਿੱਚ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਬਜ਼ਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਰਾਜਮਹਿਲ ਸਿਨੇਮਾ ਹਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਮ ਦੇ ਪੋਸਟਰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਫਿਲਮ ਦੇ ਪੋਸਟਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾੜ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਭੁਪਾਲ ਦੇ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸਚਿਨ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿਨੇਮਾ ਘਰਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪੁਲਿਸ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਬਜ਼ਰੰਗ ਦਲ ਦੀ ਭੁਪਾਲ ਇਕਾਈ ਦੇ ਜਾਇੰਟ ਕਨਵੀਨਰ ਅਭਿਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜਪੁਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਿਨੇਮਾ ਘਰਾਂ ਅੱਗੇ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤੇ ਪੋਸਟਰ ਹਟਾਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੰਦੋਰ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਜਾਗਰਨ ਮੰਚ ਨੇ ਸਪਨਾ-ਸੰਗੀਤਾ ਸਿਨੇਮਾ

ਹਾਲ ਅੱਗੇ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਗਵਾਲੀਅਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਜ਼ਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਦੀਨਦਿਆਲ ਮਾਲ 'ਚ ਸਥਿਤ ਮਲਟੀਪਲੈਕਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਫਿਲਮ 'ਪਠਾਨ' ਦੀ ਸਕਰੀਨਿੰਗ ਰੋਕਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿਨੇਮਾ ਹਾਲ ਅੰਦਰ

ਬਜ਼ਰੰਗ ਦਲ ਨੇ ਤੋੜ-ਭੰਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਦੇ ਪੋਸਟਰ ਪਾੜ ਦਿੱਤੇ। ਬਜ਼ਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਮਥੁਰਾ ਰੋਡ ਸਥਿਤ ਆਈਐਨੈਕਸ ਮਾਲ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਪੀ.ਵੀ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੋੜ-ਭੰਨ ਕੀਤੀ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਪੀ.ਵੀ.ਆਰ. ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਮਗਰੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਿਨੇਮਾ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸੀਤਾਪੁਰ ਦੇ ਮਲਟੀਪਲੈਕਸ ਵਿੱਚ ਫਿਲਮ ਦੀ ਸਕਰੀਨਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਮਲਟੀਪਲੈਕਸ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪੁਲਿਸ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਿੰਦੂ ਸ਼ੇਰ ਸੈਨਾ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਉਧਰ, ਉਘੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਏ.ਆਰ. ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖੇ ਬਿਨਾ ਉਸ ਬਾਰੇ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਬਣਾਉਣ ਨੂੰ 'ਮੰਦਭਾਗਾ' ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਮੰਦਭਾਗਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਬਿਨਾ ਫਿਲਮ ਦੇਖੇ ਹੀ ਉਸ ਬਾਰੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।" ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸੰਤੋਸ਼ੀ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਗਾਂਧੀ ਗੋਡਸ: ਏਕ ਯੁੱਧ' ਦਾ

ਸੰਗੀਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਫਿਲਮ ਵੀ ਬਹਿਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੀ ਹੋਏ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਹ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਖੋਖਲਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਤਲ ਨੰਥੂਰਾਮ ਗੋਡਸੇ ਨੂੰ ਵਡਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਮੇਦੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਫਿਲਮ ਸਨਅਤ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੰਡ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕੰਗਨਾ ਰਣੌਤ ਵਰਗੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਰੋਲ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਸਨਅਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸੰਜੀਦਾ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਕੇ ਨੁਕਸਾਨ ਸਿਰਫ ਫਿਲਮ ਸਨਅਤ ਦਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਰੁਧ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਬਿਲਕੁਲ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਤ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਫਿਲਮ 'ਪਠਾਨ' ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਦੀਪਿਕਾ ਪਾਦੂਕੋਣ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕੱਟਤਪੰਥੀ ਉਸ ਦੇ ਮਗਰ ਪੈ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਫਿਲਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉੱਝ, ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੁਕਤਾ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ 'ਪਠਾਨ' ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਦੀ ਹੈ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਹੁਣ ਮਾਹੌਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਪਾਸੇ ਕੱਟਤਪੰਥੀਆਂ ਦੀ ਹੀ ਸਿਆਸਤ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਦੇਸ਼ਭਗਤੀ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਕੱਟਤਪੰਥੀਆਂ ਦੇ ਪਾਲੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜਾ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਹਰਿ ਸੋ ਹੀਰਾ ਛਾਡਿ ਕੈ ਕਰਹਿ ਆਨ ਕੀ ਆਸ॥
ਤੇ ਨਰ ਦੋਜਕ ਜਾਹਿਗੇ ਸਤਿ ਭਾਖੈ ਰਵਿਦਾਸ॥

ਤੋਹੀ ਮੋਹੀ ਮੋਹੀ ਤੋਹੀ ਅੰਤਰੁ ਕੈਸਾ॥ ਕਨਕ ਕਟਿਕ ਜਲ ਤਰੰਗ ਜੈਸਾ॥1॥
ਜਉ ਪੈ ਹਮ ਨ ਪਾਪ ਕਰੰਤਾ ਅਹੇ ਅਨੰਤਾ॥ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਨਾਮੁ ਕੈਸੇ ਹੁੰਤਾ॥1॥ਰਹਾਉ॥

‘ਏਕ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ’ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ

ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ

ਵਲੋਂ: ਟੂਰਾ ਪਰਿਵਾਰ, ਕਾਰਮਲ (ਇੰਡੀਆਨਾ)

ਫੋਨ: 317-702-0481